

Socialutskottets betänkande 2018/19:SoU9

Socialtjänst- och barnfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår ett tillkännagivande (s. 97) till regeringen med anledning av ett motionsyrkande om att regeringen bör utreda möjligheterna att inrätta barn- och familjecentraler där olika professioner arbetar tillsammans. Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående utredningar och arbeten.

I betänkandet finns 75 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP) och tre särskilda yttranden. I en reservation (S, V, MP) föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen.

Behandlade förslag

Cirka 200 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2018/19.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	5
Redogörelse för ärendet	14
Ärendet och dess beredning.....	14
Utskottets överväganden.....	15
Socialtjänstens arbete	15
Missbruksvården	30
Bistånd och försörjningsstöd	35
Våld i nära relationer.....	45
Våldsbejakande extremism.....	60
Månggifte	63
Adoption.....	65
Barn och unga.....	68
Placeringsformer för barn och unga	81
Barnkonventionen	90
Föräldrastöd.....	93
Hemlöshet.....	97
Reservationer	100
1. Utveckling av socialtjänstens arbete, punkt 1 (M, KD)	100
2. Utveckling av socialtjänstens arbete, punkt 1 (SD)	101
3. EU:s socialfond, punkt 2 (KD)	101
4. Socialtjänstens arbete med barn och unga, punkt 3 (M, KD)	102
5. Socialtjänstens arbete med barn och unga, punkt 3 (V).....	103
6. Socialtjänstens arbete med barn och unga, punkt 3 (L)	104
7. Samverkan om barn, punkt 4 (M, KD)	105
8. Samverkan om barn, punkt 4 (SD)	106
9. Samverkan om barn, punkt 4 (C).....	106
10. Samverkan om barn, punkt 4 (L).....	107
11. Stärkt kompetens och ansvar för socialsekreterare, punkt 5 (M, SD, KD).....	108
12. Legitimation m.m., punkt 6 (L)	109
13. Översyn av socialtjänstlagen, punkt 7 (M)	109
14. Barnperspektiv i socialtjänstlagen, punkt 8 (L)	110
15. Samordnad individuell plan (SIP), punkt 9 (L)	111
16. Missbruksvården, punkt 11 (M)	112
17. Missbruksvården, punkt 11 (SD).....	112
18. Missbruksvården, punkt 11 (V)	113
19. Begränsningar i rätten till försörjningsstöd, punkt 12 (M)	114
20. Begränsningar i rätten till försörjningsstöd, punkt 12 (SD)	115
21. Prestationskrav i försörjningsstödet, punkt 13 (M).....	116
22. Prestationskrav i försörjningsstödet, punkt 13 (SD)	117
23. Prestationskrav i försörjningsstödet, punkt 13 (C)	118
24. Prestationskrav i försörjningsstödet, punkt 13 (L).....	119
25. Bidragstak m.m., punkt 14 (M)	120
26. Bidragstak m.m., punkt 14 (SD).....	120
27. Övergripande om våld i nära relationer, punkt 16 (V).....	121
28. Övergripande om våld i nära relationer, punkt 16 (L)	122
29. Stöd till barn och unga, punkt 17 (M, C, KD, L).....	123
30. Stöd till barn och unga, punkt 17 (V)	124

31. Kvinnor i prostitution, punkt 18 (C)	125
32. Skyddade boenden, punkt 19 (C).....	125
33. Skyddade boenden, punkt 19 (V)	126
34. Kvinnojourernas finansiering, punkt 20 (C, KD)	127
35. Kvinnojourernas finansiering, punkt 20 (V).....	127
36. Kvinnojourernas finansiering, punkt 20 (L)	128
37. Dödsfallsutredningar, punkt 21 (V).....	129
38. Dödsfallsutredningar, punkt 21 (L)	130
39. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 22 (SD).....	130
40. Månggifte, punkt 24 (SD).....	131
41. Nationella adoptioner, punkt 25 (M, SD, KD).....	132
42. Samkönade pars möjligheter att adoptera, punkt 26 (L)	132
43. Sociala barn- och ungdomsvården, punkt 27 (SD)	133
44. Sociala barn- och ungdomsvården, punkt 27 (V)	134
45. Barnombud, punkt 29 (SD)	134
46. Barnombud, punkt 29 (L)	135
47. Barnäktenskap, punkt 30 (SD).....	136
48. Barnäktenskap, punkt 30 (V).....	136
49. Barnäktenskap, punkt 30 (L)	137
50. Ensamkommande barn och unga, punkt 31 (SD)	138
51. Ensamkommande barn och unga, punkt 31 (V).....	138
52. Ensamkommande barn och unga, punkt 31 (L)	139
53. Unga lagöverträdare och tidiga insatser, punkt 32 (C)	140
54. Unga lagöverträdare och tidiga insatser, punkt 32 (L).....	140
55. Mellantvång, punkt 33 (L).....	141
56. Omhändertagande av barn och unga, punkt 34 (M).....	142
57. Omhändertagande av barn och unga, punkt 34 (SD)	143
58. Omhändertagande av barn och unga, punkt 34 (C)	144
59. Omhändertagande av barn och unga, punkt 34 (V)	144
60. Omhändertagande av barn och unga, punkt 34 (KD)	145
61. Omhändertagande av barn och unga, punkt 34 (L).....	146
62. LVU, punkt 35 (M).....	147
63. LVU, punkt 35 (L).....	148
64. Familjehem m.m., punkt 36 (M).....	148
65. Familjehem m.m., punkt 36 (SD)	149
66. Familjehem m.m., punkt 36 (KD)	150
67. Familjehem m.m., punkt 36 (L).....	150
68. Barnkonventionen, punkt 37 (SD).....	151
69. Barnkonventionen, punkt 37 (KD)	152
70. Barn- och familjecentraler, punkt 38 (S, V, MP).....	152
71. Föräldrastöd, punkt 39 (SD)	153
72. Föräldrastöd, punkt 39 (KD)	153
73. Hemlöshet, punkt 40 (M, KD).....	154
74. Hemlöshet, punkt 40 (SD).....	155
75. Hemlöshet, punkt 40 (L).....	155
Särskilda yttranden	157
1. Översyn av socialtjänstlagen, punkt 7 (M, KD)	157
2. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 22 (L)	157
3. LVU, punkt 35 (L).....	157
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	159

Motioner från allmänna motionstiden 2018/19 159

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Socialtjänstens arbete

1. Utveckling av socialtjänstens arbete

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:641 av Aron Emilsson m.fl. (SD),

2018/19:1479 av Mikael Larsson (C),

2018/19:1660 av Betty Malmberg (M) yrkandena 1 och 2 samt

2018/19:2792 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M).

Reservation 1 (M, KD)

Reservation 2 (SD)

2. EU:s socialfond

Riksdagen avslår motion

2018/19:2473 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 2.

Reservation 3 (KD)

3. Socialtjänstens arbete med barn och unga

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:758 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 2,

2018/19:1201 av Marléne Lund Kopparklint (M),

2018/19:1500 av Lotta Finstorp (M),

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 5,

2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 5 och 11 samt

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 68.

Reservation 4 (M, KD)

Reservation 5 (V)

Reservation 6 (L)

4. Samverkan om barn

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 12,

2018/19:2444 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 8,

2018/19:2731 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 14 och

2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 7 (M, KD)

Reservation 8 (SD)

Reservation 9 (C)

Reservation 10 (L)

5. Stärkt kompetens och ansvar för socialsekreterare

Riksdagen avslår motion

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 64.

Reservation 11 (M, SD, KD)

6. Legitimation m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:323 av Annika Hirvonen Falk (MP),

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 6 och 7 samt

2018/19:2597 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2.

Reservation 12 (L)

7. Översyn av socialtjänstlagen

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1086 av Pyry Niemi (S),

2018/19:1432 av Josefin Malmqvist (M) och

2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 6.

Reservation 13 (M)

8. Barnperspektiv i socialtjänstlagen

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1435 av Josefin Malmqvist (M) yrkande 4,

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2,

2018/19:2749 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 7 och

2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 1.

Reservation 14 (L)

9. Samordnad individuell plan (SIP)

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2,

2018/19:2324 av Åsa Lindhagen (MP) och

2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 6.

Reservation 15 (L)

10. Avgift för tillståndsplikt

Riksdagen avslår motion

2018/19:2436 av Martina Johansson (C) yrkande 5.

Missbruksvården

11. Missbruksvården

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:831 av Hillevi Larsson (S),

2018/19:1943 av Johanna Jönsson (C),

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 15 och 17,

2018/19:2803 av Markus Wiechel (SD) yrkande 2 och

2018/19:2871 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkandena 16 och 18.

Reservation 16 (M)

Reservation 17 (SD)

Reservation 18 (V)

Bistånd och försörjningsstöd

12. Begränsningar i rätten till försörjningsstöd

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:75 av Robert Stenkvist och David Lång (båda SD),

2018/19:540 av Eric Westroth (SD),

2018/19:771 av Boriana Åberg (M),

2018/19:1438 av Josefin Malmqvist (M) yrkandena 1–3 och

2018/19:2921 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 33.

Reservation 19 (M)

Reservation 20 (SD)

13. Prestationskrav i försörjningsstödet

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:360 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkandena 2 och 4,

2018/19:420 av Christian Carlsson (KD),

2018/19:1433 av Josefin Malmqvist (M) yrkande 2,

2018/19:2573 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 3,

2018/19:2574 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 3,

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkandena 5–7,

2018/19:2807 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 4,

2018/19:2842 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 10,

2018/19:2843 av Annika Qarlsson m.fl. (C) yrkande 24,

2018/19:2918 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 9 och

2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 15 och 16.

Reservation 21 (M)

Reservation 22 (SD)

Reservation 23 (C)

Reservation 24 (L)

14. Bidragstak m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:360 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 3,

2018/19:2807 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 5 och

2018/19:2918 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 8.

Reservation 25 (M)

Reservation 26 (SD)

15. Övriga frågor om försörjningsstödet

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:206 av Johnny Skalin (SD),

2018/19:2140 av Carina Ohlsson (S) och
2018/19:2645 av Saila Quicklund (M).

Våld i nära relationer

16. Övergripande om våld i nära relationer

Riksdagen avslår motionerna
2018/19:677 av Yasmine Larsson (S),
2018/19:841 av Anders Österberg (S) yrkandena 3 och 4,
2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 1, 14, 16, 18 och 19,
2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 5 och
2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 20 och 21.

Reservation 27 (V)

Reservation 28 (L)

17. Stöd till barn och unga

Riksdagen avslår motionerna
2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 7,
2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 19 och
2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 18.

Reservation 29 (M, C, KD, L)

Reservation 30 (V)

18. Kvinnor i prostitution

Riksdagen avslår motion
2018/19:2843 av Annika Qarllsson m.fl. (C) yrkande 26.

Reservation 31 (C)

19. Skyddade boenden

Riksdagen avslår motionerna
2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 3 och
2018/19:2843 av Annika Qarllsson m.fl. (C) yrkande 19.

Reservation 32 (C)

Reservation 33 (V)

20. Kvinnojournernas finansiering

Riksdagen avslår motionerna
2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 2,
2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 14 och 15 samt
2018/19:2843 av Annika Qarllsson m.fl. (C) yrkande 20.

Reservation 34 (C, KD)

Reservation 35 (V)

Reservation 36 (L)

21. Dödsfallsutredningar

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 4 och 5 samt
2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 22.

Reservation 37 (V)

Reservation 38 (L)

22. Hedersrelaterat våld och förtryck

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1402 av Annika Hirvonen Falk (MP) yrkande 2,

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 22,

2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 8 och 10 samt

2018/19:2748 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 39 (SD)

Våldsbejakande extremism

23. Våldsbejakande extremism

Riksdagen avslår motion

2018/19:529 av Robert Hannah (L) yrkandena 1 och 2.

Månggifte

24. Månggifte

Riksdagen avslår motion

2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 22 och
23.

Reservation 40 (SD)

Adoption

25. Nationella adoptioner

Riksdagen avslår motion

2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 5.

Reservation 41 (M, SD, KD)

26. Samkönade pars möjligheter att adoptera

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:531 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 1 och 2 samt

2018/19:2591 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 10.

Reservation 42 (L)

Barn och unga

27. Sociala barn- och ungdomsvården

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:758 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 8,

2018/19:828 av Anders Österberg och Thomas Hammarberg (båda S),

2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 15 och 16,
2018/19:2329 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3,
2018/19:2641 av Ellen Juntti (M) och
2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 2 och 7–9.

Reservation 43 (SD)

Reservation 44 (V)

28. Anmälningssplikt

Riksdagen avslår motion

2018/19:1478 av Mikael Larsson (C).

29. Barnombud

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:250 av Linda Lindberg (SD) yrkandena 1 och 2,

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 8 och 9 samt

2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 3.

Reservation 45 (SD)

Reservation 46 (L)

30. Barnäktenskap

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 13 och 14,

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 28 och 29,

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 9 och

2018/19:2591 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 12.

Reservation 47 (SD)

Reservation 48 (V)

Reservation 49 (L)

31. Ensamkommande barn och unga

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:756 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkandena 28–30,

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 26 och 27 samt

2018/19:2990 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 17.

Reservation 50 (SD)

Reservation 51 (V)

Reservation 52 (L)

32. Unga lagöverträdare och tidiga insatser

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:487 av Robert Hannah (L) yrkande 5,

2018/19:2592 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 1–5 och

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 5.

Reservation 53 (C)

*Reservation 54 (L)***33. Mellantvång**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 11,

2018/19:2592 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 6 och 7 samt

2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 4.

*Reservation 55 (L)**Placeringsformer för barn och unga***34. Omhändertagande av barn och unga**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1092 av Teres Lindberg och Kadir Kasirga (båda S),

2018/19:1211 av Roland Utbult (KD),

2018/19:2230 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 9,

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 13–15, 17, 18 och 24,

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 9 och

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 71 och 73–75.

*Reservation 56 (M)**Reservation 57 (SD)**Reservation 58 (C)**Reservation 59 (V)**Reservation 60 (KD)**Reservation 61 (L)***35. LVU**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 10 och 28,

2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2,

2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 10 och

2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 11.

*Reservation 62 (M)**Reservation 63 (L)***36. Familjehem m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:842 av Eva Lindh m.fl. (S),

2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 8,

2018/19:1427 av Alexandra Anstrell (M) yrkandena 1 och 2,

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 16,

2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 4 och

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 66, 69 och 70.

*Reservation 64 (M)**Reservation 65 (SD)*

*Reservation 66 (KD)**Reservation 67 (L)**Barnkonventionen***37. Barnkonventionen**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:244 av Barbro Westerholm (L),

2018/19:1392 av Åsa Lindhagen (MP) yrkandena 1 och 2 samt

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 83.

*Reservation 68 (SD)**Reservation 69 (KD)**Föräldrastöd***38. Barn- och familjecentraler**

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om barn- och familjecentraler och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 71.

*Reservation 70 (S, V, MP)***39. Föräldrastöd**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:519 av Robert Hannah och Arman Teimouri (båda L) yrkandena 3 och 4,

2018/19:1119 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkande 6,

2018/19:1404 av Rasmus Ling (MP) yrkande 1,

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 21 och 22,

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 81 och 86 samt

2018/19:2997 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 42.

*Reservation 71 (SD)**Reservation 72 (KD)**Hemlöshet***40. Hemlöshet**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:360 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 1,

2018/19:1087 av Serkan Köse (S) yrkandena 1–3,

2018/19:1137 av Malin Larsson (S),

2018/19:2590 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 5 och 6,

2018/19:2749 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 1, 2, 4–6 och 8,

2018/19:2779 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkande 11 och

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 90.

Reservation 73 (M, KD)

Reservation 74 (SD)

Reservation 75 (L)

Stockholm den 9 april 2019

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Kristina Nilsson (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Hultberg (M), Mikael Dahlgvist (S), Anders W Jonsson (C), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Dag Larsson (S), Lina Nordquist (L), Christina Östberg (SD), Pernilla Stålhammar (MP), Michael Anefur (KD), Mats Wiking (S), Ulrika Jörgensen (M), Clara Aranda (SD), Maj Karlsson (V) och Åsa Coenraads (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet omkring 200 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2018/19. En förteckning över behandlade förslag återfinns i bilagan.

Den 28 februari 2019 höll socialutskottet en offentlig utfrågning om samsjuklighet – psykisk ohälsa i kombination med beroendeproblematik.

Vid utskottets sammanträde den 5 mars 2019 informerade Barnombudsman Elisabeth Dahlin om myndighetens verksamhet och aktuella frågor.

Vid utskottets sammanträde den 12 mars 2019 informerade den särskilda utredaren i Socialtjänstutredningen (S 2017:03) Margareta Winberg om utredningens arbete.

Utskottets överväganden

Socialtjänstens arbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. socialtjänstens arbete, samverkan mellan socialtjänsten, skola och skolhälsovård, kompetens- och legitimationskrav, översyn av socialtjänstlagen samt samordnade individuella planer.

Jämför reservation 1 (M, KD), 2 (SD), 3 (KD), 4 (M, KD), 5 (V), 6 (L), 7 (M, KD), 8 (SD), 9 (C), 10 (L), 11 (M, SD, KD), 12 (L), 13 (M), 14 (L) och 15 (L) samt särskilt yttrande 1 (M, KD).

Motionerna

Utveckling och förbättring av socialtjänstens arbete

I kommittémotion 2018/19:2792 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) föreslås ett tillkännagivande om att ta fram en nationell handlingsplan i syfte att stärka socialtjänsten i dess helhet. Situationen inom socialtjänsten får tydliga konsekvenser för dels kvaliteten och säkerheten, dels vilket stöd barn och unga får i utsatta livssituationer. För att kunna vända utvecklingen inom socialtjänsten anser motionärerna därför att det krävs ett ökat nationellt ansvarstagande.

I motion 2018/19:1660 av Betty Malmberg (M) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om behovet av att öka kunskapen om och användandet av samhällsekonomiska analyser för social verksamhet. Motionären framför att man bör använda samma tankesätt och en liknande metodik som används för samhällsekonomiska analyser, även då det gäller förebyggande arbete eller insatser för barn och unga som behöver samhällets hjälp. Att tidigt vidta åtgärder – om än kostsamma sådana – sparar förutom mänskligt lidande också pengar åt samhället.

Vidare föreslås i yrkande 2 ett tillkännagivande om behovet av att utarbeta samhällsekonomiska modeller och att Socialstyrelsen borde få i uppdrag att utarbeta nya sådana analyser inom sitt ansvarsområde.

I kommittémotion 2018/19:641 av Aron Emilsson m.fl. (SD) föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att familjer och företagare i jordbrukssektorn mot ersättning ska kunna erbjuda kommuner och landsting grön omsorg. Med grön omsorg avser motionärerna vård, rehabilitering och daglig verksamhet ute på landet. Enligt motionärerna kan detta ge goda effekter för samhället där brukaren kan få en meningsfull tillvaro i en trivsam miljö, samtidigt som lantbrukaren kan utveckla sitt företag med en ny verksamhet.

I motion 2018/19:1479 av Mikael Larsson (C) föreslås ett tillkännagivande om råd- och stödorgan till landets socialtjänster. Enligt motionären bör möjligheten att tydligt särskilja IVO:s inspektions- och granskningsuppdrag från uppdraget att tillhandahålla stöd och rådgivning utredas.

EU:s socialfond

I kommittémotion 2018/19:2473 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 2 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att pengar ur EU:s socialfond ska kunna ges direkt till ideella organisationer som arbetar med romer i Rumänien och Bulgarien.

Socialtjänstens arbete med barn och unga

I motion 2018/19:1201 av Marléne Lund Kopparklint (M) föreslås ett tillkännagivande om att barn ska ha tillgång till ett nationellt journalnummer till socialtjänsten där de snabbt kan få råd och hjälp. Socialtjänstens tillgänglighet är inte anpassad efter behoven och därför måste enligt motionären tillgänglighet alla dagar i veckan, alla tider på dygnet, i alla delar av landet säkerställas.

I motion 2018/19:1500 av Lotta Finstorp (M) föreslås ett tillkännagivande om att se över socialtjänstens gallring av ärenden. I dag slängs många ärenden om barn efter fem år vilket medför att kommunerna inte kan redogöra för barnen senare i livet vad som hänt dem.

I kommittémotion 2018/19:758 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 2 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen snarast bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över hur socialtjänstens utredningar i mål om vårdnad, boende och umgänge ska kunna kvalitetssäkras. Motionärerna framför att kvalitetssäkring av utredningarna bör ske genom ett medvetet arbete på flera plan och att socionomutbildningens kurser i utredningsmetodik när det gäller barn bör stärkas.

I partimotion 2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 68 föreslås ett tillkännagivande om att identifiera och genomföra insatser som syftar till att stärka kvaliteten inom den sociala barn- och ungdomsvården. Vidare är det enligt motionärerna viktigt att stödja forskningen inom detta område för att säkerställa att evidensbaserade metoder och insatser kommer alla placerade barn och ungdomar till del.

I partimotion 2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 5 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att ta bort delegationsförbudet för beslut inom socialtjänsten. Det finns goda argument för att förtroendevalda bör ha insyn i och kontroll över hur tvång används i socialtjänsten. Samtidigt är respekten för det enskilda barnet särskilt viktig när barnet befinner sig i en utsatt situation. Med dagens ordning får ledamöterna i socialnämnden insyn i känsliga delar av utsatta människors privatliv, och motionärerna framför därför att delegationsordningen inom socialtjänsten bör ses över.

I motion 2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att möjliggöra individuellt utformade insatser utan biståndsbedömning inom socialtjänsten. Om socialtjänsten får möjlighet att utan myndighetsutövning ge individanpassade insatser till enskilda familjer kan det enligt motionärerna bl.a. bidra till att sänka trösklarna för att ta emot hjälp, minska antalet barnutredningar i fall där socialtjänsten utan utredning kan bedöma vilka insatser som behövs och frigöra resurser hos socialtjänsten som kan användas för att arbeta mer intensivt med de barn, unga och familjer som har omfattande problematik.

I yrkande 11 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att stärka socialtjänstens möjligheter att följa upp barns situation efter avslutad insats. Tiden för att göra uppföljningar efter ett avslutat ärende bör utökas från dagens två månader till minst sex månader för att ha en reell betydelse för barnet, menar motionärerna. Vidare bör det vara möjligt för socialtjänsten att spara anmälningar som inte lett till någon utredning så att dessa är sökbara och att se över reglerna för gallring av personakter.

Samverkan om barn

I kommittémotion 2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att socialtjänsten, i samarbete med skolan, ska följa och stödja placerade barns skolresultat. Enligt motionärerna bör Socialstyrelsen ta fram en handlingsplan för hur socialtjänsten ska stärka sitt arbete med att hjälpa utsatta familjer att se till att barnen klarar skolan.

I kommittémotion 2018/19:2444 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att undanröja hinder för att samarbeta om myndighetsutövning över kommungränser i den sociala barn- och ungdomsvården. Inte minst för små kommuner är det helt avgörande för att kunna säkra kompetens, framför motionären.

I partimotion 2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 12 föreslås ett tillkännagivande om ett stärkt samarbete mellan skola, skolhälsovård och socialtjänst för placerade barn. Motionärerna framhåller att många placerade barn har eftersatta hälsoproblem och att forskning har visat att godkända skolresultat har en stor skyddande verkan för dessa barn.

I kommittémotion 2018/19:2731 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om att stärka samverkan mellan vård, skola och socialtjänst. Motionärerna framför bl.a. att arbetet med SIP – samordnad individuell plan – behöver utvecklas och att samlokalisering av olika yrkeskategorier bör stimuleras.

Stärkt kompetens och ansvar för socialsekreterare

I partimotion 2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 64 föreslås ett tillkännagivande om att stärka socialsekreterarens kompetens och ansvar. Genom stöd och handledning och möjligheter till specialist- och

vidareutbildning stärks kompetensen hos personalen i den sociala barn- och ungdomsvården, anför motionärerna.

Legitimation m.m.

I partimotion 2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att införa legitimation för socialsekreterare. Motionärerna framför att de mest ingripande besluten bör fattas av erfaren legitimerad personal. I yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om att inte lätta på behörighetskraven för socialsekreterare. Motionärerna anför att ju större utmaningarna är, desto viktigare är det att de som ska fatta besluten har rätt kompetens. Däremot behöver socialsekreterarna avlastas och enklare arbetsuppgifter kan överlåtas till socialtjänstassistenter, så att socialsekreterare får mer tid till de uppgifter de är utbildade för.

I partimotion 2018/19:2597 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om dialog med kommunsektorn om hbtq-kompetens i välfärdstjänster. För att hbtq-personer ska känna sig trygga i mötet med det offentliga anser motionärerna att det behövs ett kompetenslyft när det gäller hbtq-frågor, bl.a. inom socialtjänst, vård och omsorg och andra välfärdstjänster som kommuner och landsting ansvarar för.

I motion 2018/19:323 av Annika Hirvonen Falk (MP) föreslår motionären ett tillkännagivande om införande av ett system med legitimation för socialsekreterare inom myndighetsutövning i fråga om barn och unga. Motionären anför att genom legitimation och vidareutbildning lyfts socionomer som väljer att arbeta med myndighetsutövning när det gäller barn och unga till en prioriterad kategori socionomer, att jämföra med förstelärartjänster inom skolan.

Översyn av socialtjänstlagen

I kommittémotion 2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att ta fram en ny och framtidsinriktad socialtjänstlag som är mer överblickbar, anpassad till dagens levnadsförhållanden och till samhällsutvecklingen. Motionärerna framför att lagen behöver säkerställa att socialtjänsten har möjlighet att utföra sitt uppdrag på ett sätt som både är rättssäkert och håller hög kvalitet.

I motion 2018/19:1432 av Josefin Malmqvist (M) föreslås ett tillkännagivande om en bred reform av socialtjänstlagen. Enligt motionären är det hög tid att lagstiftningen skapar förutsättningar för förenklade, rättssäkra och rättvisa biståndsbedömningar i hela landet.

I motion 2018/19:1086 av Piry Niemi (S) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram riktlinjer för hur socialtjänstlagen ska användas för att stärka äldres brandskydd samt att regeringen bör ge den särskilda utredaren av framtidens socialtjänstlag i uppdrag att utreda hur socialtjänstlagen kan förtydligas för att stärka äldres brandskydd.

Barnperspektiv i socialtjänstlagen

I motion 2018/19:1435 av Josefin Malmqvist (M) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att se över socialtjänstlagen när det gäller familjehem, så att en anhörig eller annan närstående inte behöver övervägas i första hand och att förutsättningar för etablering i stället blir vägledande. Syftet är enligt motionären att underlätta integrationen för ensamkommande barn som placeras i familjehem.

I partimotion 2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att de bestämmelser i socialtjänstlagen som avser barns rätt till stöd och skydd bör samlas i en särskild lag.

I motion 2018/19:2749 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 7 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att socialtjänsten bör ges utökade möjligheter och ett utökat ansvar för att bevilja insatser till alla barnfamiljer, oavsett social problematik. Enligt motionärerna bör därför en utredning tillsättas för att se över vilka ändringar som behöver göras i socialtjänstlagen för att socialtjänsten ska ha bättre förutsättningar att ge stöd till barnfamiljer i hemlöshet.

I motion 2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att stärka barnperspektivet och barns rättigheter, inte minst rätten att göra sin röst hörd på individnivå och övergripande nivå, i socialtjänstlagen och annan berörd lagstiftning.

Samordnad individuell plan (SIP)

I partimotion 2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att utvidga möjligheterna till och skärpa kraven på samordnade individuella planer (SIP). Trots att lagen kräver att landsting och kommuner ska upprätta överenskommelser om hur samarbetet ska fungera saknas sådana på många håll. Motionärerna framför bl.a. att det bör införas en möjlighet till sanktioner för de kommuner och landsting som inte har övergripande överenskommelser om samordning.

I motion 2018/19:2324 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) föreslås ett tillkännagivande om behov av tillägg ur ett individ- och anhörigperspektiv till nuvarande lagtext i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen om samordnade individuella planer. Motionären föreslår att det anges i lagen att en plan ska upprättas också i de fall där den enskilde eller den enskildes anhörige, inte enbart kommunen eller landstinget, ser ett behov av en plan.

I motion 2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att förtydliga olika aktörers skyldighet att skapa en sammanhållen kedja i stödet till barn i utsatthet och utvidga bestämmelsen om samordnade individuella planer till fler aktörer. Enligt motionärerna bör det ske genom att föreslå lagändringar som innebär tydligare krav på andra huvudmän att bistå med insatser och uppgifter inom en viss tid, exempelvis vid barnavårdsutredningar.

Avgift för tillståndsplikt för verksamhet inom vård och omsorg

I motion 2018/19:2436 av Martina Johansson (C) yrkande 5 föreslår motionären ett tillkännagivande om att se över hur man kan ta bort den införda avgiften till Inspektionen för vård och omsorg i samband med att tillstånd söks för att få utföra omsorg i kommunerna.

Gällande rätt

Socialtjänstlagen och Socialstyrelsens föreskrifter

Samhällets socialtjänst ska enligt 1 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet
- jämlikhet i levnadsvillkor
- aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten ska inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupper egna resurser samtidigt som hänsyn tas till människans ansvar för sin och andras sociala situation. Verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

Enligt 1 kap. 2 § ska barnets bästa särskilt beaktas vid åtgärder som rör barn. Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande.

Av 2 kap. 1 § första stycket SoL framgår att varje kommun ansvarar för socialtjänsten i sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver.

Insatserna inom socialtjänsten ska enligt 3 kap. 3 § SoL vara av god kvalitet, och för att utföra uppgifter inom socialtjänsten ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

Av 3 kap. 1 § SoL framgår att det till socialnämndens uppgifter bl.a. hör att göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen, främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden och svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det. Vidare framgår av 3 kap. 3 § SoL att det för att utföra uppgifter inom socialtjänsten ska finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet och att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras. Av 3 kap. 5 § följer att socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar.

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2011:19) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete ska tillämpas i arbetet med att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra kvaliteten i sådan verksamhet som omfattas av 3 kap. 3 § SoL.

Samordnad individuell plan (SIP)

En samordnad individuell plan (SIP) ska enligt 2 kap. 7 § SoL upprättas av kommunen tillsammans med landstinget när den enskilde har behov av insatser både från hälso- och sjukvården och från socialtjänsten. En likalydande bestämmelse finns i 16 kap. 4 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), förkortad HSL. Planen ska när det är möjligt upprättas tillsammans med den enskilde, och närstående ska ges möjlighet att delta i arbetet med planen, om det är lämpligt och om den enskilde inte motsätter sig det.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO)

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) utövar enligt 13 kap. 1 § SoL tillsyn över socialtjänsten och verksamhet vid de särskilda ungdomshem som drivs av Statens institutionsstyrelse (Sis). Av 13 kap. 2 § SoL framgår att tillsynen innebär granskning av att verksamheten uppfyller krav och mål enligt lagar, föreskrifter och beslut.

IVO ska inom ramen för sin tillsyn lämna råd och ge vägledning, kontrollera att brister och missförhållanden avhjälps, förmedla kunskap och erfarenheter som man får genom tillsynen och informera och ge råd till allmänheten (13 kap. 3 §).

Från och med den 1 januari 2019 gäller nya regler för alla tillståndspliktiga verksamheter enligt socialtjänstlagen. Ändringarna innebär dels att fler typer av verksamheter behöver tillstånd från IVO, dels förändringar i kraven för att få och behålla tillståndet.

Enligt 7 kap. 2 § SoL får tillstånd beviljas endast om verksamheten uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet. Tillstånd får vidare endast beviljas den som genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten. Vidare krävs att sökanden i övrigt bedöms som lämplig och har ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten. Tillstånd får också förenas med villkor av betydelse för kvaliteten och säkerheten i verksamheten. Om verksamheten helt eller till väsentlig del ändras eller flyttas ska nytt tillstånd sökas.

Enligt 7 kap. 2 b § SoL framgår att IVO får ta ut en avgift för ansökningar om tillstånd. Bestämmelsen avser såväl nya ansökningar som ansökningar om att ändra i ett befintligt tillstånd.

Av socialtjänstförordningen (2001:937) 4 kap. 2 § framgår avgifterna för ansökan om att bedriva enskild verksamhet. Kostnaden för en ansökan om att bedriva en ny verksamhet uppgår till 30 000 kronor och en ansökan om ändring av ett tillstånd för att bedriva verksamhet uppgår till 21 000 kronor.

Bakgrund och pågående arbete

Statliga utvecklingsinsatser

Förordningen (2015:155) om statlig styrning med kunskap avseende hälso- och sjukvård och socialtjänst syftar till att säkerställa att styrningen med kunskap om hälso- och sjukvård och socialtjänst som statliga myndigheter ansvarar för är ett stöd för huvudmän (landsting och kommuner) och olika professioner som har ansvar för att patienter och brukare ges en god vård och insatser av god kvalitet (1 §). Styrningen med kunskap ska bidra till att målen i enlighet med hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och socialtjänstlagen uppfylls. Enligt 2 § sker styrningen med kunskap genom de icke bindande kunskapsstöd och föreskrifter som syftar till att bidra till att hälso- och sjukvård och socialtjänst bedrivs i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Styrningen med kunskap ska enligt samma bestämmelse vara samordnad, effektiv och anpassad till behoven hos olika professioner inom hälso- och sjukvård och socialtjänst samt huvudmän. Styrningen med kunskap ska bidra till en ökad jämställdhet.

Sedan den 1 juli 2015 har Rådet för styrning med kunskap avseende hälso- och sjukvård och socialtjänst som uppgift att se till att styrningen med kunskap är samordnad, effektiv och anpassad till olika professioners och huvudmäns behov. Rådet ska även vara ett forum för frågor om kunskapsutveckling, forskning och innovationer. I rådet ingår myndighetscheferna för Socialstyrelsen, E-hälsomyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte), Inspektionen för vård och omsorg, Läkemedelsverket, Myndigheten för delaktighet, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering samt Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket.

I rådets publikation *Omvärldsanalys 2018 – Hur påverkas framtidens kunskapsstyrning?* framkommer bl.a. att kompetensförsörjningen är en viktig förutsättning för hur kunskapsstyrningen inom hälso- och sjukvård och socialtjänst ska fungera och är en av de största framtida utmaningarna för både individer, huvudmän och invånare. Samverkan mellan olika parter, erfarenhetsutbyte och exempel på nya lösningar är några av vägarna framåt. Vidare framgår av rådets omvärldsanalys att det krävs bra analyser över utvecklingen för att åstadkomma och säkerställa en jämlik hälso- och sjukvård och socialtjänst. Inom flera områden pekar omvärldsanalysen på behovet av att stärka myndigheternas analyser av effektivitet och nytta, vilket enligt rådet exempelvis kan ske genom ökad användning av hälsoekonomiska analysmetoder.

Regeringen gav i maj 2017 Forte i uppdrag att inrätta ett tioårigt nationellt forskningsprogram om tillämpad välfärdsforskning inklusive forskarskolor (S2017/03058/SAM). Satsningen ska bl.a. omfatta klient- och praktiktära forskning inom socialtjänstens område. I den omvärldsanalys som Rådet för styrning med kunskap avseende hälso- och sjukvård och socialtjänst publicerade 2018 framkommer att det enligt Forte finns ett fortsatt gap mellan

forskning och praktik i dagens välfärd. Forskningen kommer inte till användning, tillämpas inte och kommer inte ut på ett systematiskt sätt. Forskning behövs för att möta utmaningarna och arbeta för en hög och kontinuerligt förbättrad välfärd. En viktig del i detta är att det sker en kunskapsuppbyggnad och utveckling inom socialtjänstens verksamhetsområden, där en klient- och praktknära forskning om socialtjänsten främjas, samverkan mellan forskning och praktik stärks samt delaktigheten från brukare och anhöriga ökas.

Utredningen Framtidens socialtjänst

Utredningen Framtidens socialtjänst (S 2017:03) tillsattes av regeringen i april 2017 (dir. 2017:39). Den särskilda utredaren ska göra en översyn av socialtjänstlagen och vissa av socialtjänstens uppgifter. I uppdraget ingår att föreslå åtgärder som kan bidra till en förutsägbar, likvärdig, jämlik, jämställd och rättssäker tillgång till socialtjänsten och dess insatser. Översynen ska resultera i en lagstiftning som främjar effektiva och kunskapsbaserade insatser av god kvalitet inom befintliga ramar. Lagstiftningen ska ge utrymme för att ta till vara medarbetarnas kompetens för att utveckla verksamheten och fokusera på kärnverksamheten. De förslag som utredaren lämnar ska bidra till ökad kvalitet utan att leda till ökade kostnader för staten eller kommunerna.

Syftet med uppdraget är att utforma en socialtjänst som bidrar till social hållbarhet med individen i fokus och som med ett förebyggande perspektiv ger människor lika möjligheter och rättigheter. Vidare ska socialtjänsten erbjuda behovsanpassade insatser med ett förebyggande och evidensbaserat perspektiv. Utredaren ska bl.a. se över och lämna förslag i fråga om

- tillgången till en jämlik, jämställd och likvärdig socialtjänst
- en hållbar socialtjänst som främjar långsiktigt strukturellt förebyggande arbete och bidrar till hållbarhet samt minskar behovet av individuella insatser
- socialtjänstens uppdrag
- en kompetens- och kunskapsbaserad socialtjänst
- möjligheten för kommuner att tillgängliggöra insatser samtidigt som en jämlik, likvärdig och rättssäker socialtjänst säkerställs
- samarbete och samverkan mellan kommuner
- möjligheten att förenkla handläggningen utan att rättssäkerheten och kvaliteten i vården och omsorgen riskeras samt analysera konsekvenserna av en förenkling och redogöra för fördelar och nackdelar av en ändring.

I delbetänkandet Ju förr desto bättre – vägar till en förebyggande socialtjänst (SOU 2018:32) redogjorde utredningen för kunskaper om och möjligheter med att arbeta förebyggande samt för de bedömningar som ligger till grund för arbetet. Utredningen framförde bl.a. att det kommer att behövas en kombination av olika åtgärder och styrmedel för att ett förebyggande perspektiv i socialtjänsten ska bli verklighet samt att kommunen bör ta ett

övergripande ansvar för att samordna det förebyggande arbetet och för socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen. Vidare framfördes att det finns behov av metodutveckling och metodstöd till kommunerna, bl.a. för att integrera ett förebyggande perspektiv samt för samhällsekonomiska analyser.

Utredningstiden har förlängts till den 1 juni 2020 (dir. 2018:69). Enligt tilläggsdirektivet ska bl.a. barnrättsperspektivet förtydligas och utredaren ska analysera och se över socialnämndens möjlighet att delegera beslutanderätt i ärenden som rör lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) i enlighet med 10 kap. 4 § SoL, men även socialnämndens delegationsmöjlighet i andra avseenden.

Behörighetskrav m.m.

För att utföra uppgifter inom socialtjänsten ska det inom socialtjänsten enligt 3 kap. 3 § SoL finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet och kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

År 2014 infördes krav på behörighet i SoL för att få utföra vissa uppgifter inom den sociala barn- och ungdomsvården (prop. 2012/13:175, bet. 2013/14:SoU2, rskr. 2013/14:140). Enligt 3 kap. 3 a § SoL ska socialnämnden använda handläggare som har avlagt svensk socionomexamen eller en annan relevant examen på minst grundnivå i högskolan för utförande av sådana uppgifter inom socialtjänsten rörande barn och unga som innefattar

1. bedömning av om utredning ska inledas
2. utredning och bedömning av behovet av insatser eller andra åtgärder
3. uppföljning av beslutade insatser.

Socialnämnden ska även se till att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet rörande barn och unga och ansvarar för att handläggarna har tillräcklig erfarenhet för uppgiften.

Socialstyrelsen har gjort en översyn av behörighetsregleringen för personal inom den myndighetsutövande delen i socialtjänstens barn- och ungdomsvård. Utifrån uppföljningen reviderade Socialstyrelsen 2017 myndighetens föreskrifter som bl.a. reglerar krav på behörighet när det gäller annan relevant examen än socionomexamen.

Enligt 3 kap. 3 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om behörighet att utföra vissa arbetsuppgifter i socialtjänstens barn- och ungdomsvård (HSLF-FS 2017:79) ska innehållet i och omfattningen av handläggarens utbildning sammantaget förmedla tillräckliga kunskaper så att hon eller han ska kunna utföra de uppgifter som anges i 3 kap. 3 a § SoL med god kvalitet och på ett rättssäkert sätt. Enligt de allmänna råden bör utbildningen ha ett sådant innehåll och en sådan omfattning att den förmedlar tillräckliga kunskaper för att ge handläggaren förmåga att

- söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning
- självständigt identifiera, formulera och lösa problem
- muntligt och skriftligt redogöra för samt diskutera information och problem
- göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter
- förstå barns behov.

Kurserna i socialt arbete bör förmedla kunskaper om vetenskaplig grund och tillämpliga metoder på området.

Den sociala barn- och ungdomsvården

Av budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 9) framgår att regeringen för perioden 2016–2020 har avsatt medel för stärkt bemanning inom den sociala barn- och ungdomsvården (S2016/04469/FST). Medelstilledningen omfattar sammanlagt 360 miljoner kronor per år under perioden 2017–2019 samt 150 miljoner kronor för 2020 att fördelas av Socialstyrelsen i syfte att stärka bemanningen. Medlen för att stärka bemanningen och till kompetens- och kvalitetsutveckling syftar till att stärka både verksamheten och förutsättningarna för de flickor och pojkar som befinner sig i den sociala barn- och ungdomsvården. Medlen bedöms också kunna bidra till en bättre arbetsmiljö för de kvinnor som är i majoritet bland personalen. Slutredovisningen ska lämnas till Regeringskansliet senast den 1 juni 2021.

Vidare framgår av budgetpropositionen att samtliga 290 kommuner under 2017 rekviderade medel från bemanningssatsningen. Av kommunernas återrapporteringar framgår att de med hjälp av stimulansmedlen har anställt olika typer av yrkesgrupper, bl.a. socialsekreterare, arbetsledare och administratörer. Enligt kommunerna har förstärkningen inneburit minskad arbetsbelastning för såväl socialsekreterare som chefer med färre ärenden per handläggare och mindre administration. Tid har frigjorts för arbete med myndighetsutövning till barn och unga, stöd och arbetsledning till personal, kvalitetsutveckling av verksamheten och förebyggande arbete. Vidare framgår att kommunerna anser att myndighetsutövningen har stärkts och blivit mer rättssäker och att arbetsmiljön har påverkats positivt. Personalen upplever en större grad av trygghet, trivsel och minskad stress. Det är inte tillåtet att använda medlen till personal från bemanningsföretag.

Regeringen gav Socialstyrelsen i uppdrag att under 2018 fördela 100 000 000 kronor i statsbidrag till kommuner för att stärka socialtjänstens insatser för barn och unga med psykisk ohälsa (S2018/00368/FST). Statsbidraget användes till ett eller flera av följande områden:

- stärka socialtjänstens insatser till barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa

- förbättra arbetet mot psykisk ohälsa
- öka socialtjänstens kompetens om barn och unga med psykisk ohälsa
- stärka samverkan mellan landsting och kommun när någon behöver både hälso- och sjukvård och stöd från socialtjänsten, men också inom kommunens egna verksamheter.

Förbättrad samverkan

Regeringen har gett Skolverket och Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra ett treårigt utvecklingsarbete för att förbättra samverkan mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten så att barn och unga får tidiga och samordnade insatser (U2017/01236/GV). I uppdraget ingår att kartlägga och identifiera goda exempel och framgångsfaktorer samt juridiska och strukturella hinder för samverkan. I uppdraget ingår även att följa upp och utvärdera samt sprida resultatet till kommuner och andra viktiga aktörer. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 januari 2021.

Europeiska socialfonden

Europeiska socialfonden (ESF) är EU:s viktigaste verktyg för att främja sysselsättning och social delaktighet (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1304/2013 av den 17 december 2013 om Europeiska socialfonden och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1081/2006). Socialfondens strategi och budget förhandlas fram och beslutas av EU:s medlemsländer, Europaparlamentet och kommissionen. Därefter tas en s.k. partnerskapsöverenskommelse fram mellan medlemslandet och kommissionen. Partnerskapsöverenskommelsen är ett strategiskt dokument som syftar till att effektivisera genomförandet av programmen och som beskriver hur medlemsstaten planerar att använda EU-medel inom fonden under programperioden 2014–2020.

Samordnad individuell plan – en utvärdering

Socialutskottet beslutade i december 2016 att göra en utvärdering av SIP för enskilda och att inrikta studien på barn med funktionsnedsättning och äldre multisjuka. I januari 2018 överlämnade utskottets arbetsgrupp för utvärdering och forskningsfrågor sin rapport Samordnad individuell plan (SIP) – en utvärdering (2017/18:RFR5).

I rapporten konstaterade utskottet att när SIP fungerar blir den ett viktigt verktyg för brukaren och hans eller hennes anhöriga, och de får då en bättre överblick över insatser och över vem som gör vad. För individen innebär SIP att adekvata insatser påskyndas och att dessa följs upp på kort och lång sikt. I rapporten lämnas bl.a. följande iakttagelser:

- Kunskap om SIP-lagstiftningen är en nyckelfaktor för genomförandet.
- Bristande förståelse för varandras professioner och olika verksamhetskulturer är ett betydande hinder för att genomföra SIP.

- Vissa verksamheter är överbelamrade med ärenden och har svårt att avsätta tid för SIP-möten, t.ex. barn- och ungdomspsykiatri.
- Sekretesslagstiftningen kan i vissa fall försvåra arbetet över myndighets- och institutionsgränser; t.ex. kan viktig information inte överföras från socialtjänsten eller sjukvården till skolan utan vårdnadshavarnas medgivande.
- Skolan spelar en nyckelroll i arbetet med SIP för barn och unga.

I utvärderingen framkommer att det för att SIP ska fungera behövs ett individfokuserat förhållningssätt, enighet om verksamheternas olika ansvar, kunskap om samverkan och resurser för samverkan.

Inom SKL pågår utvecklingsprojektet Uppdrag psykisk hälsa, som är resultatet av en överenskommelse mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Överenskommelsen har funnits sedan 2008. Projektet har bl.a. tagit fram ett utbildningsmaterial om SIP som kan användas vid utbildning av personal. Under hösten 2018 utbildades flera utbildare som ska sprida information och kunskap om SIP. Vidare har projektet tagit fram material riktat till olika målgrupper.

Regeringen beslutade i mars 2018 att bevilja 12 miljoner kronor till Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) för att stödja samverkan mellan primärvården och den kommunala hälso- och sjukvården och införande av nya rutiner och arbetssätt. Målet är att kommuner och landsting ska öka sin förmåga att tillhandahålla en sammanhållen vård och omsorg. Regeringen beslutade även om ytterligare 10 miljoner kronor under 2018 för att främja samverkan. Merparten av dessa medel, 8 miljoner kronor, har regeringen beviljat SKL för att stödja användningen av samordnade individuella planer (SIP). Medlen ska användas för att ta fram material och utbilda personal i användningen av SIP.

Tidigare behandling

Utveckling och förbättring av socialtjänstens arbete

Ett motionsyrkande om att erbjuda s.k. grön omsorg behandlades i betänkande 2014/15:SoU10 Socialtjänst- och barnfrågor (s. 10 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2014/15:87). Ett liknande yrkande har därefter behandlats i förenklad ordning i betänkande 2015/16:SoU6 Socialtjänstfrågor och i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor.

Ett motionsyrkande om en nationell handlingsplan för socialtjänsten behandlades senast i betänkande 2016/17:SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (s. 21 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2016/17:127).

EU:s socialfond

Ett motionsyrkande om att fördela pengar ur EU:s socialfond till organisationer som arbetar med romer i Rumänien och Bulgarien behandlades senast i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänst (s. 99 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut. (rskr. 2017/18:188 & 189).

Socialtjänstens arbete med barn och unga

Motionsyrkanden om att socialtjänsten och skolan ska följa placerade barns skolresultat behandlades senast i betänkande 2014/15:SoU10 Socialtjänst- och barnfrågor (s. 38 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2014/15:87).

Motionsyrkanden om socialtjänstens gallring av ärenden och om samarbete över kommungränser behandlades senast i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänst (s. 19 f. och 39 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2017/18:188 & 189).

Kompetenskrav inom socialtjänsten

Motionsyrkanden om behörighetskraven för socialsekreterare behandlades senast i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänst (s. 39 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut. (rskr. 2017/18:188 och 189).

Legitimation för socialsekreterare

Motionsyrkanden om legitimationskrav för socialsekreterare behandlades i betänkande 2014/15:SoU10 Socialtjänst- och barnfrågor (s. 14 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2014/15:87). Liknande yrkanden behandlades därefter i förenklad ordning i betänkande 2015/16:SoU6 Socialtjänstfrågor och i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor.

Översyn av socialtjänstlagen

Motionsyrkanden om en översyn av och om en ny socialtjänstlag behandlades i betänkande 2015/16:SoU6 Socialtjänst (s. 11 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2015/16:82). Liknande yrkanden har därefter behandlats i förenklad ordning i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor.

Utskottets ställningstagande

Socialtjänsten utgör en central del i den svenska välfärdspolitiken, och varje kommun ansvarar för socialtjänsten inom sitt område. Socialtjänstens övergripande uppgift är att främja människors ekonomiska och sociala trygghet,

jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänsten ska präglas av en helhetssyn, vilket innebär att socialtjänsten ska inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser. Vidare ska verksamheten bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet.

Utskottet vill påminna om den pågående utredningen Framtidens socialtjänst som ska slutredovisa sitt arbete i juni 2020. Utredningen har ett omfattande uppdrag och ska bl.a. lämna förslag om socialtjänstens uppdrag, om en kompetens- och kunskapsbaserad socialtjänst och om tillgången till en jämlik, jämställd och likvärdig socialtjänst. Utskottet anser att utredningens arbete bör inväntas och att utskottet därmed inte bör ta initiativ till omfattande förändringar av socialtjänstens arbete. Därmed avstyrks motionerna 2018/19:641 (SD), 2018/19:1479 (C), 2018/19:1660 (M) yrkandena 1 och 2, 2018/19:2473 (KD) yrkande 2 och 2018/19:2792 (M).

Utskottet är inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motion 2018/19:2473 (KD) yrkande 2 om att fördela medel ur EU:s socialfond direkt till ideella organisationer. Motionen avstyrks.

Som framgår ovan har regeringen har tagit flera initiativ inom den sociala barn- och ungdomsvården. Utskottet vill särskilt lyfta fram den pågående satsningen på stärkt bemanning för att frigöra tid inom den sociala barn- och ungdomsvården för arbetet med myndighetsutövning och mötet med barnen. Vidare välkomnar utskottet den satsning som regeringen initierade 2018 som syftar till att stärka socialtjänstens insatser för barn och unga med psykisk ohälsa. Utskottet vill även påminna om att utredningen Framtidens socialtjänst har fått tilläggsdirektiv om att lämna förslag om ett förtydligat barnrättsperspektiv. Sammanfattningsvis ser utskottet positivt på det arbete som pågår inom området. Utskottet finner därför inga skäl att vidta åtgärder med anledning av motionerna 2018/19:758 (V) yrkande 2, 2018/19:1201 (M), 2018/19:1500 (M), 2018/19:2267 (L) yrkande 5, 2018/19:2755 (MP) yrkandena 5 och 11 samt 2018/19:2989 (KD) yrkande 68. Motionerna avstyrks.

När det gäller samverkan mellan myndigheter och kommuner om barn noterar utskottet det pågående treåriga uppdrag som Skolverket och Socialstyrelsen har fått om att förbättra samverkan mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten så att barn och unga får tidiga och samordnade insatser. Utskottet avstyrker motionerna 2018/19:2267 (L) yrkande 12, 2018/19:2444 (C) yrkande 8, 2018/19:2731 (MP) yrkande 14 och 2018/19:2791 (M) yrkande 3.

Sedan den 1 juli 2014 finns det lagstadgade behörighetskrav för vissa uppgifter inom den sociala barn- och ungdomsvården. Syftet med dessa krav är att skapa en långsiktig garanti för att arbetsuppgifter utförs av personal med viss formell kompetens, vilket ökar förutsättningarna för att barn och unga får lämpliga insatser. Utskottet vill även påminna om att Socialstyrelsen 2017 gjorde en översyn av behörighetsregleringen för personal inom den myndighetsutövande delen i socialtjänstens barn- och ungdomsvård och därefter

reviderade myndighetens föreskrifter, som bl.a. reglerar krav på behörighet när det gäller annan relevant examen än socionomexamen. Något behov av ett initiativ från riksdagen när det gäller motionsyrkanden om legitimationskrav för socialarbetare m.m. finns inte. Därmed avstyrks motionerna 2018/19:323 (MP), 2018/19:2267 (L) yrkandena 6 och 7, 2018/19:2597 (L) yrkande 2 och 2018/19:2989 (KD) yrkande 64.

När det gäller motionsyrkanden om en översyn av socialtjänstlagen samt om att samla de bestämmelser i socialtjänstlagen som har ett barnperspektiv i en särskild lag vill utskottet återigen påminna om utredningen Framtidens socialtjänst som ska redovisa sitt uppdrag i juni 2020. Utredningens slutsatser, som bl.a. ska omfatta resultaten från en översyn av och ett förtydligt barnrättsperspektiv i socialtjänstlagen, bör därför inte föregås. Utskottet anser därmed att det inte finns någon anledning att vidta åtgärder utifrån de aktuella motionsyrkandena. Motionerna 2018/19:1086 (S), 2018/19:1432 (M) och 2018/19:2791 (M) yrkande 6 samt motion 2018/19:1435 (M) yrkande 4, 2018/19:2267 (L) yrkande 2, 2018/19:2749 (MP) yrkande 7 och 2018/19:2755 (MP) yrkande 1 avstyrks.

En samordnad individuell plan (SIP) är ett viktigt verktyg för brukaren och för anhöriga och ger en bättre överblick över insatser och utförare. En SIP påskyndar även att insatser genomförs och följs upp. Att SIP fungerar är således av stor vikt för brukare och anhöriga, men även för verksamheterna. I socialtjänstlagen och i hälso- och sjukvårdslagen finns bestämmelser om SIP fastställda. Utskottet noterar även att regeringen har beviljat SKL medel för att stödja användningen av samordnade individuella planer. Utskottet anser därmed att motionerna 2018/19:2053 (L) yrkande 2, 2018/19:2324 (MP) och 2018/19:2755 (MP) yrkande 6 bör avslås.

Utskottet vill påminna om att avgiften för ansökan om tillstånd att bedriva enskild verksamhet framgår av socialtjänstförordningen. Utskottet ser ingen anledning att ta initiativ till ändringar i det befintliga regelverket. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motion 2018/19:2436 (C) yrkande 5 avslås.

Missbruksvården

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om missbruksvården.
Jämför reservation 16 (M), 17 (SD) och 18 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:2871 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 16 begär motionärerna ett tillkännagivande om att stärka möjligheterna till vård för de som missbrukar narkotika. I yrkande 18 begärs vidare ett tillkännagivande om att fler unga missbrukare behöver få tvångsvård. Motionärerna vill att möjligheten till tvångsvård ska användas oftare för unga, men myndiga, personer

som missbrukar narkotika. Även om frivillighet är utgångspunkten när det gäller missbruksvård så finns det situationer då tvångsvård är den enda möjligheten att påbörja vägen ur ett narkotikamissbruk, anför motionärerna.

I motion 2018/19:2803 av Markus Wiechel (SD) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att öka möjligheten till kontroller inom beroendevården. Anledningen till kontrollerna är enligt motionären att upptäcka införseln av droger till LVM-hemmen.

I motion 2018/19:1943 av Johanna Jönsson (C) föreslår motionären ett tillkännagivande om vård av och omsorg om människor med missbruksproblem. Enligt motionären borde det utredas hur en skademinimeringsprincip i den svenska alkohol-, tobaks- och narkotikapolitiken skulle kunna se ut samt vilka konsekvenser det skulle kunna få.

I kommittémotion 2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 15 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör uppdra åt lämplig myndighet att tillsätta en utredning för att utvärdera vad som behöver ske för att kunna få nationella riktlinjer på plats för behandling av kvinnor med dubbel sårbarhet. Eftersom risken att utsättas för våld för personer med beroendeproblematik är högre än för personer utan beroendetillstånd anser motionärerna att det behövs mer kompetens när det gäller våld inom beroendevården.

I yrkande 17 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör arbeta för att missbrukande kvinnor som är utsatta för våld ska erbjudas behandling i könsuppdelade grupper.

I motion 2018/19:831 av Hillevi Larsson (S) föreslår motionären ett tillkännagivande om lagstadgat brukarinflytande inom missbruksvården. Enligt motionären är ökat brukarinflytande avgörande för att göra missbruksvården bättre. Liksom andra vårdbehövande ska personer med beroendeproblematik ges rätt att själv påverka utformningen av vården och sina egna liv.

Gällande rätt

Socialtjänstlagen

Socialnämnden ska enligt 3 kap. 7 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, arbeta för att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel. Socialnämnden ska även arbeta för att förebygga och motverka missbruk av spel om pengar. Vidare ska socialnämnden genom information till myndigheter, grupper och enskilda och genom uppsökande verksamhet sprida kunskap om skadeverkningar av missbruk och om de hjälpmöjligheter som finns.

Enligt 5 kap. 9 § SoL ska socialnämnden aktivt sörja för att den enskilda missbrukaren får den hjälp och vård som han eller hon behöver för att komma ifrån missbruket. Nämnden ska i samförstånd med den enskilde planera hjälpen och vården och noga bevaka att planen fullföljs. Enligt 9 a § samma kapitel ska kommunen ingå en överenskommelse med landstinget om ett samarbete i fråga om personer som missbrukar alkohol, narkotika, andra

beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar. Om det är möjligt bör organisationer som företräder dessa personer eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen. Syftet med bestämmelserna är att landstingen och kommunerna bättre ska kunna tillgodose de aktuella gruppernas behov av vård, stöd och behandling (prop. 2012/13:77, bet. 2012/13:SoU18, rskr. 2012/13:221).

Lagen om vård av missbrukare

I lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, förkortad LVM, finns bestämmelser om tvångsvård av missbrukare. Enligt 2 § ska vård inom socialtjänsten ges en missbrukare i samförstånd med honom eller henne. En missbrukare ska dock ges vård oberoende av eget samtycke under de förutsättningar som anges i lagen (tvångsvård). För tvångsvårdens innehåll och utformning gäller bestämmelserna i socialtjänstlagen, om inte något annat anges i LVM.

Vidare ska tvångsvården enligt 2 § syfta till att genom behövliga insatser motivera missbrukaren så att han eller hon kan antas vara i stånd att frivilligt medverka till fortsatt behandling och ta emot stöd för att komma ifrån sitt missbruk.

Förutsättningarna för att tvångsvård ska beslutas är om

- någon till följd av ett fortgående missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel är i behov av vård för att komma ifrån sitt missbruk
- vårdbehovet inte kan tillgodoses enligt socialtjänstlagen (2001:453) eller på något annat sätt
- han eller hon till följd av missbruket utsätter sin fysiska eller psykiska hälsa för allvarlig fara, löper en uppenbar risk att förstöra sitt liv eller kan befaras komma att allvarligt skada sig själv eller någon närstående.

Det är socialnämnden som ansöker om vård enligt 11 § LVM hos förvaltningsrätten, och beslut om vård fattas av rätten. Statens institutionsstyrelse (Sis) tillhandahåller s.k. LVM-hem.

Nationella riktlinjer

Socialstyrelsens Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende – Stöd för styrning och ledning (2019) ska stimulera användandet av vetenskapligt utvärderade och effektiva åtgärder samt vara ett underlag för öppna och systematiska prioriteringar inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Riktlinjerna innehåller rekommendationer om vård och stöd vid missbruk och beroende och omfattar följande områden: bedömningsinstrument, medicinska tester, läkemedelsbehandling, psykologisk och psykosocial behandling, sociala stödinsatser, behandling vid samsjuklighet och behandling av ungdomar med alkohol- eller narkotikaproblem.

Syftet med rekommendationerna är att ge vägledning för beslut på gruppnivå. Behandling och stöd ska alltid anpassas till individens särskilda förutsättningar och önskemål. Riktlinjerna innehåller också bedömningar av de centrala rekommendationernas ekonomiska och organisatoriska konsekvenser samt nationella indikatorer. Indikatorerna är till för att följa upp tillämpningen av riktlinjerna och att möjliggöra kvalitetsjämförelser av vården av personer med missbruk och beroende.

Bakgrund

En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020

I skrivelse 2015/16:86 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken redogjorde regeringen för strategin för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken (ANDT-politiken) för perioden 2016–2020. I skrivelsen redogjorde regeringen för nya steg för att öka aktiviteten inom området och för att bidra till regeringens mål om att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.

Det övergripande målet för strategin är ”Ett samhälle fritt från narkotika och dopning, minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk”. Strategin innehåller vidare sex mål som tillsammans ska bidra till att uppnå det övergripande målet:

1. Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak ska minska.
2. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska.
3. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.
4. Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.
5. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.
6. En folkhälsobaserad syn på ANDT inom EU och internationellt.

I skrivelsen beskriver regeringen även hur strategin ska genomföras, samordnas och följas upp. På regional och lokal nivå har kommuner och landsting huvudansvaret för det hälsofrämjande och förebyggande arbetet, förskolan och skolan, alkohol- och tobakstillsynen, socialtjänsten, missbruks- och beroendevården, behandling och rehabilitering. Vidare har Folkhälsomyndigheten i uppdrag att stödja genomförandet av ANDT-strategin och bidra till genomförandet, bl.a. genom olika former av kunskapsstöd. Folkhälsomyndigheten ansvarar även för den samlade uppföljningen av ANDT-strategin.

Sedan 2008 finns ett nationellt råd för ANDT-frågor som utgörs av berörda myndigheter, organisationer, forskare och Sveriges Kommuner och Landsting. Rådet är ett forum för dialog mellan regeringen och berörda myndigheter och organisationer.

Statens institutionsstyrelse

Statens institutionsstyrelse (Sis) ansvarar för och tillhandahåller bl.a. hem för vård av missbrukare (LVM-hem) enligt LVM. Av styrelsens verksamhetsplan för 2019 framgår att antalet planerade platser för 2019 har fastställts till 1 122 jämfört med 1 105 föregående år. Inom ungdomsvården ökar antalet planerade platser med totalt fyra stycken. Ökningen sker inom akutverksamheten med 17 platser, medan utrednings- och behandlingsverksamheterna minskar med totalt 13 platser. Antalet platser för sluten ungdomsvård ökar med tio nya platser och missbruksvården ökar med tre nya platser.

Sveriges kommuner och Landsting (SKL)

Styrelsen för SKL beslutade den 14 december 2018 att anta en handlingsplan mot missbruk och beroende för åldersgruppen 13–29, med fokus på tidig upptäckt, tidiga insatser, stöd och behandling (www.skl.se). Följande områden behandlas i handlingsplanen:

- Synen på missbruk
- Lättillgänglighet
- Samverkan, samordning och delaktighet
- Tidig upptäckt och tidiga, samordnade insatser
- Stöd och behandling – inklusive frågan om ansvarsfördelning mellan huvudmännen och gränssnitt mellan socialtjänstlagen (SoL) och hälso- och sjukvårdslagen (HSL)
- Kunskapsutveckling

Handlingsplanen består av en beslutsdel och två kunskapsunderlag.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om lagstadgat brukarinflytande i missbruksvården och om en skademinimeringsprincip inom alkohol-, tobaks- och narkotikapolitiken behandlades i betänkande 2014/15:SoU10 Socialtjänst- och barnfrågor (s. 46 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2014/15:87). Ett liknande yrkande om brukarinflytande i missbruksvården har därefter behandlats i förenklad ordning i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor.

Ett motionsyrkande om behandling i könsuppdelade grupper behandlades senast i betänkande 2015/16:SoU6 Socialtjänstfrågor (s. 46 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2015/16:82).

Utskottets ställningstagande

Enligt socialtjänstlagen ska socialnämnden aktivt sörja för att den enskilda missbrukaren får den hjälp och den vård som han eller hon behöver för att komma ifrån missbruket. Vården ska planeras i samförstånd med missbrukaren, och nämnden ska noga följa den planerade vården. Vidare innehåller Socialstyrelsens nationella riktlinjer rekommendationer om vård och stöd vid missbruk och beroende. Riktlinjerna ska stimulera användandet av vetenskapligt utvärderade och effektiva åtgärder som i sin tur ska vara ett underlag för prioriteringar inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Utskottet konstaterar även att den samlade strategin för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken för 2016–2020 innehåller förebyggande insatser och målsättningar bl.a. om ökad och jämställd tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet. Utskottet vill även påminna om att kommunerna enligt socialtjänstlagen är skyldiga att ingå överenskommelser om samarbete med landstingen i fråga om personer som missbrukar. Bestämmelsen syftar till att stärka samverkan och bättre tillgodose behovet av vård, stöd och behandling för målgruppen.

Mot bakgrund av det befintliga regelverket, riktlinjer för missbruksvård inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten samt det pågående arbetet inom ramen för ANDT-strategin anser utskottet att det inte är nödvändigt att ta några initiativ med anledning av förslagen i de aktuella motionsyrkandena. Därmed avstyrks motionerna 2018/19:831 (S), 2018/19:1943 (C), 2018/19:2227 (V) yrkandena 15 och 17, 2018/19:2803 (SD) yrkande 2 och 2018/19:2871 (M) yrkandena 16 och 18.

Bistånd och försörjningsstöd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. begränsningar i rätten till försörjningsstöd, krav på motprestation i försörjningsstödet och ett bidragstak.

Jämför reservation 19 (M), 20 (SD), 21 (M), 22 (SD), 23 (C), 24 (L), 25 (M) och 26 (SD).

Motionerna

Begränsningar i rätten till försörjningsstöd

I kommittémotion 2018/19:2921 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 33 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att kommunerna inte ska ha rätt att utge bistånd, utöver mycket kortvarig hjälp, till personer som utan rätt vistas i landet. Liknande tillkännagivanden föreslås i motionerna 2018/19:771 av Boriana Åberg (M) och 2018/19:1438 av Josefin Malmqvist (M) yrkande 2.

I motion 2018/19:1438 av Josefin Malmqvist (M) yrkande 1 föreslår motionären ett tillkännagivande om att ingen som vistas olagligt i landet ska ha rätt till stöd från socialtjänsten. Ett liknande tillkännagivande framförs i motion 2018/19:75 av Robert Stenkvisst och David Lång (båda SD).

Vidare föreslås i motion 2018/19:1438 av Josefin Malmqvist (M) yrkande 3 ett tillkännagivande om att de som befinner sig under tvångsvård eller avtjänar fängelsestraff – och som därför inte kan lämna landet trots att de vistas här olagligt – inte ska kunna bli aktuella för bistånd enligt socialtjänstlagen.

I motion 2018/19:540 av Eric Westroth (SD) föreslås ett tillkännagivande om att utreda möjligheten att begränsa användningen av medel från välfärdssystemet.

Prestationskrav

I partimotion 2018/19:2918 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 9 föreslås ett tillkännagivande om ökade krav på motprestation i försörjningsstödet. Motionärerna anför att socialtjänstlagen därför bör skärpas så att alla kommuner ställer krav på motprestation, normalt på heltid, för den som får försörjningsstöd. Dagens aktivitetskrav bör också få större inslag av jobbsökande, menar motionärerna. Liknande yrkanden om motprestation för försörjningsstöd framförs i motionerna 2018/19:1433 av Josefin Malmqvist (M) yrkande 2, 2018/19:2573 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 3, 2018/19:360 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 2 och 2018/19:2574 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 3 och i partimotion 2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 16.

I kommittémotion 2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om tydligare drivkrafter för arbete i bidragssystemen. Vidare föreslås i yrkande 6 ett tillkännagivande om en strikt arbetslinje i försörjningsstödet med tydligare aktivitetskrav. Motionärerna vill göra det mer lönsamt att gå från bidrag till arbete genom att införa en strikt arbetslinje i försörjningsstödet och ett bidragstak. Genom starkare drivkrafter att arbeta kan fler lämna bidragsberoende och ta steget ut på arbetsmarknaden. Ett motsvarande förslag framförs i kommittémotion 2018/19:2807 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 4.

Vidare föreslås i kommittémotion 2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 7 ett tillkännagivande om att se över möjligheterna att individualisera inkomstgränserna för arbetsinkomster i försörjningsstödet så att försörjningsstödet betalas ut jämlikt. Att pröva personer individuellt för ytterligare bidrag, med krav på motprestation, skulle vara ett sätt att markera kvinnors individuella rättigheter och stärka inflytandet över familjens ekonomi, framför motionärerna.

I motion 2018/19:360 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 4 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att möjliggöra samhällstjänster för de som saknar arbete, och sysselsättningen kan då jämföras med villkorad praktik.

I kommittémotion 2018/19:2842 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 10 föreslås ett tillkännagivande om att se över möjligheterna att reformera och förstärka jobbstimulansen i försörjningsstödet. Motionärerna föreslår även att handläggare ska vara skyldiga att informera om möjligheterna och de ekonomiska fördelarna med jobbstimulansen.

I kommittémotion 2018/19:2843 av Annika Qarllsson m.fl. (C) yrkande 24 föreslås ett tillkännagivande om att se över möjligheterna att skapa ett jämställt försörjningsstöd genom jämställd utbetalning och krav på aktivitet för att erhålla försörjningsstöd.

I motion 2018/19:420 av Christian Carlsson (KD) föreslår motionären ett tillkännagivande om att tillsätta en utredning om skärpta krav för att beviljas försörjningsstöd. Motionären föreslår att sfi-studier och obligatorisk samhällsorientering samt arbetskrav om ett visst antal timmar i veckan hos ideella föreningar eller kommunen bör ställas som motkrav för försörjningsstöd.

I partimotion 2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 15 föreslås ett tillkännagivande om principen att det ska löna sig att arbeta i förhållande till att leva på bidrag. Förslaget innebär en skattesänkning för den som går från bidrag till jobb.

Bidragstak m.m.

I partimotion 2018/19:2918 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 8 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om införande av ett bidragstak som omfattar personer som har etableringsersättning eller försörjningsstöd av arbetsmarknadsskäl. Enligt motionärerna behöver utformningen utredas men den grundläggande principen ska vara att ingen som kan jobba ska tjäna mer på bidrag än på arbete. Ett yrkande med motsvarande innehåll framförs i kommittémotion 2018/19:2807 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 5.

I motion 2018/19:360 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 3 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att erbjuda högre försörjningsstöd till de som väljer att deltidsarbeta men inte får en lön som överstiger ett hundraprocentigt försörjningsstöd.

Övriga frågor om försörjningsstödet

I motion 2018/19:2645 av Saila Quicklund (M) begär motionären ett tillkännagivande om att utreda förutsättningarna för att återinföra fritidspengen för barn till föräldrar som långvarigt lever på försörjningsstöd.

I motion 2018/19:206 av Johnny Skalin (SD) föreslås ett tillkännagivande om att förtydliga och utöka det statistiska underlaget för utbetalningar av ekonomiskt bistånd och om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag på hur detta ska åstadkommas. För att politiken lättare ska kunna analysera orsakerna till varför vissa människor blir beroende av ekonomiskt bistånd samt vilka grupper som är mest utsatta bör det statistiska underlaget förbättras, menar motionären.

I motion 2018/19:2140 av Carina Ohlsson (S) föreslår motionären ett tillkännagivande om ideellt skadestånd för brottsoffer som har försörjningsstöd. Motionären framför att om ett brottsoffer får försörjningsstöd räknas ett eventuellt skadestånd som inkomst, vilket kan leda till att en kommuns socialtjänst kan neka brottsoffret försörjningsstöd på grund av att personen fått ett ideellt skadestånd. Detta kan, menar motionären, inte anses vara rimligt då personen fått ersättningen för att den utsatts för en allvarlig kränkning. Enligt motionären bör regeringen överväga en ändring i samband med den pågående översynen av socialtjänstlagen.

Gällande rätt och viss rättspraxis

Socialtjänstlagen

Enligt 2 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, svarar varje kommun för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Bestämmelser om ansvarsfördelningen mellan kommuner i fråga om stöd och hjälp enligt denna lag finns i 2 a kap.

Enligt 2 a kap. 1 § SoL är det den kommun där den enskilde vistas som ansvarar för stöd och hjälp enligt 2 kap. 1 §.

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på något annat sätt har enligt 4 kap. 1 § första stycket SoL rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Enligt andra stycket samma bestämmelse gäller att den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till försörjningsstöd enligt första stycket om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande. Om det finns godtagbara skäl har den enskilde enligt tredje stycket samma bestämmelse rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Enligt 4 kap. 1 b § ska 25 procent av inkomsterna av anställning inte beaktas vid bedömningen av rätten till bistånd för den som har fått försörjningsstöd under sex månader i följd (särskild beräkningsregel). Denna regel gäller under två år.

Försörjningsstöd lämnas enligt 4 kap. 3 § för skäliga kostnader för

1. livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning och telefon
2. boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa.

Skäliga kostnader enligt första stycket 1 ska i enlighet med vad regeringen närmare föreskriver beräknas enligt en för hela riket gällande norm (riksnorm) på grundval av officiella prisundersökningar av olika hushållstypers baskonsumtion. Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl ska socialnämnden

dock beräkna dessa kostnader till en högre nivå. Nämnden får också i ett enskilt fall beräkna kostnaderna till en lägre nivå, om det finns särskilda skäl för detta.

Socialnämnden får enligt 4 kap. 4 § begära att den som får försörjningsstöd under viss tid ska delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som nämnden har anvisat om den enskilde inte har kunnat erbjudas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Den praktik eller kompetenshöjande verksamhet som avses ska syfta till att utveckla den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv. Verksamheten ska stärka den enskildes möjligheter att komma in på arbetsmarknaden eller, där så är lämpligt, på en fortsatt utbildning. Den ska utformas med skälig hänsyn till den enskildes individuella önskemål och förutsättningar.

Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som anvisats får fortsatt försörjningsstöd vägras eller sättas ned (4 kap. 5 §). Detsamma gäller om han eller hon utan godtagbart skäl uteblir från praktiken eller den kompetenshöjande verksamheten.

Socialstyrelsens allmänna råd m.m.

I Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1) ges rekommendationer till stöd för bedömningen i vissa fall av den enskildes rätt till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. I de allmänna råden finns rekommendationer om riksnormen (s. 1) och exempel på kostnader som kan ingå när det gäller livsföring i övrigt (s. 4 f.).

När det gäller om behovet kan tillgodoses på något annat sätt enligt 4 kap. 1 § SoL framgår det av rekommendationerna (s. 6 f.) att om den enskilde är arbetslös bör socialnämnden i regel kunna kräva att han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande på heltid och är villig att ta erbjudet lämpligt arbete. I detta krav bör det också enligt de allmänna råden ingå att den enskilde deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, t.ex. arbetsmarknadsutbildning, praktik eller arbetsrehabiliterande åtgärder. Även grundutbildning i svenska och s.k. arbetsökarverksamhet bör räknas hit.

När det gäller bedömningen av behovet av ekonomiskt bistånd framkommer det vidare av Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd att socialnämnden bör räkna med hushållets samtliga faktiska inkomster. Vissa faktiska inkomster bör socialnämnden dock i regel inte räkna med, såsom skadestånd som den enskilde får för att kompensera ekonomiska förluster och som inte utgör ersättning för inkomstförlust (s. 20). Socialnämnden bör dock i regel räkna med försäkringsersättningar och skadestånd som kompenserar den enskilde för förlust av egendom som kunnat tillgodose hushållets behov genom att avyttras.

Ideellt skadestånd ska räknas som en tillgång vid beräkningen av rätten till bistånd för att behålla principen om biståndet som det yttersta skyddsnätet. Ömmande skäl utgör inte i sig något sakligt skäl för särbehandling (prop.

2000/01:80 s. 94–95). En individuell bedömning ska dock göras i varje enskilt fall. En person kan t.ex. ha fått ett ideellt skadestånd på grund av att han eller hon utsatts för ett brott och därför har behov av långvariga och kostsamma behandlingar. Detta bör då rimligtvis beaktas vid biståndsbedömningen (prop. 2000/01:80 s. 95).

Rättsfall om rätt till bistånd

Av ett avgörande från Regeringsrätten (RÅ 1995 ref. 70) följer att en rätt till bistånd normalt sett förutsätter att den biståndssökande är bosatt i Sverige. Detta uttrycktes i rättsfallet på så sätt att den enskilde skulle ha sin egentliga hemvist och bo här i riket. Av nämnda rättsfall följer också att en rätt till bistånd kan finnas i en akut nödsituation, och detta oavsett om den biståndssökande är bosatt i Sverige eller inte. Någon sådan akut nödsituation var det dock inte fråga om i det aktuella rättsfallet.

Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) slog i en dom (mål nr 1527-1529-16) den 5 juni 2017 fast att kommunen inte är skyldig att ge s.k. nödbistånd till den som får avslag på asylansökan och håller sig undan för att undgå avvísning. Domstolen slog i sin dom fast att en person som håller sig undan ett avvísningsbeslut fortfarande omfattas av personkretsen i lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

Bakgrund och pågående arbete

Jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet

Socialstyrelsen har genomfört en uppföljning av reformen med jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet som infördes i 4 kap. 1 b § SoL i juli 2013 (Jobbstimulans inom ekonomiskt bistånd. En uppföljning, 2016). Syftet med uppföljningen var att ge en lägesbeskrivning och ett kunskapsunderlag inom området ekonomiskt bistånd. Uppföljningen visade bl.a. att reformen hade haft liten betydelse när det gäller att biståndsmottagare börjar arbeta respektive utökar sin arbetstid. Vidare framkom att jobbstimulansen är komplicerad att handlägga och har kommit få hushåll till godo. För de biståndsmottagare som kvalificerat sig för jobbstimulans har reformen dock medfört en bättre ekonomisk situation än tidigare. Uppföljningen gav inget svar på frågan om vilka effekter jobbstimulansen har haft.

Vid Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) pågår en utvärdering av jobbstimulansen inom ekonomiskt bistånd. IFAU är ett forskningsinstitut under Arbetsmarknadsdepartementet som har i uppdrag att främja, stödja och genom forskning genomföra uppföljningar och utvärderingar.

Det finns enligt regeringen ett behov av att öka kunskapen om socialtjänstens arbete med ekonomiskt bistånd ur ett jämställdhetsperspektiv. Regeringen gav därför Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga socialtjänstens arbete med ekonomiskt bistånd och att analysera kommunernas behov av stöd

i arbetet med att utveckla arbetsmetoder och insatser som bidrar till att stärka såväl kvinnors som mäns förmåga till egen försörjning (S2017/04387/FST). Uppdraget slutredovisades till Regeringskansliet i november 2018. Kartläggningen visade bl.a. att män får fler insatser än kvinnor och att jämställdhetsarbetet behöver förbättras inom verksamheten med ekonomiskt bistånd. Utifrån kartläggningen har Socialstyrelsen tagit fram stöd för att öka kunskapen om hur man kan arbeta för att främja jämställdhet inom verksamhetsområdet ekonomiskt bistånd, bl.a. genom att göra följande:

- Utveckla ett tema om jämställdhet och ekonomiskt bistånd på Kunskapsguiden.se.
- Förtydliga jämställdhetsperspektivet i handboken för ekonomiskt bistånd.
- Inventera förutsättningar att ta fram nya indikatorer i öppna jämförelser för att kunna följa upp arbetet inom ekonomiskt bistånd ur ett jämställdhetsperspektiv.
- Följa och ta till vara erfarenheter av användning av verktyget för systematisk uppföljning för ekonomiskt bistånd, SUE, ur ett jämställdhetsperspektiv.
- Sprida meddelandebladet om skyddade personuppgifter till verksamhetschefer inom ekonomiskt bistånd i syfte att underlätta arbetet med att ta fram skriftliga rutiner.

Statistik om ekonomiskt bistånd

Socialstyrelsen publicerar årligen Ekonomiskt bistånd – årsstatistik, som är en rapport som redovisar antalet biståndsmottagare och biståndshushåll samt utbetalat ekonomiskt bistånd uppdelat efter olika bakgrundsfaktorer som kön, ålder, hushållstyp och kommun. Rapporten ingår i Sveriges officiella statistik. Socialstyrelsen publicerar även årligen Försörjningshinder och ändamål med ekonomiskt bistånd, en rapport som bl.a. redovisar ändamålen med utbetalda belopp samt försörjningshinder för biståndsmottagare.

SKL har i en skrivelse till Finansdepartementet och Socialdepartementet uppmärksammat regeringen på vissa frågor om Socialstyrelsens statistik över ekonomiskt bistånd (17/02808). Regeringen har svarat att man har en kontinuerlig dialog med Socialstyrelsen i aktuella statistikfrågor (S2017/02995/FST). I svaret understryker regeringen att socialtjänststatistiken är en högt prioriterad fråga.

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 9 s. 105) anför regeringen att kunskapen om effekterna av kommunala arbetsmarknadsinsatser är bristfällig. Socialstyrelsens arbete med att utveckla officiell statistik över arbetsfrämjande insatser och orsaker till avslut av dessa insatser kommer enligt regeringen att kunna underlätta en systematisk uppföljning av kommunernas insatser till biståndsmottagare.

Fritidspeng

Fritidspeng för barn i familjer med försörjningsstöd infördes genom bestämmelser i 4 a kap. SoL den 1 juli 2014 (prop. 2013/14:168, bet. 2013/14:SoU26, rskr. 2013/14:273). Enligt uppgifter från Socialstyrelsen användes fritidspengen exempelvis till avgifter för idrott, medlemskap i kulturskola eller musikskola och till inköp av utrustning förknippad med aktiviteten. Fritidspengen avskaffades i januari 2016 genom att 4 a kap. SoL upphävdes. Regeringen framförde i budgetpropositionen för 2016 att bestämmelsen om fritidspengen i SoL var utformad på ett sådant sätt att den begränsade barnets möjligheter att fritt välja aktiviteter och föreslog därför att bestämmelserna om fritidspeng i SoL skulle upphöra (prop. 2015/16:1 utg.omr. 9, bet. 2015/16:SoU1, rskr. 2015/16:102).

I betänkande 2018/19:SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (s. 42–43) lämnade socialutskottet ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med lagförslag som innebär att fritidspengen återinförs. Utskottet anförde att det är viktigt att barn som bor i hushåll som får ekonomiskt bistånd får samma förutsättningar att utöva fritidsaktiviteter som andra barn. Utskottet föreslog därför att den s.k. fritidspengen ska återinföras. Utskottet föreslog även att fritidspengen ska utökas till att också omfatta sommarlovsaktiviteter (rskr. 2018/19:111).

Ärendet bereds i Regeringskansliet (skr. 2018/19:75 s. 125).

Tidigare behandling

Ett motionsyrkande om högre försörjningsstöd till de som väljer att arbeta deltid behandlades i betänkande 2014/15:SoU10 Socialtjänst- och barnfrågor (s. 21 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2014/15:87). Liknande yrkanden har därefter behandlats i förenklad ordning i betänkande 2015/16:SoU6 Socialtjänstfrågor och i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor.

Ett motionsyrkande om att möjliggöra samhällstjänster för de som saknar arbete behandlades i betänkande 2015/16:SoU6 Socialtjänstfrågor (s. 19 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2015/16:82). Liknande yrkanden har därefter behandlats i förenklad ordning i betänkande 2015/16:SoU6 Socialtjänstfrågor och i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor.

I betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor (s. 26 f.) behandlades motionsyrkanden om rätten till bistånd, om en strikt arbetslinje i försörjningsstödet och om motprestation för att erhålla försörjningsstöd. Vidare behandlades i betänkandet ett motionsyrkande om införande av bidragstak för personer som har etableringsersättning eller försörjningsstöd samt ett motionsyrkande om det statistiska underlaget för utbetalningar av ekonomiskt bistånd. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2017/18:188 och 189).

När det gäller motionsyrkandet om fritidspengen, se redogörelsen i föregående avsnitt.

Ett motionsyrkande om ideellt skadestånd till brottsoffer med försörjningsstöd behandlades senast i betänkande 2014/15:SoU10 Socialtjänst- och barnfrågor (s. 21 f.). Motionsyrkandet avstyrktes och riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (prot. 2014/15:87).

Liknande yrkanden om ideellt skadestånd för brottsoffer har därefter behandlats i förenklad ordning i betänkande 2015/16:SoU6 Socialtjänstfrågor och i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor.

Utskottets ställningstagande

Enligt socialtjänstlagen har den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på något annat sätt rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (4 kap. 1 §). I några motionsyrkanden föreslås att den som saknar tillstånd att vistas i landet inte ska ha rätt till bistånd från kommunen. I likhet med föregående år konstaterar utskottet att Högsta förvaltningsdomstolen har uttalat att den som håller sig gömd i syfte att undandra sig verkställighet av ett avvisningsbeslut inte har rätt till försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen. Enligt utskottets mening behöver riksdagen därför inte ta något initiativ med anledning av dessa motionsyrkanden. Därmed avstyrks motionerna 2018/19:75 (SD), 2018/19:771 (M), 2018/19:1438 (M) yrkandena 1–3 och 2018/19:2921 (M) yrkande 33. Detsamma gäller motion 2018/19:540 (SD).

Av socialtjänstlagen framgår att den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till försörjningsstöd om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande (4 kap. 1 § andra stycket). Vidare får socialnämnden begära att den som får försörjningsstöd under viss tid ska delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som nämnden anvisat om den enskilde inte har kunnat erbjudas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd (4 kap. 4 §). Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i sådan verksamhet som anvisats får fortsatt försörjningsstöd vägras eller nedsättas. Utskottet anser att denna reglering, som innebär att socialtjänsten har lagliga möjligheter att stimulera, uppmuntra och stödja personer med ekonomiskt bistånd till egen försörjning, är tydlig. Utskottet vill även understryka att lagen ger socialtjänsten möjlighet att ställa krav på motprestation för att få ta del av försörjningsstödet. Utskottet anser att lagen i detta avseende är väl avvägd och att motionsyrkandena bör avslås.

Utskottet konstaterar vidare att Socialstyrelsen 2016 genomförde en uppföljning av införandet av en jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet som bl.a. visade att reformen haft liten betydelse för biståndsmottagare att börja arbeta eller utöka sin arbetstid. Socialstyrelsen har även haft i uppdrag från regeringen att bl.a. utarbeta metoder som bidrar till att stärka kvinnors och mäns förmåga till egen försörjning och främja jämställdhet inom verksamhetsområdet ekonomiskt bistånd. Vidare pågår vid IFAU en utvärdering

av jobbstimulansen. Med hänvisning till pågående och avslutade uppdrag inom området anser utskottet att det inte är nödvändigt för riksdagen att ta några initiativ på området. Mot denna bakgrund bör motionsyrkanden om prestationskrav m.m. avslås. Därmed avstyrks motionerna 2018/19:360 (SD) yrkandena 2 och 4, 2018/19:420 (KD), 2018/19:1433 (M) yrkande 2, 2018/19:2573 (M) yrkande 3, 2018/19:2574 (M) yrkande 3, 2018/19:2806 (M) yrkandena 5–7, 2018/19:2807 (M) yrkande 4, 2018/19:2842 (C) yrkande 10, 2018/19:2843 (C) yrkande 24, 2018/19:2918 (M) yrkande 9 och 2018/19:2923 (L) yrkandena 15 och 16.

Vidare anser utskottet att inga initiativ bör tas med anledning av motionsyrkanden om bidragstak. Därmed avstyrks motionerna 2018/19:360 (SD) yrkande 3, 2018/19:2807 (M) yrkande 5 och 2018/19:2918 (M) yrkande 8.

När det gäller ett motionsyrkande om statistiskt underlag om försörjningsstöd vill utskottet påminna om att Socialstyrelsen årligen publicerar statistik om ekonomiskt bistånd utifrån olika bakgrundsfaktorer. Som framgår ovan för regeringen även en kontinuerlig dialog med Socialstyrelsen om aktuella statistikfrågor och att socialtjänststatistiken är högt prioriterad. Utskottet anser därför att motion 2018/19:206 (SD) bör avslås. Mot bakgrund av socialutskottets tillkännagivande i december 2018 om ett återinförande av fritidspengen och Regeringskansliets pågående beredning av ärendet anser utskottet att motion 2018/19:2645 (M) bör avslås.

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden om ideella skadestånds påverkan på försörjningsstödet (se bet. 2012/13:SoU11 och bet. 2014/15:SoU10). Utskottet framförde att ideellt skadestånd bör räknas som tillgång vid bedömning av den enskildes rätt till försörjningsstöd för att bibehålla principen om försörjningsstödet som det yttersta skydds nätet. I varje enskilt fall ska dock en individuell bedömning göras. Socialtjänsten har möjlighet att göra undantag för ideellt skadestånd som en enskild har fått som ersättning för att ha varit utsatt för brott och då den enskilde behöver bekosta rehabilitering för fysisk eller psykisk skada. Utskottet gör nu återigen samma bedömning och anser inte att något initiativ behövs med anledning av motion 2018/19:2140 (S). Motionen avstyrks.

Våld i nära relationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. våld i nära relationer, stöd till barn och unga, skyddade boenden, finansiering av kvinnojourer, dödsfallsutredningar samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Jämför reservation 27 (V), 28 (L), 29 (M, C, KD, L), 30 (V), 31 (C), 32 (C), 33 (V), 34 (C, KD), 35 (V), 36 (L), 37 (V), 38 (L) och 39 (SD) samt särskilt yttrande 2 (L).

Motionerna

Övergripande frågor om våld i nära relationer

I kommittémotion 2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 1 begär motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett förslag på hur de brister som IVO konstaterat i kommunernas arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som upplever våld ska åtgärdas. Enligt motionärerna brister kommunerna i sin hantering av ärenden som rör våld, vilket skapar både rättsosäkerhet och en urholkning av möjligheterna för våldsutsatta att få adekvata insatser.

I yrkande 14 föreslås vidare ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en särskild utredning om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning. Utredningen bör enligt motionärerna komma med konkreta förslag på hur stöd och hjälp till kvinnor med funktionsnedsättning som är utsatta för mäns våld kan utformas samt hur våldet kan upphöra. Ett motsvarande yrkande begärs i kommittémotion 2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 5.

Vidare föreslås i kommittémotion 2018/19:2227 yrkande 16 ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett handlingsprogram för inrättande av resursjourer som har kompetens att ta emot kvinnor med beroendetillstånd respektive kvinnor med psykisk ohälsa. Enligt motionärerna bör staten ta ett särskilt ansvar för de mest utsatta kvinnorna.

Vidare föreslår motionärerna i yrkande 18 ett tillkännagivande om att regeringen bör uppdra åt Socialstyrelsen att sammanställa läget för papperslösa kvinnors våldsutsatthet och i yrkande 19 att regeringen bör utreda hur våldsutsatta kvinnor som lever gömda utan uppehållstillstånd ska få nödvändigt stöd och skydd mot mäns våld utan att riskera utvisning. Motionärerna anger att kvinnor som lever gömda i Sverige utan uppehållstillstånd är en grupp som är extra utsatt för mäns våld och att det saknas åtgärdsförslag för att stärka skyddet för denna grupp.

I kommittémotion 2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 20 föreslås ett tillkännagivande om Kvinnofridslinjen. Motionärerna föreslår att Kvinnofridslinjen integreras i en bredare stödverksamhet och byggs ut till ett nationellt hjälplnummer för den som vill ha råd och hjälp på grund av att hen

utsatts för våld och kränkningar i den egna relationen eller för hedersrelaterat våld och förtryck.

I yrkande 21 föreslås ett tillkännagivande om förebyggande arbete riktat till potentiella förövare. Motionärerna föreslår bl.a. ett separat nationellt hjälplnummer för män och kvinnor som är oroliga för sitt eget våldsagerande i nära relationer, bättre stödverksamheter till den som är motiverad att bryta ett destruktivt beteende och forskning om insatser som syftar till att våldsutövare förändrar sitt beteende och upphör med att utöva våld.

I motion 2018/19:677 av Yasmine Larsson (S) föreslår motionären ett tillkännagivande om att verka för att en grundlig översyn görs för att förhindra det dödliga våldet mot kvinnor, barn och djur.

I motion 2018/19:841 av Anders Österberg (S) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att se över möjligheterna att öka anslagen till forskning om våld i samkönade relationer och bemötandet av personer som har varit med om våld och söker hjälp. I yrkande 4 föreslås vidare ett tillkännagivande om att se över möjligheterna att reformera socialtjänsten så att de som blivit utsatta för våld i samkönade relationer ska kunna få tillräcklig hjälp.

Stöd till barn och unga

I kommittémotion 2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag på hur det ska kunna skapas tillräckligt med platser på skyddade boenden som är utformade efter ungas behov som utsatts för hedersrelaterat våld.

I partimotion 2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 19 föreslås ett tillkännagivande om att förtydliga regelverket för att barn ska få stöd i samband med anmälningar om våld i nära relationer.

I kommittémotion 2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 18 föreslås ett tillkännagivande om barnperspektivet i frågor om skyddade boenden. Enligt motionärerna handlar det bl.a. om att skapa förutsättningar för fler skyddade boenden där barn kan bo och om att trygga barnens möjlighet att gå i förskola och skola även om de behöver bo på en annan plats.

Kvinnor som befinner sig i prostitution

I kommittémotion 2018/19:2843 av Annika Qarlssoon m.fl. (C) yrkande 26 föreslås ett tillkännagivande om att se över möjligheterna att hjälpa kvinnor i riskzonen för prostitution eller kvinnor som vill lämna prostitution.

Skyddade boenden m.m.

I kommittémotion 2018/19:2843 av Annika Qarlssoon m.fl. (C) yrkande 19 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att se över möjligheterna att ge personer som utsatts för våld i nära relationer en fungerande utslussning efter skyddat boende eller liknande verksamhet.

I kommittémotion 2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ge Socialstyrelsen i

uppdrag att göra en samlad översyn av kommunernas möjligheter att erbjuda bostad till personer som utsatts för våld i nära relationer samt lägga fram förslag på lämpliga åtgärder.

Kvinnojourernas finansiering

I kommittémotion 2018/19:2843 av Annika Qarlsso n m.fl. (C) yrkande 20 föreslås vidare ett tillkännagivande om att se över möjligheterna för att kvinno- och mansjourerna får långsiktiga och stabila förutsättningar. De ideella kvinno- och mansjourerna är en viktig resurs i kampen mot våldet och de behöver en långsiktig och renodlad finansiering, framför motionärerna.

I kommittémotion 2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör uppdra åt Socialstyrelsen att göra en utvärdering av de fördelade medlen till kvinnojourerna och analysera utfallet. Det är enligt motionärerna av största vikt att de medel som fördelats till kvinnojourerörelsen genom riktade budgetsatsningar kommer kvinnojourerna till gagn och att den nuvarande styrmodellen är adekvat och välfungerande.

I kommittémotion 2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om samverkan mellan kommuner och jourer för våldsutsatta. Det bör enligt motionärerna eftersträvas att alla kommuner har samverkan med en lokal jour för att förbättra våldsutsatta kvinnors möjligheter att söka hjälp, oavsett om de vill börja med att kontakta kommunen eller en ideell kraft. Vidare föreslår motionärerna i yrkande 15 ett tillkännagivande om en översyn av det långsiktiga systemet för statligt och kommunalt stöd till kvinno- och tjejjourer och andra jourer för våldsutsatta. Enligt motionärerna är utgångspunkten att jourverksamhet för våldsutsatta är en del av det samhälleliga åtagandet, oavsett om jourerna drivs i offentlig eller ideell regi och att det därför är självklart att slå fast principen att det offentliga ska ge ett stabilt och långsiktigt stöd till kvinnojourer och andra jourverksamheter.

Dödsfallsutredningar

I kommittémotion 2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att självmord som misstänks ha genomförts efter hot och påtryckningar i en hedersrelaterad kontext ska omfattas av utredningsförfarandet. Vidare föreslås i yrkande 5 ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att dödsfall som skett utomlands bör omfattas av utredningsförfarandet.

I kommittémotion 2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 22 föreslås ett tillkännagivande om granskning av myndigheternas agerande i enskilda fall av dödligt våld och andra grova våldsbrott. Att granska det enskilda fallet handlar om att bedöma hur polis och åklagare agerat, men också insatser från socialtjänsten och sjukvården samt vad som varit känt på förhand om både gärningsman och offer, menar motionärerna.

Hedersrelaterat våld och förtryck

I partimotion 2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 22 föreslås ett tillkännagivande om en nationell strategi mot våld mot barn, med tydligt fokus på barn som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck.

I partimotion 2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om barnrättsperspektiv i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Vidare föreslås i yrkande 10 ett tillkännagivande om att socialnämnden bör ges rätt att besluta om utreseförbud om det är nödvändigt för att skydda ett barn från könsstympning, tvångsäktenskap eller liknande övergrepp. Det är av största vikt att svenska myndigheter ges starkare juridisk och operativ förmåga att skydda barn från att föras ut ur landet, menar motionärerna.

I motion 2018/19:1402 av Annika Hirvonen Falk (MP) yrkande 2 begär motionären ett tillkännagivande om en årlig kartläggning av skolavbrott på grund av hedersrelaterat våld och förtryck.

I motion 2018/19:2748 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om skyddade boenden med kompetens när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck och en stärkt eftervård. Enligt motionärerna bör regeringen därför stimulera den lokala och regionala nivån att utveckla stödinsatser, exempelvis kontaktpersoner med kunskap om hedersproblematik eller stöd till individen att bygga upp nya nätverk med hjälp av civilsamhället.

Gällande rätt

Socialtjänstlagen

Enligt 2 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, svarar varje kommun för socialtjänsten inom sitt område och har därmed det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Vidare framgår av 4 kap. 1 § SoL att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Det anges att den enskilde genom biståndet ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå och att biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Socialnämnden har enligt 5 kap. 11 § SoL till uppgift att verka för att den som har utsatts för brott och hans eller hennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Socialnämnden ansvarar även för att ett barn som har utsatts för brott och barnets närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

Av 2 kap. 7 § SoL framgår att när den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och från hälso- och sjukvården ska kommunen tillsammans med landstinget upprätta en individuell plan. Planen ska upprättas om kommunen eller landstinget bedömer att den behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda, och om den enskilde samtycker till att den upprättas. Arbetet med planen ska påbörjas utan dröjsmål och ska när det är möjligt upprättas tillsammans med den enskilde. Närstående ska ges möjlighet att delta i arbetet med planen, om det är lämpligt och den enskilde inte motsätter sig det. Av planen ska det framgå

1. vilka insatser som behövs
2. vilka insatser respektive huvudman ska svara för
3. vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommunen eller landstinget
4. vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen.

Lag om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall

I enlighet med 2 § lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall ska en utredning genomföras när ett brott har begåtts mot ett barn och det finns anledning att anta att brottet har samband med något förhållande som har inneburit att barnet varit i behov av skydd om

1. barnet har avlidit med anledning av brottet
2. barnet har utsatts för grov misshandel eller synnerligen grov misshandel av en närstående eller tidigare närstående person
3. brottet utgör försök, förberedelse eller stämpling till mord eller dråp eller försök eller förberedelse till barnadråp
4. brottet utgör försök, förberedelse eller stämpling till grov misshandel eller synnerligen grov misshandel och är begånget av en närstående eller tidigare närstående person.

En utredning ska även genomföras när ett barn har avlidit utomlands, om barnet vid dödsfallet var svensk medborgare eller hade sin hemvist i Sverige.

Av 2 a § ska en utredning genomföras när ett brott har begåtts mot en vuxen person av en närstående eller tidigare närstående person och det finns anledning att anta att brottet har samband med något förhållande som har inneburit att den vuxna personen varit i behov av skydd eller stöd och hjälp för att förändra sin situation om

1. den vuxna personen har avlidit med anledning av brottet
2. brottet utgör försök, förberedelse eller stämpling till mord eller dråp.

En utredning ska även genomföras när det annars finns särskilda skäl att utreda en händelse enligt första stycket och det finns anledning att anta att händelsen har samband med något förhållande som har inneburit att den vuxna personen varit i behov av skydd eller stöd och hjälp för att förändra sin situation.

I fall som avses i första stycket 1 eller om det finns sådana särskilda skäl som avses i andra stycket får en utredning genomföras även när en vuxen

person har avlidit utomlands, om personen vid dödsfallet var svensk medborgare eller hade sin hemvist i Sverige.

Finansiering av jourverksamheter

I förordningen (2015:454) om statsbidrag till kvinno- och tjejjourer finns bestämmelser om statsbidrag till dels lokala ideella organisationer vars verksamhet riktas till våldsutsatta kvinnor och deras barn samt våldsutsatta flickor för att erbjuda dem stöd och skydd mot mäns våld, dels riksorganisationer vars verksamhet avser att främja sådan verksamhet som bedrivs av de lokala organisationerna. Ansökningarna prövas av Socialstyrelsen.

Ideella organisationer med riksintresse som bedriver frivilligt arbete för att motverka våld mot kvinnor, t.ex. Roks, kan beviljas statsbidrag enligt förordningen (2011:1062) om statsbidrag till vissa organisationer inom det sociala området m.m. Ansökningarna prövas av Socialstyrelsen.

Bakgrund

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer

Enligt 7 kap. 2 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:4) om våld i nära relationer ska socialnämnden vid behov erbjuda våldsutsatta vuxna, den som är under 18 år och har utsatts för våld eller andra övergrepp av sin partner och den som är under 18 år och har utsatts för hedersrelaterat våld stöd och hjälp i form av lämpligt, tillfälligt boende som motsvarar den våldsutsattas behov av skydd med utgångspunkt i utredningen och riskbedömningen. I de allmänna råden anges att om den våldsutsatte behöver stöd och hjälp i ett skyddat boende bör boendet ha tillräcklig bemanning och tillräckliga skyddsanordningar för att kunna erbjuda skydd mot hot, våld och andra övergrepp. Det anges vidare att det boende som erbjuds den våldsutsatta bör vara lämpligt för eventuella medföljande barn oavsett ålder och kön. Om det skyddade boendet tar emot barn bör det i boendet finnas personal med kunskap om barns behov.

I fråga om insatser till våldsutövare i enlighet med 4 kap. 1 § SoL anges i de allmänna råden att socialnämnden med utgångspunkt i barnets behov bör kunna erbjuda insatser dels till våldsutövande föräldrar, dels till andra våldsutövande vuxna som bor tillsammans med barn. Insatserna bör syfta till att våldet upphör och att våldsutövaren får en ökad förståelse för hur våld påverkar barn, och de bör genomföras med beaktande av barnets behov av trygghet och säkerhet. Vidare anges att nämnden utöver vad som anges ovan bör kunna erbjuda våldsutövare insatser som syftar till att de förändrar sitt beteende och upphör med att utöva våld. Insatserna bör genomföras med beaktande av behovet av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta och barn som bevittnat våld.

Socialnämnden bör i enlighet med 5 kap. 11 § SoL om stöd och hjälp såväl vid planeringen av verksamheten som i enskilda ärenden beakta de särskilda behov som en våldsutsatt kan ha på grund av bl.a. funktionsnedsättning, könsöverskridande identitet eller uttryck, utländsk bakgrund, missbruk och beroende eller risk för hedersrelaterat våld; se Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:4) om våld i nära relationer.

Socialstyrelsens handbok om bl.a. socialtjänstens arbete med våld i nära relationer

Socialstyrelsen har tagit fram en handbok om bl.a. socialtjänstens arbete med våld i nära relationer, som är ett komplement till myndighetens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (Våld – en handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer, 2016). Handboken syftar till att ge socialtjänsten och hälso- och sjukvården vägledning på området och behandlar lagstiftning och förarbeten samt kunskap baserad på forskning och erfarenheter från verksamheterna. Den innehåller även avsnitt om familjerätt och förhållandet mellan socialtjänsten och ideella föreningar. Handboken riktar sig till socialnämnden och vårdgivare, men även till utförare av socialtjänst, t.ex. ideella organisationer.

Sedan den 1 juli 2013 har papperslösa rätt till hälso- och sjukvård och tandvård som inte kan vänta, mödrahälsovård, preventivmedelsrådgivning och vård i samband med abort; se lagen (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd. Socialstyrelsen rekommenderar att rutinmässiga frågor om våld ställs av hälso- och sjukvården för kvinnor som uppsöker mödrahälsovård och psykiatrisk vård (Socialstyrelsen, Att upptäcka och ställa frågor om våld i nära relationer).

Dödsfallsutredningar

Socialstyrelsen har i uppdrag att utreda fall då ett barn avlidit till följd av brott och när en kvinna eller man avlidit till följd av brott av en närstående eller tidigare närstående. Sedan utredningsverksamheten startade, 2008 när det gäller barn och 2012 när det gäller vuxna, har Socialstyrelsen sammanlagt utrett 46 barnärenden (varav 45 procent var flickor och 55 procent var pojkar) och 52 vuxenärenden (varav 95 procent kvinnor och 5 procent män). Resultaten har redovisats i fem rapporter till regeringen. Majoriteten av utredningarna rör kvinnor. Den senaste rapporten om Socialstyrelsens dödsfallsutredningar 2016–2017 publicerades i januari 2018.

Vid en studie som genomförts av Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK) framkommer att tre landsting fullt ut och 14 landsting delvis har genomfört Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4) enligt vilka vårdgivare bl.a. bör bestämma när och hur frågor om våld ska ställas i verksamheterna (prop. 2018/19:1 utg.omr. 9 s. 110).

Den 1 januari 2019 infördes ändringar i lagen som innebär att utredningsverksamheten när det gäller vissa dödsfall ska blir mer effektiv och ändamålsenlig (prop. 2017/18:215, bet. 2017/18:SoU36, rskr. 2017/18:416). Syftet med utredningsverksamheten är att förebygga att barn far illa eller att vuxna utsätts för våld eller andra övergrepp av en närstående eller tidigare närstående person. Genom lagändringarna utökades utredningsverksamheten till att omfatta fler fall än där barn eller vuxna avlidit, exempelvis grov misshandel av barn samt mord- och dråpförsök mot vuxna om brottet har begåtts av en närstående eller tidigare närstående person. Även mord- och dråpförsök mot barn ska utredas, om barnet varit i behov av skydd.

Pågående arbete

Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

För att förebygga våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor inklusive hedersrelaterat våld och förtryck har regeringen antagit en tioårig nationell strategi som gäller från den 1 januari 2017 (skr. 2016/17:10). Strategin är tioårig och inbegriper mål och insatsområden, en struktur för stöd och uppföljning och ett åtgärdsprogram med insatser för perioden 2017–2020.

Ett av delmålen är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Delmålet omfattar alla yttringar av fysiskt och psykiskt, inklusive sexuellt, våld och hot om våld som riktas mot kvinnor och flickor.

Strategin har fyra målsättningar som ska vägleda statens styrning av insatser på området:

1. ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld
2. förbättrad upptäckt av våld samt starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn
3. effektivare brottsbekämpning
4. förbättrad kunskap och metodutveckling.

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 9) framhöll regeringen att förebyggande insatser är en viktig del av arbetet för att stärka förutsättningarna att nå det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Vidare framhölls att en av utgångspunkterna för den nationella strategin är att hbtq-personers utsatthet för våld i nära relationer genomgående ska beaktas. Att utveckla och stärka insatser för våldsutövare och socialnämndens ansvar för denna målgrupp nämndes som ett annat viktigt område, något som även ligger i linje med målsättningarna i regeringens brottsförebyggande program, Tillsammans mot brott (skr. 2016/17:126).

Socialstyrelsens uppdrag att stödja genomförande och uppföljning av den nationella strategin

I februari 2017 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att inom socialtjänsten samt hälso- och sjukvården stödja genomförandet och uppföljningen av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (S2017/01221/JÅM). Uppdraget rör följande tre områden:

- förbättra kunskapen om förekomsten av våld och våldsrelaterade insatser
- förstärka kompetensstödet för vård- och omsorgspersonal
- vidareutveckla metoder för vård- och omsorgspersonal.

I uppdraget angavs att myndigheten särskilt ska uppmärksamma ett barnrätts- och ungdomsperspektiv inklusive principen om barnets bästa samt att barn kan vara direkt och indirekt utsatta för mäns våld mot kvinnor. I enlighet med den nationella strategin omfattar uppdraget även hbtq-personer och våld i samkönade relationer. Uppdraget består av tio deluppdrag.

Ett av deluppdragen avser utveckling av metoder för socialtjänstens samt hälso- och sjukvårdens behandlingsarbete med våldsutövare. Med målsättningen att utveckla verkningfull behandling mot återfall i våldsbrott mot närstående ska Socialstyrelsen identifiera metoder med lovande resultat eller sätta samman nya metoder för senare prövning och effektutvärdering. Deluppdraget ska slutredovisas senast den 31 mars 2020.

I enlighet med regeringsuppdraget redovisade Socialstyrelsen i mars 2018 bl.a. förslag till indikatorer för uppföljning av den nationella strategin. Myndigheten föreslog 75 sektorsövergripande indikatorer som avser både omfattningen av mäns våld mot kvinnor och utvecklingen av samhällets insatser. Socialstyrelsen redovisade även en kartläggning av hur socialtjänsten och hälso- och sjukvården frågar om våldsutsatthet.

Socialstyrelsen har även påbörjat ett arbete för att förbättra registrering med koder om våld och könsstypning samt införande av nya åtgärds-koder i hälso- och sjukvårdsstatistiken. Flera viktiga förutsättningar, inte minst tillgången till data, saknas i dagsläget för att uppgifter om hälso- och sjukvårdens arbete med våldutsatta och kvinnor som könsstypats ska kunna redovisas på ett meningsfullt sätt. Socialstyrelsen har inom ramen för uppdraget även tagit fram en vägledning för att i kommuner och landsting möjliggöra enhetliga ungefärliga uppskattningar av kostnaden för insatser efter våld i nära relationer (prop. 2018/19:1 utg.omr. 13 s. 59).

Länsstyrelsernas arbete med strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 13 s. 59 f.) anges att länsstyrelserna under 2017 tog fram regionala strategier och handlingsplaner med länsspecifika prioriteringar med utgångspunkt från det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Strategierna utgör bl.a. underlag för länets uppföljning av arbetet. Av budgetpropositionen

framgår vidare att Länsstyrelserna framhåller att den nationella strategin med sin betoning på förebyggande åtgärder har bidragit till att länsstyrelserna har påbörjat samverkan inom nya arenor.

Länsstyrelserna har även arbetat med att erbjuda metod- och kompetensstöd och att samordna stöd till kommunerna för att utveckla samverkan mellan kommuner och skapa ett systematiskt kvalitetsarbete med uppföljning. Länsstyrelserna har även genom att identifiera resurser och behov utformat och följt upp genomförda insatser. Samordningen är genomförd i samverkan med Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet och Socialstyrelsen.

Utvecklingsmedel samt nationellt och regionalt kompetensstöd

Regeringen framhåller i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 9) att regeringens satsning på utvecklingsmedel för att kvalitetsutveckla arbetet på området mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer samt stödet till våldsutsatta kvinnor och barn de senaste åren har lagt en grund för att nå ut med kunskapsstöd till dem som arbetar med målgruppen på både regional och lokal nivå.

Vidare har länsstyrelserna i uppdrag att, i samverkan med Socialstyrelsen, ge regionalt kompetensstöd till kommuner och ideella föreningar och stiftelser. Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) har i uppdrag att, i samverkan med Socialstyrelsen, ge nationellt kompetensstöd för att kvalitetsutveckla arbetet när det gäller våld i nära relationer och stödet till våldsutsatta kvinnor samt att ge motsvarande stöd till landstingen på regional nivå. Socialstyrelsen ska ha det övergripande ansvaret för att på nationell nivå samordna och följa upp uppdraget, som även inkluderar att följa samarbetet mellan länsstyrelser och landsting. En slutredovisning av uppdraget ska lämnas senast den 30 september 2019.

Kvinnofridslinjen

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) är ett kunskaps- och resurscentrum vid Uppsala universitet, och verksamheten regleras av regeringens uppdrag till universitetet. NCK driver bl.a. den nationella stödtelefonen Kvinnofridslinjen. Till Kvinnofridslinjen kan kvinnor som utsatts för hot, våld och sexuella övergrepp ringa för att få stöd och hjälp. Även närstående och personal som möter våldsutsatta kvinnor i sitt yrke kan ringa. Kvinnofridslinjen är öppen dygnet runt och bemannas av kvinnliga socionomer och sjuksköterskor.

Återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld

Regeringen beslutade i mars 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över förekomsten och erfarenheter av återfallsförebyggande insatser riktade till män som inte är frihetsberövade och som har utsatt kvinnor, barn eller andra närstående för våld (dir. 2017:26). Utredaren fick i uppdrag att analysera

effekterna av sådana insatser och föreslå hur det återfallsförebyggande arbetet med våldsutövare kan utvecklas och stärkas. I utredningen Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (SOU 2018:37) lyfte utredaren fram att arbetet med våldsutövare alltid måste utgå från de våldsutsattas behov av säkerhet, att socialnämndens ansvar för insatser till våldsutövare bör förtydligas och att hälso- och sjukvården bör engageras i arbetet. Vidare föreslog utredningen bl.a. att en ny sekretessbrytande regel ska införas. Utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet.

Ett stärkt barnrättsperspektiv i skyddat boende

Regeringen beslutade i november 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder för att stärka barnrättsperspektivet för barn som vistas i skyddade boenden tillsammans med en av vårdnadshavarna (dir. 2016:99). I uppdraget ingick även att förtydliga samhällets och enskilda aktörers respektive ansvar för barnen under tiden i boendet. I betänkandet Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende (SOU 2017:112) föreslogs bl.a. följande:

- Skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen.
- Socialnämnden ska noga följa vården av de barn och unga som vistas där och säkerställa barnets rätt till skolgång och hälso- och sjukvård.
- Det ska finnas kvalitetskrav för skyddade boenden med krav på verksamheten om kompetens och bemanning, och boendena ska vara tillståndspliktiga.
- Skyddade boenden som ska ta emot barn ska begära registerkontroll inför anställning.

Betänkandet har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet.

Handlingsplan mot prostitution och människohandel

Regeringen beslutade i februari 2018 en handlingsplan mot prostitution och människohandel. Syftet med handlingsplanen är att förebygga och motverka prostitution och människohandel för alla ändamål och att bidra till ett bättre skydd och stöd för personer som är utsatta för människohandel. Målet med handlingsplanen är att den ska bidra till ett mer effektivt, strategiskt och målinriktat arbete mot prostitution och människohandel. Handlingsplanen ska vidare bidra till genomförandet av de mål som regeringen har satt upp inom området. Här avses bl.a. det övergripande jämställdhetspolitiska målet om att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv samt delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Handlingsplanen omfattar även ett antal åtgärder som syftar till att bekämpa prostitution och människohandel. Åtgärderna delas in i åtta olika insats-

områden och omfattar bl.a. en förstärkt samordning mellan myndigheter och andra aktörer, stärkt förebyggande arbete, förbättrad förmåga att upptäcka prostitution och människohandel samt lagstiftningsåtgärder. Vidare omfattar åtgärderna insatser inom förstärkt skydd och stöd, effektivare brottsbekämpning, stärkt kunskap och metodutveckling samt ökad internationell samverkan.

Kvalitetsindikatorer för skyddade boenden

Socialstyrelsen har tagit fram ett antal kvalitetsindikatorer för att kontinuerligt kunna göra nationella studier av hur kvaliteten utvecklas i skyddade boenden och fungera som stöd i utvecklingen av skyddade boenden som drivs av kommuner, ideella verksamheter och bolag. Indikatorerna mäter bl.a. personaltillgång, tillgänglighet och omfattningen av kunskapsbaserad verksamhet.

Stöd till tjej- och kvinnojourer samt brottsofferverksamhet för hbtq-personer

Regeringen framhåller i budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 13 s. 63) att de ideella kvinno- och tjejjourerna utför ett betydelsefullt arbete med att ge stöd och skydd till kvinnor som har utsatts för våld. Socialstyrelsen har enligt förordningen (2015:454) om statsbidrag till kvinno- och tjejjourer under 2017 fördelat knappt 100 miljoner kronor till kvinno- och tjejjourerna. En översyn av stödet till kvinno- och tjejjourer pågår sedan januari 2018 inom Regeringskansliet. Utgångspunkten för översynen är att den enskilda kvinna eller man, flicka eller pojke, som är direkt eller indirekt utsatt för våld av närstående ska ha tillgång till rättssäker stöd och skydd av god kvalitet, bl.a. med avseende på särskilda behov till följd av exempelvis funktionsnedsättningar eller missbruk och beroende. Enligt uppgift från Socialdepartementet bereds en departementspromemoria med anledning av översynen.

Sedan 2017 har Socialstyrelsen fördelat medel till organisationer som arbetar för att utveckla brottsofferverksamhet riktad till homosexuella, bisexuella och transpersoner som utsatts för våld i en nära relation. I regleringsbrevet för 2019 fick Socialstyrelsen i uppdrag att fördela 2 000 000 kronor för att fortsätta stödja dessa organisationer. En redovisning av hur medlen använts ska lämnas till regeringen senast den 30 juni 2020.

Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck samt tvångsäktenskap, barnäktenskap och könsstympning

När det gäller insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck samt tvångsäktenskap, barnäktenskap och könsstympning redovisar regeringen i budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 13 s. 60 f.) bl.a. följande.

Samtliga länsstyrelser hade under 2017 i uppdrag att arbeta i enlighet med målsättningarna i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns

våld mot kvinnor. Bland annat organiserades regionala nätverk och kompetenshöjande insatser om hedersrelaterat våld och förtryck. Från och med 2018 har länsstyrelserna fått ett fortsatt uppdrag att stödja genomförande och uppföljning av regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026. Uppdraget innebär bl.a. att på några platser i landet stödja utvecklingen av regionala kommun- och myndighets-gemensamma resurscentrum för barn och vuxna som är utsatta eller riskerar att utsättas för våld av närstående, i synnerhet hedersrelaterat våld och förtryck.

I januari 2018 ingick regeringen en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) för att stärka jämställdhetsarbetet på lokal och regional nivå 2018–2020. SKL:s arbete utifrån överenskommelsen inkluderar att analysera medlemsbehov och utveckla medlemsstöd för hur socialtjänsten och hälso- och sjukvården kan förbättra arbetet med att ge stöd till utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck inklusive barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning.

I november och december 2017 fick Socialstyrelsen respektive Länsstyrelsen i Östergötlands län var sitt uppdrag att inkomma med underlag till en handlingsplan mot könsstympning av flickor och kvinnor. Uppdragen rapporterades i mars 2018, och i juni 2018 beslutade regeringen om handlingsplanen mot könsstympning av flickor och kvinnor (S2018/03931/JÄM).

Överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna om 73 punkter

I den överenskommelse som träffades i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna om 73 punkter framgår bl.a. följande när det gäller hedersbrott. Kompetens om hedersrelaterat våld ska öka. Arbetet mot heder ska öka i skolorna. Det behövs ett tydligt barnrättsperspektiv i arbetet mot hedersförtrycket. Möjligheterna ska öka att utan föräldrars samtycke ge insatser till unga vid misstanke om hedersbrott och lagen om vård av unga (LVU) ska skärpas i samma syfte. Myndigheternas möjligheter ska stärkas att ingripa vid misstanke om att personer förs ur landet för att giftas bort mot sin vilja eller könsstympas.

Regeringsförklaringen

Av regeringsförklaringen den 21 januari 2019 framgår bl.a. att kunskaperna om hedersbrott ska öka och arbetet i skola och socialtjänst ska förstärkas. Vidare ska insatser i högre grad kunna ges till unga utan föräldrars samtycke vid misstanke om hedersbrott och samhället ska agera direkt vid misstanke om att personer kommer att könsstympas eller giftas bort mot sin vilja.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om utslussning efter skyddat boende och om långsiktiga förutsättningar för kvinno- och mansjourerna behandlades i betänkande 2014/15:SoU10 Socialtjänst- och barnfrågor (s. 54 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2014/15:87). Liknande yrkanden har därefter behandlats i förenklad ordning i betänkande 2015/16:SoU6 Socialtjänstfrågor och i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor.

Motionsyrkanden om platser på skyddade boenden för unga, om papperslösa kvinnors våldsutsatthet, om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning, om våldsutsatta kvinnor utan uppehållstillstånd, om dödsfallsutredningar, om kvinnojourernas finansiering samt om resursjourer för kvinnor med beroendetillstånd och/eller psykisk ohälsa behandlades i betänkande 2015/16:SoU6 Socialtjänstfrågor (s. 29 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (rskr. 2015/16:82). Liknande yrkanden om dödsfallsutredningar och om kvinnojourernas finansiering har därefter behandlats i förenklad ordning i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor.

Ett motionsyrkande om papperslösa kvinnors våldsutsatthet behandlades även i betänkande 2015/16:SfU15 Anhörig- och arbetskraftsinvandring (s. 29 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (prot. 2015/16:87).

Motioner om en översyn för att förhindra det dödliga våldet, om att öka anslagen till forskning om våld i samkönade relationer och om att reformera socialtjänsten så att de som blivit utsatta för våld i samkönade relationer ska få hjälp, om stöd för barn i samband med anmälningar om våld i nära relationer, om Kvinnofridslinjen, om barnperspektiv i skyddade boenden samt om förebyggande arbete för potentiella förövare behandlades senast i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänst (s. 84 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (rskr. 2017/18:188 och 189).

Utskottets ställningstagande

Enligt socialtjänstlagen (5 kap. 11 §) hör det till socialnämndens uppgifter att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som utsätts för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Utskottet noterar att det pågår arbete på flera håll när det gäller att förebygga våld i nära relationer. Regeringen har exempelvis gett Socialstyrelsen i uppdrag att inom bl.a. socialtjänsten stödja genomförandet och uppföljningen av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. I enlighet med strategin omfattar uppdraget även hbtq-personer och våld i samkönade relationer. Vidare har länsstyrelserna i uppdrag att ge regionalt kompetensstöd till kommuner och ideella föreningar och

stiftelser när det gäller våld i nära relationer. Med hänvisning till pågående arbete anser utskottet att motionerna 2018/19:677 (S), 2018/19:841 (S) yrkandena 3 och 4, 2018/19:2227 (V) yrkandena 1, 3, 14, 16, 18 och 19 och 2018/19:2229 (V) yrkande 5 bör avslås.

Utskottet har tidigare konstaterat att en viktig prioritering för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra är att utveckla och stärka insatserna för våldsutövare och för socialnämndens ansvar för denna målgrupp. När det gäller yrkanden om insatser för potentiella förövare och om ett breddat uppdrag för Kvinnofridslinjen anser utskottet dock att inga åtgärder bör vidtas i avvaktan på beredningen av förslagen från betänkandet Att bryta ett våldsamt beteende (SOU 2018:37). Motion 2018/19:2598 (L) yrkandena 20 och 21 bör därmed avslås.

Socialnämnden ansvarar för att både ett barn som har utsatts för brott och ett barn som har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående får det stöd och den hjälp som han eller hon behöver. Utskottet konstaterar att Utredningen om ett stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende bereds inom Regeringskansliet. Utskottet anser därför att motionerna 2018/19:2227 (V) yrkande 7 och 2267 (L) yrkande 19 bör avslås av riksdagen i avvaktan på resultatet av detta arbete.

Utskottet noterar att regeringen i februari 2018 beslutade om en handlingsplan som bl.a. syftar till att förebygga och motverka prostitution och människohandel. Målet är att bidra till ett mer effektivt, strategiskt och målinriktat arbete mot prostitution och människohandel. Handlingsplanen omfattar även ett flertal insatser, bl.a. stärkt förebyggande arbete och samverkan mellan olika aktörer. Utskottet finner för närvarande inga skäl att föreslå någon åtgärd med anledning av motion 2018/19:2843 (C) yrkande 26. Motionen avstyrks.

Av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer framgår det att socialnämnden ska erbjuda våldutsatta personer tillfälligt boende. Om det skyddade boendet tar emot barn bör det finnas personal med kunskap om barns behov. Vidare noterar utskottet att det av de allmänna råden framgår att socialnämnden bör kunna erbjuda stöd och hjälp i form av bl.a. hjälp att ordna stadigvarande boende. Utskottet vill även påminna om att de förslag som presenterades i betänkandet Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende (SOU 2017:112) fortfarande bereds inom Regeringskansliet. Utskottets uppfattning är att denna beredning bör inväntas och att aktuella motionsyrkanden därför bör avslås. Motionerna 2018/19:2598 (L) yrkande 18 och 2018/19:2843 (C) yrkande 19 avstyrks därmed.

I likhet med regeringen anser utskottet att de ideella kvinno- och tjejjourerna utför ett betydelsefullt arbete för att ge skydd till kvinnor som utsatts för våld. Som framgår ovan pågår inom Regeringskansliet sedan januari 2018 en översyn av stödet till kvinno- och tjejjourerna. Med hänvisning till pågående arbete anser utskottet att motionerna 2018/19:2227 (V) yrkande 2,

2018/19:2598 (L) yrkandena 14 och 15 och 2018/19:2843 (C) yrkande 20 bör avslås.

Utskottet vill påminna om att det i januari 2019 infördes ändringar i lagen om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall. Ändringarna syftade dels till att göra verksamheten med dödsfallsutredningarna mer effektiv och ändamålsenlig, dels till att utredningarna ska omfatta fler fall än sådana där barn eller vuxna avlidit. Vid införandet av lagen instämde utskottet i regeringens bedömning att det finns en gräns för hur många fall som kan hanteras enligt lagen om utredningar avseende vissa dödsfall utan att riskera lagens krav på effektivitet och ändamålsenlighet (bet. 2017/18:SoU36 s. 11). Mot den bakgrunden är utskottet inte berett att nu föreslå någon utvidgning av utredningsverksamheten enligt vad som framförs i motionerna 2018/19:2227 (V) yrkandena 4 och 5 och 2018/19:2598 (L) yrkande 22. Motionerna bör avslås.

Utskottet kan konstatera att det både i överenskommelsen i januari 2019 och i regeringsförklaringen bl.a. framkommer att kompetensen om och arbetet mot hedersrelaterat våld ska öka samt att det behövs ett tydligt barnrättsperspektiv i arbetet mot hedersförtrycket. Utskottet vill även lyfta fram att regeringen i januari 2018 ingick en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) som bl.a. ska omfatta socialtjänstens arbete med att stödja personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samt barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning. Vidare har länsstyrelserna i uppdrag att stödja regionala resurscentrum för barn och vuxna som är utsatta eller riskerar att utsättas för våld av närstående eller hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet är inte berett att ta något initiativ med anledning av motionerna 2018/19:1402 (MP) yrkande 2, 2018/19:2267 (L) yrkande 22, 2018/19:2594 (L) yrkandena 8 och 10 samt 2018/19:2748 (MP) yrkande 2. Motionerna avstyrks.

Våldsbejakande extremism

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om återvändande terrorister och anmälningsplikt för att motverka våldsbejakande extremism.

Motionerna

I motion 2018/19:529 av Robert Hannah (L) yrkande 1 föreslår motionären ett tillkännagivande om att återvändande terrorister inte utan att ta ansvar för sina brott ska beredas förtur till bostäder genom s.k. sociala kontrakt. Vidare föreslås i yrkande 2 ett tillkännagivande om att kommuner bör ha samma ansvar som staten att motverka våldsbejakande extremism genom bl.a. anmälningsplikt. Enligt motionären bör socialtjänsten vid misstanke om

våldsbejakande extremism vara skyldig att göra en bedömning om huruvida en polisanmälan ska göras.

Bakgrund och pågående arbete

Socialstyrelsen

På regeringens uppdrag har Socialstyrelsen utarbetat stöd för de anställda inom socialtjänsten som kan komma i kontakt med dem som är, har varit eller riskerar att bli involverade i våldsbejakande extremism. Fokus ligger på socialtjänstens möjligheter att ge stöd och förebygga att människor dras in i destruktiva miljöer. Socialstyrelsen har bl.a. utarbetat ett stödmaterial för arbetet med återvändare från våldsbejakande extremistiska grupper i utlandet och andra personer involverade i extremistiska miljöer i Sverige samt deras närstående (publicerat 2018). Myndigheten har dessutom utarbetat ett utbildningspaket i sju delar som tydliggör hur socialtjänsten kan arbeta för att förebygga, upptäcka, utreda och ge insatser till barn och unga vuxna som involverats eller riskerar att involveras i våldsbejakande extremism. Materialet tydliggör även regelverket på området samt ansvarsfördelning och samverkansformer mellan socialtjänsten och andra relevanta aktörer.

Socialstyrelsen anför i stödmaterialiet att det inte finns någon generell skyldighet för socialtjänsten att underrätta Polis- eller Åklagarmyndigheten om en misstanke om ett begånget brott. Sekretessbestämmelserna hindrar inte socialtjänsten från att under vissa förutsättningar på eget initiativ lämna uppgifter till polisen som angår misstanke om brott (Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten. Socialstyrelsen 2015, s. 273 f.). När socialtjänsten överväger om en polisanmälan ska göras ska myndigheten särskilt beakta brottets svårhetsgrad och hur starka misstankarna är.

Socialstyrelsen anför vidare att det finns en skyldighet att anmäla eller avslöja grova brott som är förestående eller pågående. Enligt 23 kap. 6 § brottsbalken (BrB) ska den som underlåter att i tid anmäla eller annars avslöja ett förestående eller pågående brott, i de fall det är särskilt föreskrivet, dömas för underlåtenhet att avslöja brottet. Skyldigheten att anmäla gäller endast om det kan ske utan fara för den som ska göra anmälan och om gärningen har fortskridit så långt att den är straffbar. De brott som skyldigheten omfattar gäller exempelvis mord, grov misshandel, olaga frihetsberövande, våldtäkt, rån och grov skadegörelse. Motsvarande skyldighet finns även för terrorbrott och folkmord. Reglerna i brottsbalken om skyldighet att anmäla vissa förestående brott anses vara en sådan sekretessbrytande regel som avses i 10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. Enligt bestämmelsen i OSL hindrar inte sekretess att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning.

Center mot våldsbejakande extremism m.m.

I budgetpropositionen för 2019 anförde regeringen följande (prop. 2018/19:1 utg.omr. 4 s. 28):

Från den 1 januari 2018 har ett permanent center mot våldsbejakande extremism inrättats vid Brottsförebyggande rådet (Brå). Centret ska stärka och utveckla det kunskapsbaserade och sektorsövergripande arbetet med förebyggande åtgärder nationellt, regionalt och lokalt samt ge behovsanpassat stöd till yrkesverksamma. Kommunala verksamheters arbete, t.ex. socialtjänstens insatser, spelar en viktig roll i det förebyggande arbetet. Centret har upprättat en särskild stödfunktion som ska möta framför allt kommuners behov av stöd i bl.a. individrelaterade frågor. Flera myndigheter har ansvar för centrala delar i arbetet och centret har som uppgift att verka för en högre grad av samordning mellan olika insatser och uppdrag.

En särskild utredare har haft i uppdrag att se över genomförandet av brotts-offerbestämmelserna i EU:s terrorismdirektiv. Utredaren lämnade sitt förslag i maj 2018 (Ds 2018:22 Genomförande av terrorismdirektivets brottsofferbestämmelser). Förslagen remitterades under hösten 2018 och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringen har vidare uppdragit åt Barnombudsmannen att öka kunskapen om barns upplevelser av våldsbejakande extremism och terrorism (Ku2016/02294/D). I juli 2018 publicerade myndigheten rapporten Barn och unga som involveras i våldsbejakande extremism – En kunskapsöversikt om barn inom höger-, vänster- och islamistisk extremism.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om att återvändande terrorister inte ska beredas förtur till bostäder genom s.k. sociala kontrakt samt om anmälningsplikt för kommuner för att motverka våldsbejakande extremism behandlades i betänkande 2015/16:SoU6 (s. 39 f.). Motionsyrkandena avstyrktes och riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (rskr. 2015/16:82).

Liknande yrkanden om återvändande terrorister som bereds förtur till bostäder genom sociala kontrakt samt om kommuners anmälningsplikt för att motverka våldsbejakande extremism har därefter även behandlats i förenklad ordning i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet tidigare har påpekat, senast i betänkande 2015/16:SoU6 Socialtjänstfrågor, är arbetet med grundläggande värderingar för att motverka olika former av våldsbejakande extremism utomordentligt viktigt. Detta arbete behöver omfatta hela samhället, alltifrån skola, hälso- och sjukvård och socialtjänst till föreningsliv och olika organisationer. Socialstyrelsen har utarbetat stödmaterial, dels för anställda inom socialtjänsten som kan komma i kontakt med personer som är, har varit eller riskerar att bli involverade i

våldsbejakande extremism, dels för arbetet bl.a. med återvändare från våldsbejakande extremistiska grupper i utlandet. Utskottet ser positivt på att det vid Brottsförebyggande rådet har inrättats ett center mot våldsbejakande extremism som bl.a. har i uppdrag att utveckla det kunskapsbaserade och sektorsövergripande arbetet med förebyggande åtgärder och att ge stöd till yrkesverksamma.

Riksdagen bör inte ta något initiativ med anledning av motion 529 (L) yrkandena 1 och 2. Motionen avstyrks.

Månggifte

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förekomsten av månggifte. Jämför reservation 40 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:1119 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkande 22 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att förbättra kartläggningen av förekomsten av månggifte i Sverige, officiella såväl som inofficiella äktenskap. Vidare föreslås i yrkande 23 ett tillkännagivande om att stödja kvinnor och barn så att de inte tvingas ingå i eller utsätts för månggifte i Sverige. För att motverka månggifte behövs enligt motionärerna fler undersökningar om förekomsten av månggifte samt att staten utvecklar system för att följa utvecklingen och förenkla för effektiva insatser mot månggifte.

Gällande rätt

Enligt 1 kap. 1 § äktenskapsbalken blir två som ingår äktenskap med varandra makar. Förbud mot tvegifte framgår av 2 kap. 4 § äktenskapsbalken, där det föreskrivs att den som är gift eller partner i ett registrerat äktenskap inte får ingå nytt äktenskap. Ett bestående äktenskap är ett äktenskapshinder som det inte kan ges dispens från. Om någon trots förbudet har ingått flera äktenskap har var och en av parterna enligt 5 kap. 5 § äktenskapsbalken rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid. Även allmän åklagare kan i sådana fall föra talan om äktenskapsskillnad. Tvegifte är kriminaliserat enligt 7 kap. 1 § brottsbalken.

Lagen (1904:26) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap, förkortad IÄL, reglerar under vilka förutsättningar ett äktenskap som ingåtts utomlands ska erkännas som giltigt i Sverige (s. 1).

Bakgrund

Regeringens uppdrag till Skatteverket m.m.

Regeringen gav i september 2017 Skatteverket i uppdrag att, med bistånd av Migrationsverket och Statistiska centralbyrån, sammanställa och analysera statistik och viss övrig information i folkbokföringsärenden om personer som är gifta med fler än en person. I uppdraget ingick också att analysera och redovisa om det i ärenden om registrering av äktenskap där någon av parterna är gift med fler än en person finns några särskilda tolkningsproblem eller andra tillämpningssvårigheter.

Skatteverket redovisade i januari 2018 uppdraget i promemorian Månggifte i folkbokföringsregistret (dnr 204 402 092 – 17/113). I promemorian anförts att Skatteverket hanterar frågor om registrering av äktenskap i samband med att någon flyttar till Sverige. I enlighet med den tolkning som Skatteverket gör av rättsläget på området registreras utländska polygama äktenskap om de är giltiga i det land där de ingicks och makarna helt saknade anknytning till Sverige vid äktenskapets ingående. Det bedöms mot den bakgrunden inte finnas några särskilda tolknings- eller tillämpningsproblem.

Vidare framkommer att Skatteverket efter en granskning av uppgifterna i folkbokföringsdatabasen har kunnat konstatera att det finns 169 registrerade personer, varav 152 är folkbokförda i Sverige, som rent faktiskt har mer än en make. Av dessa är det 38 personer som både är folkbokförda i Sverige och har minst två folkbokförda makar här.

Skatteverket föreslår med anledning av sin genomgång bl.a. att en utredning ges i uppdrag att se över en skärpning av regleringen om erkännande av utländska polygama äktenskap för att åstadkomma en harmonisering med vad som gäller för inhemska situationer.

I juli 2018 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att se över och lämna förslag på hur det kan förhindras att utländska månggiften består i Sverige (dir. 2018:68). Utredningen ska också redogöra för vilka rättsliga konsekvenser som kan uppstå när ett utländskt månggifte inte tillåts bestå i Sverige och hur orimliga konsekvenser för berörda personer kan undvikas. Uppdraget ska redovisas senast den 20 januari 2020.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om att utreda bl.a. förekomsten och konsekvenserna av månggifte samt om att polygama äktenskap som ingåtts i utlandet inte ska erkännas i Sverige behandlades senast i betänkande 2017/18:CU8 (s. 18 f.). Utskottet föreslog att riksdagen skulle ge regeringen till känna att snarast möjligt tillsätta en utredning för att se över lagstiftningen i syfte att säkerställa att sådana äktenskap inte erkänns. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut och biföll respektive delvis biföll aktuella motionsyrkanden (rskr. 2017/18:192).

Utskottets ställningstagande

På regeringens uppdrag sammanställde Skatteverket 2018 statistik om personer som är gifta med fler än en person. Vidare har regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att se över och lämna förslag på hur det kan förhindras att utländska månggiften består i Sverige samt vilka konsekvenser som kan uppstå om utländska månggiften inte tillåts bestå i Sverige och hur orimliga konsekvenser kan undvikas för berörda personer. Utskottet ser positivt på dessa uppdrag och anser att det inte är nödvändigt att ta några initiativ med anledning av förslagen i motion 2018/19:1119 (SD) yrkandena 22 och 23. Yrkandena bör avslås.

Adoption

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om möjliggörande av fler nationella adoptioner och vårdnadsöverflyttningar samt samkönade pars möjligheter till adoption.

Jämför reservation 41 (M, SD, KD) och 42 (L).

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att möjliggöra fler nationella adoptioner och vårdnadsöverflyttningar. Motionärerna anför att familjehemsplaceringar är långvariga i Sverige och att det förekommer att barn ständigt omplaceras till nya familjehem. Detta leder till stor osäkerhet för barnen. Vid långvariga placeringar bör frågan om nationell adoption eller överflyttning av vårdnad oftare prövas som ett alternativ.

I kommittémotion 2018/19:2591 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 10 föreslås ett tillkännagivande om samkönade pars möjligheter att komma i fråga som adoptivföräldrar. Motionärerna anför att det behövs insatser för att förbättra samkönade pars möjligheter att komma i fråga som adoptivföräldrar.

I motion 2018/19:531 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska utreda om samkönade par vid adoptionsansökningar diskrimineras av svenska adoptionsförmedlare eller deras lokala partner. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att adoptionsförmedlare ska förmedla adoptioner från länder och genom förmedlare där samkönade par accepteras som adoptivföräldrar.

Gällande rätt

Föräldrabalken

Grundläggande regler om adoption finns i 4 kap. föräldrabalken. Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 september 2018 får numera sambor adoptera under samma förutsättningar som gifta par, vilket innebär att de endast får adoptera gemensamt och att inga andra än gifta par eller sambor får adoptera gemensamt. En make eller sambo får dock med sin makes eller sambos samtycke adoptera hans eller hennes barn.

Övriga regler

Vid nationell adoption tillämpas bestämmelserna i 4 kap. föräldrabalken. Beslut om tillstånd till adoption fattas av allmän domstol. När det gäller internationella adoptioner tillämpas lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling, som innehåller bestämmelser om anlåtande av adoptionsorganisationer och tillstånd till enskild adoption, samt SoL, som innehåller regler om socialnämndens medgivande till adoption. Omständigheterna i det enskilda fallet avgör i vilken stat adoptionsbeslutet fattas och vilket regelverk som blir tillämpligt. Om adoptionen har anknytning till ett annat nordiskt land gäller förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap. Om det rör sig om en internationell adoption av ett barn från en stat som har tillträtt den i Haag den 29 maj 1993 antagna konventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner (1993 års Haagkonvention) kan adoption antingen beslutas i den staten eller i Sverige. Ett beslut som fattas i ursprungsstaten med tillämpning av konventionen blir automatiskt gällande i Sverige. Om adoptionen i stället prövas i Sverige tillämpas både konventionen och 4 kap. föräldrabalken. Om ursprungsstaten inte har tillträtt 1993 års Haagkonvention gäller lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption. I sådana fall kan beslutet beroende på omständigheterna fattas antingen i Sverige med tillämpning av 4 kap. föräldrabalken eller i ursprungsstaten. I det senare fallet blir det utländska beslutet inte automatiskt gällande i Sverige utan måste godkännas av Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd för att gälla här.

Kompletterande uppgifter

I regeringens proposition 2017/18:121 Modernare adoptionsregler som ligger till grund för de ovannämnda lagändringarna konstateras att det vid adoption av ett barn krävs att en förälder som är vårdnadshavare samtycker till adoptionen, men att det finns vissa möjligheter att besluta om adoption utan vårdnadshavarens samtycke. Samtycke krävs inte från den som befinner sig på okänd ort eller som är varaktigt förhindrad att samtycka till följd av en psykisk sjukdom eller något annat liknande förhållande. Genom lagändringarna finns det även en möjlighet till undantag från samtycke om det finns synnerliga skäl

(bet. 2017/18:CU14, rskr. 2017/18:372). I propositionen anförts vidare att frågan om huruvida kravet på vårdnadshavares samtycke bör lättas upp har aktualiserats främst i samband med diskussioner om värdet av att barn som är placerade i familjehem adopteras. Regeringen förklarar att i Sverige används vårdnadsöverflyttning i stor utsträckning för att uppnå trygghet och stabilitet i tillvaron för barn som under lång tid är familjehemsplacerade. I vissa andra länder används i stället adoption för att uppnå detta. Det har i olika sammanhang framförts att nationella adoptioner borde ske i fler fall, särskilt när det gäller barn som placeras i familjehem som spädbarn eller som har varit placerade i familjehem under lång tid. Regeringen anger att frågan om i vilka situationer som adoption bör aktualiseras när det gäller barn som är familjehemsplacerade har övervägts av 2015 års tvångsvårdsutredning i betänkandet Barns och ungas rätt vid tvångsvård (SOU 2015:71 s. 674 f.) som enligt uppgift från Socialdepartementet bereds i Regeringskansliet.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om samkönades rätt att adoptera behandlades i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut. (prot. 2017/18:188 och 189).

Motionsyrkanden om att främja nationella adoptioner behandlades i civilutskottets betänkande 2017/18:CU14 Modernare adoptionsregler. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2017/18:372).

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågan om åtgärder för att främja nationella adoptioner konstaterar utskottet att regeringen bereder frågan inom ramen för arbetet med den sociala barn- och ungdomsvården. Socialutskottet anser att detta arbete bör avvaktas. Motion 2018/19:2791 (M) avstyrks.

Utskottet anser inte att det finns skäl att göra någon annan bedömning än den som utskottet tidigare gjort i fråga om samkönade pars möjlighet till adoption. Något initiativ från riksdagen behövs därför inte heller i denna del. Motionerna 2018/19:2591 (L) yrkande 10 och 2018/19:531 (L) yrkandena 1 och 2 avstyrks.

Barn och unga

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om den sociala barn- och ungdomsvården, anmälningsplikt, barnombud, barnåktenskap, ensamkommande barn och unga, unga lagöverträdare och tidiga insatser samt förebyggande insatser enligt 22 § LVU.

Jämför reservation 43 (SD), 44 (V), 45 (SD), 46 (L), 47 (SD), 48 (V), 49 (L), 50 (SD), 51 (V), 52 (L), 53 (C), 54 (L) och 55 (L).

Motionerna

Sociala barn- ungdomsvården

I motion 2018/19:2641 av Ellen Juntti (M) föreslås ett tillkännagivande om att ta fram en samlad nationell strategi och handlingsplan för att bekämpa våld mot barn.

I kommittémotion 2018/19:1119 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att införa en barndomsgaranti. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att införa en nollvision mot barnmisär. I kommittémotion 2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) framställs samma yrkanden (nr 15 och 16).

I kommittémotion 2018/19:758 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag till ändring i lagstiftningen som ger Barnombudsmannen befogenhet att granska och uttala sig om huruvida principen om barnets bästa tillgodosätts i enskilda ärenden om vårdnad, boende och umgänge.

I motion 2018/19:828 av Anders Österberg och Thomas Hammarberg (båda S) föreslås ett tillkännagivande om att överväga behovet av en nationell handlingsplan för att skapa mer jämlika uppväxtvillkor för barn.

I motion 2018/19:2329 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om stöd och behandling i barnhusens uppdrag. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att öka socialtjänstens och andras kunskap om barnhusen.

I motion 2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att genom lagstiftning säkerställa barns möjligheter att få träffa socialsekreterare enskilt. I yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om att utreda åldersgränsen för när barn kan tacka ja till insatser utan vårdnadshavarens godkännande. I yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att utreda frågan om att ungdomar ska kunna få stöd utan föräldrarnas vetskap. I yrkande 9 föreslås ett tillkännagivande om att möjliggöra fler öppna insatser som barn själva kan efterfråga.

Anmälningsplikt

I motion 2018/19:1478 av Mikael Larsson (C) föreslås ett tillkännagivande om skarpare krav på anmälningsplikt när man misstänker att barn far illa. En sådan anmälan till socialtjänsten bör enligt motionären kunna ske anonymt.

Barnombud

I motion 2018/19:250 av Linda Lindberg (SD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att utreda möjligheten att ge barn som placerats i hem enligt socialtjänstlagen ett barnombud. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att utreda möjligheten att ge ett sådant barnombud insyn och skyldighet att rapportera missförhållanden gällande omkostnadsbidraget.

I partimotion 2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att införa en möjlighet att i fler ärenden än i dag förordna ett offentligt biträde till barn. Motionärerna menar att regelverket bör förtydligas för att säkerställa dels att barn alltid får komma till tals, dels att barn får rätt stöd i samband med anmälningar om våld i nära relationer. Barn som upplevt våld ska behandlas som brottsoffer och därmed bli målsägare. Barnet får då rätt till ett eget målsägarbiträde och kan höras även om vårdnadshavaren motsätter sig det. I yrkande 9 begärs ett tillkännagivande om egen handläggare till barn som förekommer i socialtjänstens utredningar. Motionärerna framför att barnrättsperspektivet behöver bli tydligare när det är en vuxen som får insatser från socialtjänsten. Barn påverkas och har egna intressen, även om den vuxnes skäl till kontakt med socialtjänsten inte handlar om föräldraskapet, framför motionärerna.

I motion 2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att barn ska ha rätt till barnombud.

Barnäktenskap

I kommittémotion 2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 13 föreslås ett tillkännagivande om att kartlägga förekomsten av barnäktenskap. I yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om att stödja barn och unga så att de kan ta sig ur sitt äktenskap. I kommittémotion 2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) framställs samma yrkanden (nr 28 och 29).

I kommittémotion 2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 9 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram riktlinjer för hur svenska myndigheter ska agera när unga riskerar att giftas bort utanför landets gränser.

I kommittémotion 2018/19:2591 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 12 föreslås ett tillkännagivande om barns skydd mot informella barnäktenskap.

Ensamkommande barn och unga

I kommittémotion 2018/19:2990 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 17 föreslås ett tillkännagivande om stödboendeform som norm för äldre

ensamkommande asylsökande. Motionärerna anför att om 16- och 17-åriga ensamkommande barn skulle placeras i stödboenden i stället för i dyra personalkrävande HVB-boenden kunde de sistnämnda boendena reserveras för i första hand yngre barn.

I kommittémotion 2018/19:756 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 28 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag om hur rätten till individuell bedömning vid placering av ensamkommande barn kan säkerställas med hänsyn till både boendeform och sammansättning av övriga boenden. I yrkande 29 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda möjligheterna att ta fram ett system för mottagande av ensamkommande barn som bygger på en mer långsiktig boendeplacering. I yrkande 30 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med tydliga krav på personalens kompetenser och personaltäthet för samtliga boendeformer för ensamkommande barn.

I partimotion 2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 26 föreslås ett tillkännagivande om att förtydliga socialtjänstens särskilda ansvar för barn och unga i åldersgruppen 0–20 år. Motionärerna anför att socialtjänsten enligt rådande bestämmelser har ett särskilt ansvar för barn och unga i åldersgruppen 0–20 år. När en asylsökande eller nyanländ anses vara över 18 år försvinner dock ofta till stor del samhällets stöd. Motionärerna anser att det bör vara det individuella behovet, inte hur länge man funnits i landet, som ska avgöra när stödet upphör. Regeringen bör därför överväga om socialtjänstens särskilda ansvar för barn och unga i åldersgruppen 0–20 år behöver förtydligas. I yrkande 27 föreslås ett tillkännagivande om ökad kunskap om ensamkommandes psykiska hälsa.

Unga lagöverträdare och tidiga insatser

I kommittémotion 2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att verka för tidiga sociala insatser för att minska risken för att unga råkar dras in i kriminalitet.

I kommittémotion 2018/19:2592 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om tidiga förebyggande insatser. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om socialtjänstens närvaro vid förhör hos polisen, vilket enligt motionärerna skulle kunna leda till snabbare utredningar och möjligheter att sätta in tidiga åtgärder. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om samlade åtgärder inom socialtjänsten även för unga som inte fyllt 15 år. Motionärerna menar att socialtjänsten ska ges bättre förutsättningar att genom aktiviteter få bort unga lagöverträdare från ett brottsligt beteende. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om 24-timmarsgaranti i socialtjänsten. Detta innebär att socialtjänsten inom 24 timmar efter gripandet av en ung lagöverträdare ska kalla föräldrarna till samtal, tillsammans med den unge om det är möjligt och lämpligt, för att få föräldrarnas medverkan till insatser där så är möjligt. I yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om samordnade insatser mot kriminella ungdomsgäng.

I motion 2018/19:487 av Robert Hannah (L) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att kommuner måste ha individuella handlingsplaner för varje person som vill komma ur gängkriminalitet.

Mellantvång

I partimotion 2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 11 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om fler möjligheter till mellantvång för föräldrar, när riskerna för barnets utveckling och utsatthet hänger samman med vårdnadshavarnas agerande. Motionärerna anför att socialtjänstens befogenheter att besluta om obligatoriska insatser på hemmaplan bör stärkas.

I kommittémotion 2018/19:2592 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om utökat mellantvång i socialtjänsten, dvs. att en person under 20 år ska kunna tvingas att delta i vissa öppna insatser även om denne eller vårdnadshavaren inte vill. Då detta i dag inte fungerar så bra bör bl.a. lagstiftningen förtydligas enligt motionärerna. I yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om ökade möjligheter för socialtjänsten att besluta om obligatoriska insatser för vårdnadshavare. Motionärerna anför att det i dag bara blir fråga om tvångsomhändertagande av barn om det finns problem som kan kopplas till omsorgsbrister hos föräldrarna. Det behövs därför nya mellanformer mellan frivilliga insatser och tvångsomhändertagande som också kan riktas mot föräldrar. En liknande begäran finns i motion 2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 4.

Gällande rätt

Socialtjänstlagen

Enligt 1 kap. 2 § SoL ska barnets bästa särskilt beaktas vid åtgärder som rör barn. Vidare ska vad som är bäst för barnet vara avgörande vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn. Med barn avses alla människor under 18 år.

Enligt 5 kap. 1 § SoL ska socialnämnden bl.a. verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden, i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga, bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa, med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och unga som har visat tecken till en ogynnsam utveckling och i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver.

Av 5 kap. 1 a § SoL framgår att socialnämnden i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa ska samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. Nämnden ska dessutom aktivt verka för att samverkan kommer till stånd.

Socialnämnden ansvarar som tidigare nämnts enligt 5 kap. 11 § SoL för att ett barn som har utsatts för brott och barnets närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

Förebyggande insatser

Genom 22 § LVU ges socialnämnden en möjlighet att, oberoende av samtycke, besluta att den som är under 20 år ska hålla regelbunden kontakt med en särskilt kvalificerad kontaktperson eller delta i behandling i öppna former, om det kan antas att den unge till följd av eget destruktivt beteende kommer att behöva vårdas enligt LVU om beteendet fortsätter. Bestämmelsen ger således socialnämnden en möjlighet att med visst tvång, s.k. mellantvång, ingripa innan situationen har blivit så allvarlig att den unge måste omhändertas för vård enligt LVU.

Orosanmälningar

I fråga om orosanmälningar framgår av 14 kap. 1 § SoL att bl.a. hälso- och sjukvården, tandvården, förskolan, skolan, socialtjänsten, Kriminalvården och Polismyndigheten, eller anställda hos dessa myndigheter, är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Vidare anges i 14 kap. 1 c § SoL att var och en som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla detta till socialnämnden.

Genom ändringar i lagen (1993:335) om Barnombudsman har Barnombudsmannen sedan den 1 januari 2018 en motsvarande anmälningsskyldighet som den i socialtjänstlagen (bet. 2017/18:SoU12, rskr. 2017/18:85). I förarbetena (prop. 2017/18:19) konstaterar regeringen att Barnombudsmannens kontakter med barn och unga i utsatta situationer har ökat, vilket har medfört att myndigheten oftare ställs inför olika situationer som kan motivera en anmälan till socialnämnden.

Lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Enligt 7 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, förkortad LUL, ska en företrädare för socialtjänsten, om det är möjligt och det kan ske utan men för utredningen, närvara vid förhör med den som inte har fyllt 18 år och som är misstänkt för ett brott som kan ge fängelse.

Av 11 § LUL framgår att ett yttrande från socialnämnden ska begäras in innan beslut om åtal fattas för personer under 18 år om den unge har erkänt gärningen eller det annars finns skälig misstanke om att han eller hon har begått brottet och ett sådant yttrande inte har begärts in under förundersökningen. Ett yttrande behöver inte begäras in om brottet är ringa, om det är

uppenbart att det finns förutsättningar för straffvarning eller åtalsunderlåtelse eller om det av någon annan anledning är obehövt.

Ett yttrande från socialnämnden ska bl.a. innehålla en redogörelse för vilka åtgärder som nämnden tidigare har vidtagit i fråga om den unge samt en bedömning av om den unge har ett särskilt behov av åtgärder som syftar till att motverka att han eller hon utvecklas ogynnsamt. Vidare ska yttrandet innehålla en redovisning av de åtgärder som nämnden avser att vidta. Yttrandet ska i vissa fall även innehålla en redogörelse för den unges personliga utveckling och levnadsomständigheter i övrigt.

Stödboende

Sedan den 1 januari 2016 finns en ny placeringsform för barn och unga i åldern 16–20 år i form av stödboende (6 kap. 1 § 3 SoL). Stödboende infördes som ett kompletterande placeringsalternativ för barn och unga som inte har behov av sådana vård- och behandlingsinsatser som motiverar en placering i familjehem eller hem för vård eller boende (HVB-hem). Tänkbara målgrupper är barn och unga som tidigare varit placerade, barn och unga som lever i en otillfredsställande hemmiljö samt ensamkommande barn och unga (prop. 2015/16:43).

Kompletterande uppgifter

Den sociala barn- och ungdomsvården

Regeringen gav i januari 2018 Socialstyrelsen i uppdrag att under 2018 fördela 360 000 000 kronor i statsbidrag till kommuner för att stärka bemanningen inom den sociala barn- och ungdomsvården (S2016/04469/FST). För dessa medel skulle kommunerna rekrytera fler socialsekreterare, arbetsledare och administratörer för att frigöra tid för arbetet med myndighetsutövning och mötet med barnen. Av beslutet framgår att regeringen avser att avsätta 360 000 000 kronor under 2019 och 150 000 000 kronor under 2020 för att stärka bemanningen inom den sociala barn- och ungdomsvården.

Regeringen gav även Socialstyrelsen i uppdrag att under 2018 fördela 100 000 000 kronor i statsbidrag till kommuner för att stärka socialtjänstens insatser för barn och unga med psykisk ohälsa (S2018/00368/FST). Statsbidraget ska användas till ett eller flera av följande områden:

- stärka socialtjänstens insatser till barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa
- förbättra arbetet mot psykisk ohälsa
- öka socialtjänstens kompetens om barn och unga med psykisk ohälsa
- stärka samverkan mellan landsting och kommun när någon behöver både hälso- och sjukvård och stöd från socialtjänsten, men också inom kommunens egna verksamheter.

Av beslutet framgår att regeringen avser att avsätta 100 000 000 kronor under 2019 och 100 000 000 kronor under 2020 till Socialstyrelsen att fördela i statsbidrag för att stärka insatserna för barn och unga med psykisk ohälsa inom anslaget 4:7 (jfr regleringsbrev för 2019).

Vidare beslutade regeringen i januari 2018 att ge Socialstyrelsen i uppdrag att under 2018 och 2019 stödja huvudmännen samt yrkesverksamma inom den sociala barn- och ungdomsvården genom insatser för att främja kompetens, stabilitet och kvalitetsutveckling på området (S2018/00535/FST). Socialstyrelsen ska genomföra eller initiera insatser som bidrag till ökad kompetens och kvalitet med syfte

- att placerade barn och unga får en god, trygg och säker vård
- att arbete med särskilt utsatta grupper av barn och unga stärks, inte minst i särskilt utsatta och prioriterade områden
- att barnrättsperspektivet ytterligare stärks och att barn får sina rättigheter tillgodosedda
- att kunskap, kompetens och stabilitet främjas hos yrkesverksamma inom området.

Socialstyrelsen ska arbeta utåtriktat och samlande med kommuner, SKL och det civila samhället och sprida goda arbetssätt och utveckla kompetens inom området. För uppdraget får myndigheten använda 18 000 000 kronor under 2018. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 mars 2020.

Regeringen har även gett Statens skolverk och Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra ett treårigt utvecklingsarbete för att förbättra samverkan mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten så att barn och unga får tidiga och samordnade insatser (U2017/01236/GV). I uppdraget ingår att kartlägga och identifiera goda exempel och framgångsfaktorer samt juridiska och strukturella hinder för samverkan. I uppdraget ingår även att följa upp och utvärdera samt sprida resultatet till kommuner och andra viktiga aktörer. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 januari 2021.

I budgetpropositionen för 2019 anför regeringen att den för perioden 2016–2020 har avsatt medel för stärkt bemanning inom den sociala barn- och ungdomsvården (S2016/04469/FST). Medelstillelningen omfattar sammanlagt 360 miljoner kronor per år under perioden 2017–2019 samt 150 miljoner kronor för 2020 att fördelas av Socialstyrelsen i syfte att stärka bemanningen. Medlen för att stärka bemanningen och till kompetens- och kvalitetsutveckling syftar till att stärka både verksamheten och förutsättningarna för de flickor och pojkar som befinner sig i den sociala barn- och ungdomsvården. Medlen bedöms också kunna bidra till en bättre arbetsmiljö för de kvinnor som är i majoritet bland personalen. Slutredovisningen ska lämnas till Regeringskansliet senast den 1 juni 2021.

Regeringsuppdrag till Barnombudsmannen

Barnombudsmannen har i uppdrag att under perioden 2017–2019 stödja kommuner och landsting i arbetet med att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter inom centrala verksamhetsområden (S2016/07874/FST). Barnombudsmannen har också i uppdrag att under samma period stödja särskilt berörda statliga myndigheter i arbetet med att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i myndigheternas verksamhet (Barnrätt i praktiken). Myndigheterna är Socialstyrelsen, Myndigheten för familjerätt och föräldrastöd, Statens skolverk, Migrationsverket samt Sis (S2016/07875/FST).

I budgetpropositionen för 2019 anför regeringen att det är nödvändigt att barn känner till sina rättigheter och får möjlighet till delaktighet och inflytande för att de ska kunna tillvarata dessa rättigheter, vilket också är en av målsättningarna i Strategin för att stärka barnets rättigheter. Mot den bakgrunden gav regeringen Barnombudsmannen i uppdrag att under 2015–2018 vidta kunskapsförhöjande insatser för barn och unga om sina rättigheter enligt barnkonventionen och vad de innebär i praktiken både inom skolan och inom andra områden. I uppdraget ingår att skapa en portal med information, färdiga lektionsupplägg och lärarhandledning för att underlätta skolans undervisning om barnets rättigheter. En webbplats, minarättigheter.se, har tagits fram som består av två huvuddelar, en del för pedagoger och en del för barn och unga. Under 2017 har webbplatsen fortsatt att utvecklas och testats av både pedagoger och barn och unga. Av testerna framkom bl.a. att barn vill kunna söka information om sina rättigheter när de är ostörda, vilket resulterade i framtagande av en chatt-bot.

Barnombudsmannens årsrapport för 2019 har temat Barn inom sociala barnvården. Den ska överlämnas till regeringen den 28 mars 2019.

Sociala insatsgrupper – unga lagöverträdare

Riksdagen tillkännagav för regeringen i april 2017 att regeringen borde arbeta för att arbetsmetoden med sociala insatsgrupper ska användas mer än den gör i dag (bet. 2016/17:JuU21, rskr. 2016/17:224). Sociala insatsgrupper är en lokal samverkansform där insatserna för unga i riskzon att återfalla i allvarlig brottslighet koordineras på individnivå och där stödet till den unge samordnas under ledning av socialtjänsten i den kommun där den unge bor.

I regeringens skrivelse 2018/19:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2018 framgår att Socialstyrelsen har haft i uppdrag att låta utvärdera såväl resultatet för de ungdomar som varit föremål för arbetet i en social insatsgrupp som hur själva samverkansformen fungerar. Uppdraget slutredovisades den 30 september 2017 och bereds fortfarande i Regeringskansliet. Inom ramen för regeringsuppdraget att främja kompetens och stabilitet samt kvalitetsutveckling inom den sociala barn- och ungdomsvården (se ovan) uppger Socialstyrelsen att myndigheten avser att komplettera den utvärdering av sociala insatsgrupper som redan genomförts med ytterligare en uppföljning av effekter på längre sikt. Syftet är att kunna

visa om samverkansformen medfört långsiktiga förbättringar för de ungdomar som deltagit i sociala insatsgrupper. Socialstyrelsen planerar också att se över möjligheten att öka kunskapen om betydelsen av de lokala variationerna när det gäller utformning och genomförande av sociala insatsgrupper. Myndigheten planerar att lämna en redovisning av arbetet i början av 2020.

Barnåktenskap och hedersrelaterad brottslighet

Riksdagen antog i november 2018 regeringens förslag om att skärpa reglerna om utländska barnåktenskap (prop. 2017/18:288, bet. 2018/19:CU4, rskr. 2018/19:43). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2019. I propositionen skriver regeringen att det vid sidan av lagstiftning även måste finnas andra mekanismer som utgör ett skydd för framför allt barn och unga vuxna som har ingått barnåktenskap. Regeringen anför i denna del bl.a. följande (s. 8 f.).

Regeringen vill i detta sammanhang [...] understryka svenska myndigheters ansvar för barns välmående och för att identifiera samt ge stöd och skydd åt barn och unga vuxna som far illa eller riskerar att fara illa. Det är viktigt att de myndigheter som möter personer som har ingått barnåktenskap har tillräckliga kunskaper om målgruppen och den kontext som dessa personer kan leva i. Vidare måste det [...] finnas en välfungerande samverkan mellan dessa myndigheter i frågor som rör barnåktenskap.

Regeringen prioriterar dessa frågor högt och ser allvarligt på problemen med barnåktenskap, tvångsåktenskap och kringliggande frågor om hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen bedriver därför ett aktivt arbete på området och har tagit flera initiativ för att öka kunskapen om och motverka dessa problem. Bland annat gav regeringen i februari 2017 Socialstyrelsen i uppdrag att göra en fördjupad analys av socialtjänstens handläggning av ärenden som rör barn som kommer till Sverige och uppges vara gifta och att ta fram och sprida en förstärkt vägledning till socialtjänsten (S2017/01011/FST). [...] [Det är] viktigt att enskilda i Sverige och utomlands får information om vad som gäller angående barnåktenskap i svensk lag, barns rättigheter och rätten till stöd och skydd. I det uppdrag som Socialstyrelsen har fått av regeringen ingår därför även att ta fram och sprida sådan information.

Regeringen har också beslutat om en tioårig nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor där bl.a. problem kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck ingår (skr. 2016/17:10). Några konkreta åtgärder som omfattas av strategin är att stärka det förebyggande arbetet mot hedersnormer, att göra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive barn- och tvångsåktenskap, och att ta fram en standardiserad bedömningsmetod för arbete med våldsutsatta kvinnor och flickor i en hederskontext. Länsstyrelsen i Östergötlands län har vidare fått i uppdrag av regeringen att nationellt motverka hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive barnåktenskap (S2017/07421/JÄM). Som ett led i att stärka barns rättigheter har riksdagen i juni 2018 på förslag av regeringen beslutat att ge FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) ställning som svensk lag (prop. 2017/18:186 och bet. 2017/18:SoU25). [...]

I detta sammanhang kan det dessutom framhållas att Migrationsverket, utifrån sin rapport "Är du gift?" Utredning av handläggning av barn som är gifta när de söker skydd i Sverige (2016) har tagit fram en rutinbeskrivning, en s.k. standard, för handläggning av asylärenden för

barn som är gifta eller lever under äktenskapsliknande förhållanden. Syftet med standarden är att säkerställa barnets rättigheter i asylprocessen och att skapa förutsättningar för att tidigt identifiera barn i behov av hjälp och stöd.

I utredningens återstående uppdrag ingår bl.a. att utvärdera tillämpningen av straffbestämmelserna om äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa samt att undersöka hur samverkan mellan berörda myndigheter fungerar och vid behov lämna förslag på åtgärder för att utveckla myndighetsamverkan och tydliggöra ansvar och befogenheter. Utredningen ska vidare undersöka möjligheterna att införa mer effektiva verktyg för att förebygga och förhindra att personer tvingas ingå äktenskap utomlands, liksom åtgärder för att framtvunga eller underlätta ett återförande till Sverige av den utsatta personen. Utredningens slutsatser i dessa delar ska redovisas senast den 1 september 2018. I slutbetänkandet kommer även problemen kring och betydelsen av s.k. informella äktenskap att behandlas [...]. Regeringen avser därför att återkomma till dessa frågor.

I betänkandet Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (SOU 2018:69) föreslås bl.a. att ett utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands för att ingå äktenskap eller könsstympas bör införas. Vidare föreslås att en straffbestämmelse om barnäktenskap bör införas. En sådan bestämmelse ska enligt förslaget inrymma även äktenskapsliknande förbindelser, s.k. informella äktenskap. Betänkandet har remitterats. Remissvaren ska ha kommit in till Justitiedepartementet senast den 28 maj 2019.

I januari 2018 ingick regeringen en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) för att stärka jämställdhetsarbetet på lokal och regional nivå 2018–2020. SKL:s arbete inkluderar att analysera medlemsbehov och utveckla medlemsstöd för hur socialtjänsten och hälso- och sjukvården kan förbättra arbetet med att ge stöd till utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck inklusive barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning.

I november och december 2017 fick Socialstyrelsen respektive Länsstyrelsen i Östergötlands län var sitt uppdrag att inkomma med underlag till en handlingsplan mot könsstympning av flickor och kvinnor. Uppdragen rapporterades i mars 2018, och i juni 2018 beslutade regeringen om handlingsplanen mot könsstympning av flickor och kvinnor (S2018/03931/JÄM).

Stödboende

Socialstyrelsen har regeringens uppdrag att följa upp och utvärdera den nya placeringsformen stödboende. Myndigheten kommer att följa utvecklingen av och bedöma hur placeringsformen stödboende svarar mot behoven hos flickor och pojkar samt vuxna och hur stödboenden utformas och bemannas.

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/18:1 utg.omr. 9) redovisas att det enligt IVO den 30 april 2018 fanns totalt 523 stödboenden i Sverige med sammanlagt 7 256 platser. Det är en liten minskning mot 2017 men fortfarande en kraftig ökning jämfört med 2016 då det fanns 311 boenden och 4 486 platser.

Enligt Socialstyrelsens regleringsbrev för 2016 har myndigheten i uppdrag att följa upp och utvärdera den nya placeringsformen stödboende. Uppdraget ska genomföras i samråd med IVO och slutredovisas senast den 31 oktober 2019.

Utredningen om tvångsvård för barn och unga

Utredningen om tvångsvård för barn och unga lämnade i juni 2015 sitt slutbetänkande Barns och ungas rätt vid tvångsvård – förslag till ny LVU (SOU 2015:71). Syftet med utredningen var att ytterligare stärka barnrättsperspektivet och rättssäkerheten för barn och unga samt att bidra till kvalitetsutveckling inom den sociala barn- och ungdomsvården, med särskilt fokus på tvångsvård. Betänkandet innehåller bl.a. ett förslag till en ny lag om tvångsvård av barn och unga som tydligare utgår från barns och ungas rättigheter. Enligt uppgift från Socialdepartementet bereds betänkandet.

Uppdrag till Socialstyrelsen om öppna insatser utan samtycke

I Socialstyrelsens regleringsbrev för 2018 får myndigheten två uppdrag om LVU. Socialstyrelsen ska ta fram ett kunskapsstödande material om möjligheten att besluta om förebyggande insatser enligt 22 § LVU. Av materialet ska framgå när bestämmelsen kan och ska tillämpas samt vilka effekter som kan uppnås med hjälp av öppna insatser utan samtycke. Uppdraget ska redovisas senast den 1 juni 2019.

Socialstyrelsen ska även redogöra för kunskapsläget om öppna insatser utan samtycke till unga, bl.a. utifrån erfarenheterna i Danmark och Norge, och bedöma om det som framkommer kan motivera en lagändring inom området. I uppdraget ingår att bl.a. analysera i vilka situationer som öppna insatser utan samtycke skulle kunna vara berättigade och vilka konkreta insatser som kan vara relevanta. Uppdraget ska redovisas senast den 14 februari 2020.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om barnahus behandlades i justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU18 Våldsbrott och brottsoffer (s. 27 f.). Utskottet föreslog ett tillkännagivande till regeringen om att stimulera myndigheternas arbete med att inrätta fler barnahus. Enligt utskottets uppfattning borde det finnas minst ett barnahus i varje län. Riksdagen biföll justitieutskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2013/14:177).

Motionsyrkanden om barnäktenskap behandlades i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor (s. 38 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2017/18:188 och 189).

Motionsyrkanden om boendeformer för ensamkommande barn och unga behandlades i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor (s. 72 f.).

Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2017/18:188 och 189).

Ett motionsyrkande om socialtjänstens närvaro vid förhör hos polisen behandlades i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor (s. 38 f.). Utskottet föreslog ett tillkännagivande till regeringen om att utreda behovet av en utökad närvaro av socialtjänsten vid inledande förhör med unga. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2017/18:188 och 189). Av skrivelse 2018/19:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2018 framgår att ärendet bereds i Regeringskansliet och att det inte är slutbehandlat.

Motionsyrkanden om mellantvång behandlades i betänkande 2015/16:SoU6 Socialtjänstfrågor (s. 29 f.) och senast i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor (förenklat). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2015/16:177 samt 2017/18:188 och 189).

Ett motionsyrkande om barnombud behandlades i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor (s. 38 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2017/18:188 och 189).

Utskottets ställningstagande

Av redovisningen ovan framgår att regeringen tagit flera initiativ inom den sociala barn- och ungdomsvården. Utskottet vill särskilt lyfta fram regeringens pågående satsning på stärkt bemanning inom den sociala barn- och ungdomsvården. Utskottet konstaterar även att Socialstyrelsen har fått ett uppdrag om att genomföra och initiera insatser som bidrar till ökad kompetens och kvalitet inom området.

Vidare välkomnar utskottet regeringens satsningar på att stärka socialtjänstens insatser för barn och unga med psykisk ohälsa. Utskottet noterar även det treåriga uppdrag som Skolverket och Socialstyrelsen har fått i fråga om tidiga och samordnade insatser. Utskottet noterar att Socialstyrelsen haft i uppdrag att utvärdera arbetet med sociala insatsgrupper.

Sammanfattningsvis ser utskottet positivt på det arbete som pågår på området. Utskottet finner därför inga skäl att föreslå något initiativ från riksdagen med anledning av motionerna 2018/19:2641 (M), 2018/19:1119 (SD) yrkandena 1 och 2, 2018/19:1639 (SD) yrkandena 15 och 16, 2018/19:758 (V) yrkande 8, 2018/19:828 (S), 2018/19:2329 (MP) yrkandena 2 och 3 samt 2018/19:2755 (MP) yrkandena 2 och 7–9. Motionerna avstyrks.

Utskottet konstaterar att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna även ska kunna tas emot i stödboende för barn och unga i åldern 16–20 år. Utskottet ser positivt på att antalet platser i stödboende sammantaget har ökat sedan de nya reglerna infördes. På samma sätt som gäller för andra placeringsformer ska socialtjänsten alltid göra en individuell bedömning av om barnet eller den unge ska tas emot i ett stödboende. Utskottet noterar att

placeringsformen stödboende är föremål för uppföljning av Socialstyrelsen. Utskottet anser inte att det finns skäl att ta något initiativ med anledning av motionsyrkanden om boendeformen för ensamkommande barn och unga. Motionerna 2018/19:2990 (SD) yrkande 17, 2018/19:756 (V) yrkandena 28–30 och 2018/19:2267 (L) yrkande 26 avstyrks. Med hänvisning till regeringens arbete mot psykisk ohälsa avstyrks även motion 2018/19:2267 (L) yrkande 27.

I fråga om anmälningsplikt konstaterar utskottet att anställda på myndigheter och verksamheter som berör barn och unga har en skyldighet enligt lag att genast anmäla om de i sitt arbete misstänker att ett barn far illa. Utskottet finner därför inga skäl att föreslå något initiativ med anledning av motion 2018/19:1478 (C). Motionen avstyrks.

I fråga om barnäktenskap framgår det av redovisningen ovan att stödet till barn och unga och deras familjer har förbättrats under senare år, inte minst genom det senaste årets lagstiftningsarbete. Utskottet avstyrker därför motionerna 2018/19:1119 (SD) yrkandena 13 och 14, 2018/19:1639 (SD) yrkandena 28 och 29, 2018/19:2227 (V) yrkande 9 samt 2018/19:2591 (L) yrkande 12.

När det gäller motionsyrkandena om barnombud m.m. anser inte utskottet att det finns skäl att göra någon annan bedömning än den som utskottet tidigare gjort. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2018/19:250 (SD) yrkandena 1 och 2, 2018/19:2267 (L) yrkandena 8 och 9 samt 2018/19:2755 (MP) yrkande 3.

Utskottet finner att 2018/19:2592 (L) yrkande 2 är tillgodosett genom utskottets tidigare tillkännagivande och Regeringskansliets beredning av ärendet. Utskottet är inte berett att föreslå något initiativ av riksdagen med anledning av motionerna 2018/19:2861 (C) yrkande 5, 2018/19:2592 (L) yrkandena 1 och 3–5 och 2018/19:487 (L) yrkande 5. Motionerna avstyrks.

Med hänsyn till det arbete som pågår i Regeringskansliet med anledning av förslagen i betänkandet SOU 2015:71 och eftersom Socialstyrelsen har pågående uppdrag om förebyggande insatser enligt 22 § LVU finner utskottet att det för närvarande saknas skäl att ta något initiativ med anledning av motionerna om s.k. mellantvång. Motionerna 2018/19:2267 (L) yrkande 11, 2018/19:2592 (L) yrkandena 6 och 7 samt 2018/19:2755 (MP) yrkande 4 avstyrks därmed.

Placeringsformer för barn och unga

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om omhändertagande av unga, LVU och familjehem m.m.

Jämför reservation 56 (M), 57 (SD), 58 (C), 59 (V), 60 (KD), 61 (L), 62 (M), 63 (L), 64 (M), 65 (SD), 66 (KD) och 67 (L) samt särskilt yttrande 3 (L).

Motionerna

Omhändertagande av barn och unga

I kommittémotion 2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 9 föreslås ett tillkännagivande om omhändertagande av ungdomar som behöver förflyttas från skadliga miljöer. Motionärerna anför att en ung person som har begått brott ofta släpps väldigt snabbt, inte sällan för att det råder brist på platser vid ett tvångsomhändertagande enligt LVU. Motionärerna vill säkerställa att samhället har effektiva verktyg för att ungdomar som behöver flyttas från skadliga miljöer kan omhändertas så snabbt som möjligt.

I kommittémotion 2018/19:2230 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 9 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda hur nationella riktlinjer för barn och unga som vårdas på låsta avdelningar kan utformas. Motionärerna anför att det är problematiskt att barn som inte begått några brott placeras på låsta ungdomshem och riskerar att behandlas som kriminella, när de i stället är i behov av vård.

I partimotion 2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 71 föreslås ett tillkännagivande om att stärka kommunernas ansvar för barn som omhändertagits och drabbats av vanvård. Motionärerna anför att vanvård av barn som omhändertagits uppmärksammas genom olika utredningar, men att övergrepp och vanvård mot barn som omhändertagits av sociala myndigheter fortfarande förekommer trots den tillsyn som kommunen ska utföra. Det bör övervägas att om ett barn eller en ungdom som omhändertagits av sociala myndigheter drabbas av vanvård eller andra övergrepp i ökad utsträckning ska kunna få skadestånd av det offentliga. I motion 2018/19:1211 av Roland Utbult (KD) finns ett liknade yrkande.

I ovannämnda partimotion 2018/19:2989 yrkande 73 föreslås ett tillkännagivande om att avskiljningar enbart ska göras när det är nödvändigt för att skydda det enskilda barnet eller andra personer. Motionärerna anför att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med en handlingsplan för att långsiktigt säkerställa tillräcklig och ändamålsenlig kompetens hos personal inom Sis verksamhet. I yrkande 74 föreslås ett tillkännagivande om att se över frågan om hur man undviker sammanbrott (oplanerade avbrott i familjehemsplaceringar) som resulterar i omplacering av barn. Motionärerna anför att unga barn ska behöva omplaceras på grund av att vuxna inte kan hålla

sams. Anknäytning bör väga tyngre i ärenden som gäller placerade barn, särskilt i frågan om var ett barn ska bo. En översyn bör göras av familjehemmens uppdrag och hur sammanbrott som resulterar i omplacering av barn kan undvikas. I yrkande 75 föreslås ett tillkännagivande om att överväga vårdnadsöverflyttning eller adoption när en placering har pågått en viss tid.

I partimotion 2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 13 föreslås ett tillkännagivande om en systematisk uppföljning av placerade barns fysiska hälsa. I yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om stärkt kvalitet vid de särskilda ungdomshemmen. I yrkande 15 föreslås ett tillkännagivande om att avskiljning inte bör vara tillåtet vid särskilda ungdomshem. I yrkande 17 föreslås ett tillkännagivande om nationell uppföljning av barn som placerats i samhällets vård. I yrkande 18 föreslås ett tillkännagivande om riktlinjer när barn placerade i samhällets vård avlider. I yrkande 24 föreslås ett tillkännagivande om att säkerställa skolgången för barn i skyddat boende.

I motion 2018/19:1092 av Teres Lindberg och Kadir Kasirga (båda S) föreslås ett tillkännagivande om behovet av en ordentlig genomlysning av Sis.

LVU

I kommittémotion 2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 11 föreslås ett tillkännagivande om att möjliggöra fler omhändertaganden av unga lagöverträdare enligt lagen om vård av unga.

I partimotion 2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 10 föreslås ett tillkännagivande om att skyndsamt bereda den s.k. LVU-utredningen. I yrkande 28 föreslås ett tillkännagivande om att skyndsamt återkomma med förslag som möjliggör ett omedelbart omhändertagande enligt LVU även då Bryssel II-förordningen är tillämplig. Motionärerna anför att vissa barn som vistas i Sverige, utan att ha hemvist här, inte kan omhändertas enligt LVU då det enligt den s.k. Bryssel II-förordningen är det EU-land där barnet har sin hemvist som ska besluta om fortsatt vård. Denna fråga, som förvisso anges vara under beredning, bör hanteras i ett snabbspår.

I partimotion 2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om socialtjänstens befogenheter enligt LVU i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Motionärerna anför att dagens lagstiftning inte ger utrymme att använda s.k. mellantvång för föräldrarna när riskerna för barnets utveckling hänger samman med vårdnadshavarnas agerande. Socialnämnden behöver ha möjlighet att besluta om sådana obligatoriska insatser även för föräldrar. Om detta inte är tillräckligt behöver socialtjänsten ha beredskap att oftare gå in med omhändertagande enligt LVU om det behövs för att skydda ett barn från hedersrelaterat förtryck och våld.

I motion 2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 10 föreslås ett tillkännagivande om att skärpa kvalitetskraven på slutenvård för barn och unga samt förbättra övergången mellan olika vårdformer.

Familjehem m.m.

I motion 2018/19:1427 av Alexandra Anstrell (M) yrkandena 1 och 2 föreslås ett tillkännagivande om att se över förutsättningarna för ett nationellt register över familje- och jourhem. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att se över möjligheterna att arbeta fram nationella kvalitetskriterier och årlig uppföljning av dessa. Ytterligare yrkanden om ett nationellt register över familje- och jourhem finns i kommittémotion 2018/19:1119 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkande 8 och motion 2018/19:842 av Eva Lindh m.fl. (S).

I kommittémotion 2018/19:2791 yrkande 4 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) föreslås ett tillkännagivande om att tydliggöra och uppvärdera familjehemmens och jourhemmens roll.

I partimotion 2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 66 föreslås ett tillkännagivande om förbättrade förutsättningar för familjehem och stödboenden. I yrkande 69 föreslås ett tillkännagivande om att möjliggöra förlängd familjehemsplacering vid gymnasiestudier. I yrkande 70 föreslås ett tillkännagivande om att skapa goda villkor och förutsättningar för familje- och jourhem. Motionärerna anför att bl.a. rätt till tjänstledighet och villkoren för ersättning från socialförsäkringarna måste utredas i detta sammanhang. Dessutom behöver det rekryteras fler familjehem av god kvalitet.

I partimotion 2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 16 föreslås ett tillkännagivande om stöd till familjehem också efter en vårdnadsöverflyttning.

Gällande rätt

Socialtjänstlagen

Enligt 1 kap. 2 § SoL ska barnets bästa särskilt beaktas vid åtgärder som rör barn. Vidare ska vad som är bäst för barnet vara avgörande vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn. Med barn avses alla människor under 18 år.

Det framgår vidare av lagens 3 kap. 3 § att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. För att utföra uppgifter inom socialtjänsten ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Vidare ska kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

Enligt 3 kap. 3 a § SoL ska socialnämnden se till att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet som rör barn och ungdomar.

I fråga om vårdnadsöverflyttning framgår av 5 kap. 1 § SoL bl.a. att socialnämnden i sin omsorg om barn och unga ska tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts.

Vidare anges i 6 kap. 11 § SoL att om vårdnaden av ett barn har flyttats över till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare som barnet tidigare

varit familjehemsplacerad hos får kommunen fortsätta att betala dessa vårdnadshavare skälig ersättning. Socialnämnden ska vid en sådan överflyttning av vårdnaden ge särskilt förordnade vårdnadshavare råd och stöd. Råd och stöd ska även ges av socialnämnden i den kommun som beslutat om familjehemsplaceringen om särskilt förordnade vårdnadshavare begär det.

När det gäller föräldrastöd till föräldrar vars barn är placerade framgår bl.a. av 6 kap. 7 § SoL att socialnämnden i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, annat enskilt hem, stödboende eller HVB-hem ska ge vårdnadshavarna och föräldrarna råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

Enligt 6 kap. 1 § SoL ska socialnämnden sörja för att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna ska tas emot i ett familjehem, HVB-hem eller stödboende för barn och unga i åldern 16–20 år. Socialnämnden ansvarar för att den som genom nämndens försorg har tagits emot i ett annat hem än det egna får god vård.

I fråga om utbildning anges i 6 kap. 6 c § SoL att socialnämnden ska tillhandahålla den utbildning som behövs för dem som nämnden avser att anlita för vård av barn i familjehem eller jourhem.

Enligt 6 kap. 7 b § SoL ska socialnämnden noga följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem eller HVB-hem främst genom regelbundna personliga besök, enskilda samtal med barnet eller den unge och samtal med den eller dem som har tagit emot barnet eller den unge i sitt hem eller med vårdnadshavarna. Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.

När vård ges i ett familjehem eller ett HVB-hem ska det enligt 6 kap. 7 c § SoL finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge. Socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål.

Tillsyn

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) utövar enligt 13 kap. 1 § SoL tillsyn över socialtjänsten och verksamhet vid de särskilda ungdomshem som drivs av Sis. Av 13 kap. 2 § SoL framgår att tillsynen innebär granskning av att verksamheten uppfyller krav och mål enligt lagar, föreskrifter och beslut.

IVO ska inom ramen för sin tillsyn lämna råd och ge vägledning, kontrollera att brister och missförhållanden avhjälps, förmedla kunskap och erfarenheter som man får genom tillsynen samt informera och ge råd till allmänheten (13 kap. 3 §).

Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

Av 1 § LVU framgår att lagen är avsedd att komplettera socialtjänstlagen när det gäller insatser inom socialtjänsten för barn och ungdom upp till 20 år om det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den

eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv. Vid beslut enligt lagen ska vad som är bäst för den unge vara avgörande.

Enligt 6 § LVU får socialnämnden besluta att den som är under 20 år omedelbart ska omhändertaras, om det är sannolikt att den unge behöver få vård med stöd av LVU och rättsens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.

Enligt 12 § LVU ska det finnas särskilda ungdomshem för vård av unga som behöver stå under särskilt noggrann tillsyn. Enligt samma bestämmelse ska Sis anvisa plats om socialnämnden har beslutat att den unge ska vistas i ett sådant hem.

Av 13 a § LVU framgår att socialnämnden noga ska följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem eller HVB-hem främst genom regelbundna personliga besök, enskilda samtal med barnet eller den unge, samtal med den eller dem som har tagit emot barnet eller den unge i sitt hem eller med vårdnadshavarna. Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.

Av 22 § LVU framgår att socialnämnden får besluta att den som är under 20 år ska hålla regelbunden kontakt med en särskilt kvalificerad kontaktperson som socialnämnden utsett eller delta i behandling i öppna former inom socialtjänsten om det kan antas att den unge till följd av ett beteende kommer att behöva få vård om beteendet fortsätter och det stöd eller den behandling som den unge behöver inte kan ges med samtycke av den unge själv och av den unges vårdnadshavare.

Socialtjänstförordningen

Enligt 3 kap. 19 a § socialtjänstförordningen (2001:937) ska socialnämnden till IVO anmäla beslut om att placera barn eller unga i ett familjehem eller jourhem om beslutet innebär att fler än tre barn eller unga kommer att vara placerade i familjehemmet eller jourhemmet.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hem för vård eller boende

Enligt 4 kap. 1 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2016:55) om hem för vård eller boende ska de arbetssätt och metoder som används i ett HVB-hem vara relevanta i förhållande till den målgrupp som hemmet är avsett för. Vidare anges att de ska vara baserade på bästa tillgängliga kunskap och utformade med respekt för den enskildes personliga integritet.

I de allmänna råden om egenkontrollen vid ett HVB-hem anges att egenkontrollen bl.a. bör omfatta en analys av om de arbetssätt och metoder som

används i hemmet är baserade på bästa tillgängliga kunskap och om metoderna tillämpas på ett korrekt och säkert sätt.

Av 5 kap. 2 § HSLF-FS 2016:55 framgår att personalen i ett HVB-hem ska ha den utbildning, den erfarenhet och den personliga lämplighet som behövs för att kunna utföra sina arbetsuppgifter. Personal som ger behandling enligt en viss metod ska även ha en relevant utbildning för den. Personalens sammantagna kompetens när det gäller utbildning och erfarenhet ska ge förutsättningar för att möta de behov av vård som målgruppen har och säkerställa en trygg och säker vård.

Kompletterande uppgifter

Barns och ungas rätt vid tvångsvård

Utredningen om tvångsvård för barn och unga lämnade i juni 2015 sitt slutbetänkande *Barns och ungas rätt vid tvångsvård – förslag till ny LVU (SOU 2015:71)*. Syftet med utredningen var att ytterligare stärka barnrättsperspektivet och rättssäkerheten för barn och unga samt att bidra till kvalitetsutveckling inom den sociala barn- och ungdomsvården, med särskilt fokus på tvångsvård. Betänkandet innehåller bl.a. ett förslag till en ny lag om tvångsvård av barn och unga som tydligare utgår från barns och ungas rättigheter och förslag om att det ska införas nya bestämmelser som möjliggör omedelbart omhändertagande av vissa barn som befinner sig i Sverige utan att ha sin hemvist här (se vidare nedan). Utredningen föreslår även ytterligare insatser som behövs för förbättrad styrning med kunskap och uppföljning. Utredningen anser t.ex. att det är angeläget att regeringen går vidare med Socialstyrelsens förslag om en utredning av förutsättningarna för ett familjehemsregister. Enligt uppgift från Socialdepartementet bereds betänkandet.

I svaret på en skriftlig fråga om beredningen av betänkandet om barns och ungas rätt vid tvångsvård (fr. 2016/17:568) anförde statsrådet Åsa Regnér bl.a. följande.

Regeringen har beslutat om flera viktiga förslag från Utredningen om tvångsvård för barn och unga. Det handlar bl.a. om införandet av stöd-boende som ny placeringsform, förtydligande av Socialstyrelsens ansvar att stödja familjehemsvården och bidra till kvalitetsutveckling på området. Det handlar också om informationsinsatser för att stödja kommunerna i rekrytering av familjehem, tillståndsplikt för verksamheter med konsulentstöd till familjehem och jourhem, överenskommelser om samarbete mellan kommun och landsting om placerade barn samt hälsoundersökningar i anslutning till att samhällsvården inleds. Övriga åtgärder som kan nämnas är ändringar i socialtjänstförordningen om en skyldighet att inhämta uppgifter från misstanke- och belastningsregistret avseende tilltänkta familjehems- och jourhemsföräldrar innan beslut om en placering, om ökad uppsikt då ett familjehem eller jourhem tar emot många barn, samt en bestämmelse om ordningsregler på hem för vård eller boenden i syfte att skapa trygghet och säkerhet för alla som vistas i hemmet.

I regeringens proposition 2017/18:169 Stärkt rättssäkerhet vid genomförande av särskilda befogenheter på särskilda ungdomshem och LVM-hemändringar anförts att det är viktigt att barn och unga som är i akut behov av en placering vid ett särskilt ungdomshem omedelbart får tillgång till en sådan vårdplats. Genom lagändringar i LVU, som trädde i kraft den 1 oktober 2018 förtydligas att Sis i akuta situationer omedelbart ska anvisa en plats vid ett särskilt ungdomshem. Lagändringarna ger vidare en utökad rätt att överklaga tvångsåtgärder men också inskränkningar i nuvarande tvångsbefogenheter; exempelvis kortas den maximala tiden som en ungdom får hållas avskild från 24 timmar till som längst fyra timmar (bet. 2017/18:SoU30, rskr. 2017/18:307). Avskiljning innebär att den unge hålls skild från andra i ett rum med stängd dörr och under fortlöpande uppsikt av personal. (SOU 2015:71 s. 831). Avskiljning får användas om den unge uppträder våldsamt eller är så påverkad av berusningsmedel att han eller hon inte kan hållas till ordningen (15 c § LVU).

Regeringen beslutade den 14 februari 2019 en lagrådsremiss om omedelbart omhändertagande av barn i vissa internationella situationer. I lagrådsremissen föreslås ändringar i LVU. Genom förslagen tydliggörs att socialnämnden får omhändertaga barn omedelbart även om svenska domstolar inte är behöriga att besluta om beredande av vård enligt LVU. Syftet med förslagen är att klargöra att alla barn som vistas i Sverige ska kunna skyddas enligt LVU om förutsättningarna för tvångsvård är uppfyllda.

Vidare föreslås att förutsättningarna för omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer ska förtydligas och att bestämmelserna om handläggningen av ett omedelbart omhändertagande i huvudsak ska överensstämma mellan nationella och internationella situationer. Det föreslås även nya bestämmelser som möjliggör att ett omhändertagande fortsätter (fortsatt omhändertagande).

Enligt uppgift från Regeringskansliet avser regeringen att överlämna en proposition i fråga till riksdagen i april 2019.

Särskilda ungdomshem som drivs av Sis

I fråga om de särskilda ungdomshem som drivs av Sis redovisas i budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 9) att Sis under året har fortsatt det förebyggande arbetet mot extremism på de särskilda ungdomshemmen utifrån regeringens uppdrag. Sis har vidtagit en rad åtgärder; bl.a. har myndigheten tagit fram en webbutbildning för att ge personal grundläggande kunskap om våldsbejakande extremism samt utvecklat ett samtalsstöd för personal som ska hålla strukturerade samtal med ungdomar med denna form av problematik. Syftet med åtgärderna är att personalen ska få kunskap och verktyg för att arbeta förebyggande och åtgärdande. I budgetpropositionen för 2018 rapporterade regeringen att det har varit en mycket hög efterfrågan på vårdplatser de senaste tre åren. Trots att över 100 nya platser har skapats råder det fortfarande platsbrist. Den ökade efterfrågan

kan förklaras av det stora antalet ensamkommande barn som kommit till Sverige, men Sis bedömer att efterfrågan kommer att vara hög även på längre sikt. Enligt regeringen är den långsiktiga efterfrågan svår att bedöma.

I budgetpropositionen för 2018 anges att regeringen avser att följa utvecklingen och stärker Sis förvaltningsanslag med sammanlagt 600 miljoner kronor under åren 2017–2021 för att skapa förutsättningar för Sis att öka kapaciteten inom ungdomsvården. Satsningen bedöms möjliggöra nyanställningar, men i vilken omfattning kan inte bedömas. I budgetpropositionen för 2019 föreslås att den aviserade satsningen ska kvarstå. Utskottet ställde sig bakom regeringens förslag. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (bet. 2018/19:SoU1, rskr. 2018/19:111).

Placeringsformer för barn och unga förändras

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 9) redovisas att familjehem under lång tid har varit den vanligaste placeringsformen för barn och unga i Sverige, men på senare tid har bilden börjat förändras bl.a. i takt med att ensamkommande barn har sökt asyl i Sverige och då vanligtvis placerats i hem för vård eller boende (HVB).

Det har också skett en ökning av placeringar i stödboende, som är en ny placeringsform sedan januari 2016 för barn och unga i åldern 16–20 år. Stödboende är en mindre ingripande insats jämfört med familjehem och HVB och infördes då det fanns behov av fler placeringsalternativ. Det fanns den 30 april 2018 totalt 523 stödboenden i Sverige med sammanlagt 7 256 platser. Det är en liten minskning mot 2017 men fortfarande en kraftig ökning jämfört med 2016 då det fanns 311 boenden och 4 486 platser.

Regeringen anför vidare att IVO under 2017 granskade socialtjänstens uppföljning i 456 ärenden som rör placerade barn i hem för vård eller boende (HVB) i sammanlagt 50 kommuner. Granskningen visar att socialtjänstens uppföljning brister i flera avseenden. Bland annat är det endast cirka hälften av barnen som får regelbundna besök i hemmet. En omprövning av vården som enligt lag ska ske var sjätte månad förekommer endast i hälften av de granskade ärendena.

Granskningen omfattar en stor andel ensamkommande barn och unga men flyktingsituationen 2015 är inte den enda orsaken till förekommande brister. Samma och liknande brister noterades även före flyktingsituationen. Det förekommer även stora skillnader mellan kommuner runt om i landet.

Familjehem och jourhem

Socialstyrelsen ansvarar för att stödja familjehemsvård och bidra till kvalitetsutveckling på området. Socialstyrelsen har i samverkan med praktiker och forskare tagit fram ett material för grundutbildning av familjehem och jourhem, Ett hem att växa i. Utbildningsmaterialet består av två delar, en lärobok och en studiehandledning för utbildare. Utbildningen ska ge kommuner möjlighet att erbjuda en likvärdig grundutbildning som håller god kvalitet så

att alla barn och unga som placeras i familjehem och jourhem får god vård och omsorg. Materialet utvecklades och kompletterades under 2017 så att det även är anpassat till grundutbildning för familjehem som tar emot ensamkommande barn. Materialet har också reviderats utifrån lagändringar och ny forskning om ensamkommande barn. Socialstyrelsen har under 2018 erbjudit kursledarutbildning för nya kursledare.

Stödboende

Den 1 januari 2016 infördes den nya placeringsformen stödboende för barn och unga i åldern 16–20 år (prop. 2015/16:43, bet. 2015/16:SoU5, prot. 2015/16:46). Stödboende infördes som ett kompletterande lagreglerat placeringsalternativ för barn och unga som inte har behov av sådana vård- och behandlingsinsatser som motiverar en placering i familjehem eller hem för vård eller boende (HVB-hem). Tänkbara målgrupper är barn och unga som tidigare varit placerade, barn och unga som lever i en otillfredsställande hemmiljö samt ensamkommande barn och unga.

Socialstyrelsen har regeringens uppdrag att följa upp och utvärdera den nya placeringsformen stödboende. Uppdraget ska genomföras i samråd med IVO och slutredovisas senast den 31 oktober 2019.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om placering och omhändertagande av barn och unga, placerade barn som far illa, särskilda ungdomshem, familjehem samt stödboenden behandlades senast i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor (s. 58 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut. (prot. 2017/18:188 och 189).

Utskottets ställningstagande

När det gäller barn och unga som omhändertas konstaterar utskottet att det är fråga om en särskilt utsatt grupp och att det därför finns ett starkt behov av att rättssäkerheten och barnrättsperspektivet alltid beaktas. Utskottet konstaterar också att det följer av SoL att socialnämnden nog ska följa vården av placerade barn och unga och särskilt uppmärksamma barnets och den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång och relationer till närstående. Socialnämnden ska vidare se till att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom den del av socialtjänstens verksamhet som rör barn och unga. Utskottet finner därför inga skäl att ta något initiativ med anledning av motionerna 2018/19:2861 (C) yrkande 9, 2018/19:2230 (V) yrkande 9, 2018/19:2989 (KD) yrkandena 71 och 73–75, 2018/19:1211 (KD), 2018/19:2267 (L) yrkandena 13–15, 17, 18 och 24 samt 2018/19:1092 (S). Motionerna avstyrks.

Utskottet noterar att regeringen har beslutat om flera förslag från Utredningen om tvångsvård för barn och unga. Utskottet noterar särskilt de

lagändringar i LVU som syftar till stärkt rättssäkerhet vid omhändertaganden, innefattande ett förtydligande om att Sis i akuta situationer omedelbart ska anvisa en plats vid ett särskilt ungdomshem. Vidare har regeringen aviserat att en proposition om omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer kommer att överlämnas inom kort. Motion 2018/19:2267 (L) yrkande 28 får med hänsyn till ovanstående redovisning anses huvudsakligen tillgodosedd. Motionen avstyrks. Med hänsyn till bl.a. den alltjämt pågående beredningen av SOU 2015:71 i Regeringskansliet avstyrker utskottet även motionerna 2018/19:2791 (M) yrkande 11, 2018/19:2267 (L) yrkande 10, 2018/19:2594 yrkande 2 och 2018/19:2755 yrkande 10.

När det gäller familjehem följer av redovisningen ovan att Socialstyrelsen ansvarar för att stödja familjehemsvård och bidra till kvalitetsutveckling på området. När det gäller stödboenden har Socialstyrelsen i samverkan med praktiker och forskare tagit fram ett material för grundutbildning av familjehem och jourhem. Socialstyrelsen har vidare regeringens uppdrag att följa upp och utvärdera den nya placeringsformen stödboende i samråd med IVO.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att flera initiativ har tagits och att arbete pågår i dessa frågor, vilket utskottet välkomnar. Utskottet finner därmed inga skäl att nu vidta någon åtgärd med anledning av motionerna 2018/19:2791 (M) yrkande 4, 2018/19:1427 (M) yrkandena 1 och 2, 2018/19:1119 (SD) yrkande 8, 2018/19:2989 (KD) yrkandena 66, 69 och 70, 2018/19:2267 (L) yrkande 16 samt 2018/19:842 (S). Motionerna avstyrks.

Barnkonventionen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om uppföljning av barnkonventionen, ett tydliggörande om barns rätt att träffa mor- och farföräldrar samt ratifikation av konventionens tredje tilläggsprotokoll och Barnombudsmannens befogenheter.

Jämför reservation 68 (SD) och 69 (KD).

Motionerna

I partimotion 2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 83 föreslås ett tillkännagivande om uppföljning av tillämpningen av barnkonventionen som svensk lag.

I motion 2018/19:244 av Barbro Westerholm (L) föreslås ett tillkännagivande om att det i en vägledning om tolkning och tillämpning av barnkonventionen bör tydliggöras att barn har rätt att uttrycka sina önskemål vid bedömning av deras rätt till umgänge med sina mor- och farföräldrar.

I motion 2018/19:1392 av Åsa Lindhagen (MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att ratificera det fakultativa protokollet till barnkonventionen om ett individuellt klagomålsförfarande för barn. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att ge Barnombudsmannen befogenhet att driva individuella klagomål från barn.

Gällande rätt

Riksdagen antog i juni 2018 regeringens förslag till lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (prop. 2017/18:186, bet. 2017/18:SoU25, rskr. 2017/18:389). Genom förslaget ges barnkonventionen ställning som svensk lag, vilket innebär ett förtydligande av att rättstillämparna i mål och ärenden ska tolka svenska bestämmelser i förhållande till barnkonventionen. I anslutning till att barnkonventionen ges ställning som svensk lag ska det tas fram en vägledning för tolkning och tillämpning av barnkonventionen, ett kunskapslyft bland barn och unga, i kommuner, landsting och statliga myndigheter. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2020.

Kompletterande uppgifter

Regeringen konstaterar i propositionen om inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter att det krävs en kombination av olika åtgärder som vägledning, utbildning och samordning mellan olika aktörer på olika nivåer i samhället för att konventionen ska få genomslag. I propositionen anför regeringen därför att en vägledning bör tas fram som kan vara ett stöd för hur man metodmässigt kan gå till väga vid tolkning och tillämpning av barnkonventionen. Regeringen redovisar också de åtgärder som pågår för att öka kunskapen om barnkonventionen bland barn och unga, i kommuner, landsting och statliga myndigheter genom ett kunskapslyft. Vidare redogör regeringen för behovet av ett fortsatt och systematiskt transformeringsarbete för att barnkonventionen ska fortsätta att ge avtryck i lagstiftningen och synliggöras i förarbeten till lagstiftning där konventionen kan vara relevant. Regeringen har vidare beslutat att ge en särskild utredare i uppdrag att genomföra en kartläggning för att belysa hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med barnkonventionen. Kartläggningen syftar till att ge ett stöd i det fortsatta arbetet med transformering av barnkonventionens bestämmelser inom olika rättsområden. Regeringen redovisar även åtgärder för att bättre samordna dialogen med det civila samhällets organisationer i frågor som rör barnets rättigheter (prop. 2017/18:186 s. 1 f.).

Regeringen anför att konsekvenserna av en inkorporering inom alla verksamheter inte är möjliga att identifiera och att den därför noggrant kommer att följa upp effekterna av inkorporeringen. Enligt regeringen är det fortfarande en uppgift främst för lagstiftaren att löpande se till att den

inhemska rätten överensstämmer med konventionen även sedan denna inkorporerats i svensk rätt (s. 79).

Av propositionen framgår vidare att det numera finns tre fakultativa protokoll till barnkonventionen för att förstärka och fördjupa åtagandena i konventionen. För Sveriges del trädde de två första protokollen, fakultativt protokoll om indragning av barn i väpnade konflikter och fakultativt protokoll om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi, i kraft den 20 mars 2003 respektive den 19 februari 2007. Det tredje protokollet, fakultativt protokoll till konventionen om barnets rättigheter om ett klagomålsförfarande, antogs av FN:s generalförsamling den 19 december 2011 men har inte ratificerats av Sverige (s. 59).

Vid behandlingen av propositionen biföll utskottet motionsyrkanden om ett tillkännagivande till regeringen om att följa upp och vid behov vidta åtgärder som syftar till att säkerställa att de grundläggande principerna i barnkonventionen efterlevs och tillämpas i enlighet med svensk rätt. I regeringens skrivelse 2018/19:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2018 anges att uppdrag i enlighet med tillkännagivandet bör lämnas först efter att lagen trätt i kraft och det pågående arbetet inom Regeringskansliet med att ta fram en vägledning för hur barnkonventionen kan tolkas och tillämpas har färdigställts, respektive Barnkonventionsutredningens betänkande har lämnats (S 2018:03, se vidare nedan). Även resultatet av det pågående kunskapslyftet för barnets rättigheter bör beaktas innan ett uppföljningsuppdrag lämnas av regeringen. Punkten är således inte slutbehandlad.

Regeringen gav den 15 mars 2018 en särskild utredare i uppdrag att genomföra en kartläggning för att belysa hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med barnkonventionen (S 2018:03, dir. 2018:20). Kartläggningen syftar till att ge ett stöd i det fortsatta arbetet med transformering av barnkonventionens bestämmelser inom olika rättsområden.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 november 2019.

Tidigare riksdagsbehandling

Ett motionsyrkande om ratificering av tredje tilläggsprotokollet behandlades i betänkande 2017/18:SoU25 Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter (s. 7 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2017/18:389).

Civilutskottet har behandlat motionsyrkanden om barns rätt till umgänge med sina mor- och farföräldrar, senast i 2017/18:CU8 Familjerätt (s. 43 f.). I betänkandet konstateras att rätten på talan av socialnämnden enligt 6 kap. 15 a § föräldrabalken får besluta om umgänge mellan barnet och någon annan än en förälder. Vid bedömningen av om en sådan talan ska föras ska socialnämnden särskilt beakta barnets behov av umgänge med sina mor- och farföräldrar och andra som står barnet särskilt nära. Under Utskottets ställningstagande anges att det som anförs i motionerna inte motiverar något

tillkännagivande, varför dessa avstyrkes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2017/18:192).

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan anger regeringen att uppdrag i enlighet med det tillkännagivande som gjordes i samband med behandlingen av propositionen om inkorporering av FN:s barnkonvention bör lämnas först efter att lagen trätt i kraft, det pågående arbetet inom Regeringskansliet med att ta fram en vägledning färdigställts och Barnkonventionsutredningens betänkande har lämnats. Utskottet ställer sig bakom denna uppfattning. Motion 2018/19:2989 (KD) yrkande 83 får anses delvis tillgodosedd. Motionen avstyrks.

När det gäller motionsyrkandet om att ratificera det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen finner inte utskottet skäl att göra någon annan bedömning än den som utskottet tidigare gjort. Utskottet ser inte heller att det gällande återstående motionsyrkanden finns tillräckliga skäl för riksdagen att ta initiativ. Motionerna 2018/19:244 (L) samt 2018/19:1392 (MP) yrkandena 1 och 2 avstyrks.

Föräldrastöd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör utreda möjligheterna att inrätta barn- och familjecentraler där olika professioner arbetar tillsammans. Riksdagen avslår motionsyrkanden om familjemedling, rådgivning och samarbetsamtal, familjecentraler i varje kommun, pappagrupper och stöd till män samt den s.k. Rinkebymodellen.

Jämför reservation 70 (S, V, MP), 71 (SD) och 72 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 71 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att se över möjligheterna att inrätta barn- och familjecentraler där olika professioner arbetar tillsammans.

I kommittémotion 2018/19:1119 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att vårdnadstvister i första hand ska lösas genom familjemedling. I kommittémotion 2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 21 framställs samma begäran. I yrkande 22 föreslås ett tillkännagivande om att utreda möjligheten att införa kostnadsfri parterapi och familjerådgivning.

I partimotion 2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 81 föreslås ett tillkännagivande om vikten av att alla vårdnadshavare erbjuds

samarbetssamtal vid en separation. I partimotion 2018/19:2997 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 42 framställs samma yrkande. I ovannämnda partimotion 2018/19:2989 yrkande 86 föreslås ett tillkännagivande om att det bör finnas minst en familjecentral i varje kommun. Motionärerna anför att ansträngd ekonomi bland huvudmännen kan göra framtiden oviss för familjecentraler. Staten bör stå för stimulans till verksamheten, så att den kan permanentas och långsiktigt förbättra hälsoläget för barn och familjer samt förebygga att riskfaktorer löses ut. Motionärerna ser gärna att minst en central med god tillgänglighet finns i varje kommun.

I motion 2018/19:519 av Robert Hannah och Arman Teimouri (båda L) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om pappagrupper för nyblivna föräldrar. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om insatser för att få män och pojkar att söka stöd. Motionärerna anför att män mer sällan söker hjälp än kvinnor och att det måste förändras.

I motion 2018/19:1404 av Rasmus Ling (MP) föreslås ett tillkännagivande om hembesök hos förstagångsföräldrar i enlighet med Rinkebymodellen. Motionären anför att denna modell, som är ett positivt exempel på hur man kan bryta utanförskap redan från början, innebär att socialtjänstens familjeenhet tillsammans med en barnmorska från BVC gör ett antal hembesök till förstagångsföräldrar i utsatta områden.

Gällande rätt

Föräldrabalken

Enligt 6 kap. 18 § föräldrabalken får rätten i mål om vårdnad, boende eller umgänge ge i uppdrag till socialnämnden eller något annat organ att i barnets intresse anordna samarbetssamtal för att nå enighet mellan föräldrarna. Rätten får även ge i uppdrag till en medlare att försöka få föräldrarna att nå en samförståndslösning som är förenlig med barnets bästa (6 kap. 18 a § föräldrabalken).

Enligt 6 kap. 19 § föräldrabalken ska rätten se till att frågor om vårdnad, boende och umgänge blir tillbörligt utredda. Vidare framgår att rätten innan den avgör ett mål om vårdnad, boende eller umgänge ska ge socialnämnden tillfälle att lämna upplysningar. Rätten får även, om det behövs, ge i uppdrag till socialnämnden att göra en utredning.

SoL

Kommunen ska enligt 5 kap. 3 § SoL sörja för att föräldrar kan erbjudas samtal under sakkunnig ledning för att nå enighet i frågor som gäller vårdnad, boende, umgänge och barnets försörjning (samarbetssamtal). Det framgår även att kommunen ska sörja för att föräldrar får hjälp att träffa avtal om vårdnaden, barnets boende och barnets umgänge med en förälder som barnet inte bor tillsammans med i enlighet med föräldrabalkens bestämmelser.

Vidare framgår att kommunen ska sörja för att familjerådgivning genom kommunens försorg eller genom en annan lämplig yrkesmässig rådgivare kan erbjudas dem som begär det. Med familjerådgivning avses en verksamhet som består i samtal med syfte att bearbeta samlevnadskonflikter i parförhållanden och familjer.

Kompletterande uppgifter

En nationell strategi för ett stärkt föräldraskap

Regeringen beslutade den 30 augusti 2018 om en nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd (S2018.013). Syftet är att främja barns hälsa och utveckling. Strategin innehåller förebyggande stöd och stöd då problem uppstått. Den vänder sig även till fler än barnets rättsliga föräldrar, som bonusföräldrar och närstående vuxna. Strategin ersätter den tidigare från 2009.

Regeringen beslutade samma dag att förstärka Myndigheten för familjerätt och föräldrastöd (MFoF) roll på föräldraskapsstödsområdet under 2018–2021. Genom ett särskilt uppdrag skulle myndigheten stödja genomförandet och följa upp strategin.

Regeringen beslutade också att ge MFoF i uppdrag att analysera kommunala behov och förutsättningar för samverkan inom det familjerättsliga området samt identifiera framgångsfaktorer. I uppdraget ingår även att föreslå och genomföra åtgärder till stöd för kommunerna.

Regeringen har gett länsstyrelserna i uppdrag i regleringsbrev för 2018 att under åren 2018–2021 stödja kommuner, landsting, regioner och andra föräldraskapsstödjande aktörer i att utveckla ett kunskapsbaserat, samordnat, långsiktigt och i huvudsak universellt stöd i föräldraskapet till föräldrar med barn upp till 18 år i respektive län. Regeringen avser att förtydliga och förstärka uppdraget genom att för åren 2019–2021 ge länsstyrelserna en mer uttalad roll att stödja genomförandet av strategin samt höja den årliga medelstilldelningen från 7 500 000 kronor till 10 000 000 kronor.

*Vårdnadsutredningens betänkande *Se barnet!**

I februari 2017 presenterade 2014 års vårdnadsutredning (Ju 2014:14) betänkandet *Se barnet!* (SOU 2017:6). Enligt utredningen har 2006 års vårdnadsreform i många avseenden fallit väl ut och barnrättsperspektivet har stärkts. Utredningen konstaterar samtidigt att det finns förbättringsområden. Enligt utredningen behövs en satsning på arbetet med att förebygga föräldrars konflikter. Vidare behöver fokus i processen flyttas från föräldrarnas konflikt till barnet och barnets rättigheter och behov. Utredningen föreslår bl.a. följande:

- Föräldrar som överväger att inleda en tvist om barn ska först vända sig till socialnämnden för ett obligatoriskt informationsamtal. Vid samtalet ska föräldrarna kunna få information om vad en domstolsprocess innebär och

alternativa sätt att lösa konflikten samt erbjudas stöd och hjälp i annan form.

- Barnets bästa och barnets rätt till relevant information och rätt att fritt uttrycka sina åsikter och få dem beaktade tydliggörs i föräldrabalken. Ett förslag lämnas också om att socialnämnden ska få höra barn utan föräldrarnas samtycke.
- Vid bedömningen av vårdnadsfrågan ska särskilt avseende fästas vid föräldrarnas förmåga att ta ett gemensamt ansvar i frågor som rör barnet, i stället för som nu vid föräldrarnas förmåga att samarbeta i frågor som rör barnet.
- Domstolen ska kunna besluta om gemensam vårdnad även om båda föräldrarna motsätter sig det.

Utredningens betänkande har remitterats och bereds inom Regeringskansliet.

Familjecentral

I Kommissionen för jämlik hälsa slutbetänkande Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa (SOU 2017:47) anges att en familjecentral innehåller minst barnhälsovård, mödrhälsovård, öppen förskola och socialtjänst. Även aktörer från civilsamhället och privata sektorn kan ingå. Personalen består av barnmorskor, sjuksköterskor, förskollärare, socialsekreterare och ibland även familjerådgivare, fritidsledare, psykologer och läkare. Genom ett familjecentrerat arbetssätt kan chansen öka att upptäcka och tillgodose behov av stöd bland barnfamiljer enligt betänkandet. Dessutom kan uppsökande verksamhet bedrivas för att stimulera fler barn att gå i förskola. Vidare anges att flera utredningar och utvärderingar är positiva till familjecentraler och att man genom ett familjecentrerat arbetssätt kan öka chansen att upptäcka och tillgodose behov av stöd bland barnfamiljer. Enligt betänkandet tyder mycket på att dessa familjecentrerade arbetssätt ger synergieffekter i form av ökat förtroende för, och bättre kontakter med, flera verksamheter som arbetar för barnets bästa samt positiv hälsoutveckling (s. 95 f.).

Det förekommer flera olika benämningar för verksamheterna, t.ex. familjecentral och familjens hus, samt en variation i fråga om vilka basverksamheter som ingår (prop. 2014/15:1 utg.omr. 9 s. 170).

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om familjecentraler, samarbetsamtal, pappagrupper och insatser för stöd till pojkar och män behandlades i betänkande 2015/16:SoU6 Socialtjänstfrågor (s. 51 f.) och senast i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor (förenklat). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2015/16:177 samt 2017/18:188 och 189).

Utskottets ställningstagande

Det är viktigt att så tidigt som möjligt identifiera barn och unga som löper risk att drabbas av exempelvis psykisk ohälsa. Ett sätt att åstadkomma detta kan vara att skapa en struktur som underlättar ett tätare samarbete mellan yrkeskategorier som arbetar med barn och unga. Utskottet noterar att det familjecentraliserade arbetssätt som möjliggörs vid familjecentraler innebär flera fördelar och att mycket talar för att ett sådant arbetssätt kan antas ge synergieffekter och möjliggöra en positiv hälsoutveckling. Utskottet anser det därför vara prioriterat att utveckla denna organisationsform. Regeringen bör därför utreda hur denna samverkan mellan olika professioner kan underlättas oavsett var i landet denna samverkan sker.

Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet nu anfört och tillkännager detta för regeringen. Utskottet tillstyrker därmed motion 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkande 71. Utskottet är inte berett att ställa sig bakom vad som anförs i motion 2018/19:2989 (L) yrkande 86 om minst en familjecentral i varje kommun. Motionen avstyrks.

I övrigt noterar utskottet att arbete på området pågår på flera olika håll, bl.a. genom den nya nationella strategin för ett stärkt föräldraskap och de uppdrag som regeringen har gett till MFoF i samband med att den nya strategin antogs. Utskottet, som ser positivt på detta arbete, finner därför inga skäl att föreslå något initiativ från riksdagen med anledning av motionerna 2018/19:1119 (SD) yrkande 6, 2018/19:1639 (SD) yrkandena 21 och 22, 2018/19:2989 (KD) yrkandena 81 och 86, 2018/19:2997 (KD) yrkande 42, 2018/19:519 (L) yrkandena 3 och 4 samt 2018/19:1404 (MP) yrkande 1. Motionerna avstyrks.

Hemlöshet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om hemlöshet.

Jämför reservation 73 (M, KD), 74 (SD) och 75 (L).

Motionerna

I motion 2018/19:360 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att bekämpa hemlöshet.

I partimotion 2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 90 föreslås ett tillkännagivande om Bostad först. Motionärerna anför att alla kommuner i vilka det finns hemlöshet bör arbeta utifrån modellen Bostad först. Metoden utgår från att se bostaden som ett grundläggande behov för alla, oavsett vilka problem personen i fråga brottas med.

I partimotion 2018/19:2590 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om strategier mot hemlöshet och utestängning från

bostadsmarknaden. I yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om vräkningsförebyggande insatser.

I motion 2018/19:1087 av Serkan Köse (S) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att se över behovet av en ny strategi mot hemlöshet. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att se över möjligheten att lagstifta om en nationell tak-över-huvudet-garanti. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att se över möjligheten om krav på bostad-först-modellen i samtliga kommuner i landet.

I motion 2018/19:1137 av Malin Larsson (S) föreslås ett tillkännagivande om att i regeringens arbete med en ny socialtjänstlag överväga behovet av att införa en vräkningsbestämmelse med krav på förebyggande åtgärder.

I kommittémotion 2018/19:2779 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkande 11 föreslås ett tillkännagivande om att boendemodellen Bostad först ska utökas kraftigt.

I motion 2018/19:2749 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att utarbeta en nationell hemlöshetsstrategi med fokus på barns rättigheter på bostadsmarknaden samt stimulera kommuner att ta fram lokala handlingsplaner. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att stärka skyddet för och stödet till barn i hemlöshet i socialtjänstlagen. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att införa en 14-dagarsgräns för placering av barn på akutboende samt att tillhandahålla långsiktiga boendelösningar som är trygga och lämpliga för barn. I yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att barnfamiljer inte ska vräkas till hemlöshet. I yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att uppbrott från förskola, skola och vänner vid hemlöshet ska undvikas. I yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att kunskap och nationell statistik om barns boendesituation kontinuerligt ska tas fram.

Gällande rätt

Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver (2 kap. 1 § SoL). Alla personer som vistas i en kommun kan ansöka om ekonomiskt eller annat bistånd enligt bestämmelserna i SoL och har rätt till en individuell prövning.

Kompletterande uppgifter

Regeringen gav Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en nationell kartläggning av hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden under 2017 för att öka kunskapen (Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär). Sammanlagt inrapporterades ca 33 000 individer (varav 62 procent män och 38 procent kvinnor) under mätveckan. Antalet personer var ungefär samma som 2011 men då var svarsfrekvensen från kommunerna högre. Resultatet visar bl.a. att den akuta hemlösheten har ökat sedan 2011 då den senaste kartläggningen genomfördes. Framför allt gäller det antalet personer som sov utomhus eller i

offentliga utrymmen och antalet personer som bodde på vandrarhem eller hotell. Socialstyrelsen publicerade i samband med kartläggningen 2017 ett stöd till kommunerna i deras förebyggande arbete (Stöd för socialtjänsten i arbetet att förebygga avhysning, Socialstyrelsen 2017).

Regeringen anger i 2019 års budgetproposition (prop. 2018/19:1 utg.omr. 9 s. 109) att den gett Socialstyrelsen i uppdrag att fördela 25 miljoner kronor per år under perioden 2018–2021 till de kommuner som har flest personer i akut hemlöshet för att stödja dem i deras arbete för att motverka den akuta hemlösheten.

Regeringen rapporterar vidare att den avsatt 120 miljoner kronor under 2018 och gett Kammarkollegiet i uppdrag att betala ut medel till Svenska Rädda barnen, Stockholms stadsmisson, Svenska Röda korset, Svenska kyrkan, Skånes stadsmisson och Göteborgs räddningsmission med syfte att stärka de ideella organisationernas insatser mot hemlöshet bland unga vuxna. Medlen ska användas till åtgärder mot hemlöshet bland unga vuxna där psykisk ohälsa kan vara en bidragande orsak till hemlösheten.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om strategier mot hemlöshet, Bostad först-modeller och insatser mot vräkning behandlades i betänkande 2014/15:SoU10 Socialtjänst- och barnfrågor (s. 25 f.) och senast i betänkande 2017/18:SoU13 Socialtjänstfrågor (förenklat). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2014/15:87 samt 2017/18:188 och 189).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att Socialstyrelsen har i uppdrag att stödja kommunerna i deras arbete mot hemlöshet. Utskottet noterar vidare och ser positivt på Kammarkollegiets uppdrag att stärka de ideella organisationernas viktiga insatser mot hemlösheten bland unga vuxna. Med hänvisning till de pågående arbetena avstyrks motionerna 2018/19:360 (SD) yrkande 1, 2018/19:2989 (KD) yrkande 90, 2018/19:2590 (L) yrkandena 5 och 6, 2018/19:1087 (S) yrkandena 1–3, 2018/19:1137 (S), 2018/19:2779 (MP) yrkande 11 samt 2018/19:2749 (MP) yrkandena 1, 2, 4–6 och 8.

Reservationer

1. Utveckling av socialtjänstens arbete, punkt 1 (M, KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Johan Hultberg (M), Michael Anefur (KD), Ulrika Jörgensen (M) och Åsa Coenraads (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2792 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) och

avslår motionerna

2018/19:641 av Aron Emilsson m.fl. (SD),

2018/19:1479 av Mikael Larsson (C) och

2018/19:1660 av Betty Malmberg (M) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Socialtjänsten är satt under starkt tryck. Bland annat är socialsekreterarnas vardag präglad av hög arbetsbelastning, en känsla av otillräcklighet och hög personalomsättning. Socialtjänstens arbete är dessutom präglad av tidskrävande dokumentationskrav och växande administration.

Situationen inom socialtjänsten får tydliga konsekvenser, dels för kvaliteten och säkerheten, dels för vilket stöd barn och unga får i utsatta livssituationer. Flera aktörer har krävt att regeringen ska upprätta en nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården. Under alliansregeringen tillsattes en nationell samordnare. Vi anser att det var ett bra steg, samtidigt som det var avsett att vara en första åtgärd av många för att kunna förbättra situationen inom socialtjänsten i hela landet. Det får däremot inte stanna vid att vara den enda åtgärden och redskapet för att nationellt stödja socialsekreterarna och socialtjänsten.

För att kunna vända utvecklingen inom socialtjänsten anser vi att det krävs ett ökat nationellt ansvarstagande. Vi föreslår därför att en nationell handlingsplan ska tas fram för att stärka socialtjänsten i dess helhet.

2. Utveckling av socialtjänstens arbete, punkt 1 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:641 av Aron Emilsson m.fl. (SD) och
avslår motionerna
2018/19:1479 av Mikael Larsson (C),
2018/19:1660 av Betty Malmberg (M) yrkandena 1 och 2 samt
2018/19:2792 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M).

Ställningstagande

Det svenska lantbruket befinner sig sedan en tid tillbaka i kris. Många gårdar läggs ned och landsbygden förlorar arbetstillfällen och fortsätter att avfolkas. Arbetet med grön omsorg skulle kunna vara ett sätt att diversifiera verksamheten vid många gårdar och ge bonden fler verksamheter att få avkastning och lönsamhet av. Det är också en hälsogivande åtgärd för de individer som skulle ges denna möjlighet.

Grön omsorg kan exempelvis vara en åtgärd för ungdomar på glid eller för personer med psykiska eller fysiska funktionsnedsättningar. Den bör utföras i samarbete med den enskilde lantbrukaren, olika brukargrupper och berörda myndigheter. Olika aktiviteter kan t.ex. vara snickeri, hantverk, bakning, vård av djur och växter, odling, skogsbruk eller vård av kulturmiljöer och kulturlandskap. Vi tror att detta kan ge goda effekter för samhället genom att brukaren kan få en meningsfull tillvaro i en trivsam miljö, samtidigt som lantbrukaren kan utveckla sitt företag med en ny verksamhet.

Regeringen bör vidta åtgärder så att familjer och företagare i jordbrukssektorn mot ersättning ska kunna erbjuda kommuner och landsting grön omsorg.

3. EU:s socialfond, punkt 2 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Michael Anefur (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2473 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Sedan en tid tillbaka finns många rumänska och bulgariska medborgare i Sverige. De flesta av dem som tillfälligt söker sig till Sverige från ett annat EU-land är fattiga och lever i en utsatt situation i hemlandet. Många av dem är romer. Många av dessa EU-medborgare lever också under svåra förhållanden.

En av de viktiga grunderna för den europeiska gemenskapen är den fria rörlighet som gäller inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Det är angeläget att slå vakt om den fria rörligheten inom EES. För att den ska fungera är det dock viktigt att det ramverk som finns efterföljs och att varje land ser till att dess medborgare får ett rimligt socialt skydd och tillgång till skola och hälsovård. Mot den bakgrunden har vi föreslagit ett flertal åtgärder, bl.a. att pengar ur EU:s socialfond ska kunna ges direkt till ideella organisationer som arbetar med romer i Rumänien och Bulgarien, i stället för att ges till dessa länder.

Regeringen bör verka för ett sådant arbete inom EU och återkomma till riksdagen.

4. Socialtjänstens arbete med barn och unga, punkt 3 (M, KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Johan Hultberg (M), Michael Anefur (KD), Ulrika Jörgensen (M) och Åsa Coenraads (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 68 och
avslår motionerna
2018/19:758 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 2,
2018/19:1201 av Marlène Lund Kopparklint (M),
2018/19:1500 av Lotta Finstorp (M),
2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 5 och
2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 5 och 11.

Ställningstagande

Socialstyrelsen har redovisat uppgifter om att barn som varit placerade i många avseenden har sämre psykisk hälsa och förutsättningar inför vuxenlivet jämfört med jämnåriga (Öppna jämförelser för den sociala barn- och ungdomsvården, 2017). Dessa nedslående resultat i uppföljningen belyser vikten av att följa utvecklingen hos dessa barn och ungdomar för att på bästa sätt identifiera och genomföra insatser som syftar till att stärka kvaliteten inom den sociala barn- och ungdomsvården. Det är även viktigt att stödja forskningen inom detta område för att säkerställa att evidensbaserade metoder och insatser kommer alla placerade barn och ungdomar till rätt.

Mot denna bakgrund anser vi därför att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag om att identifiera och genomföra insatser som syftar till att stärka kvaliteten inom den sociala barn- och ungdomsvården.

5. Socialtjänstens arbete med barn och unga, punkt 3 (V)

av Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:758 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 2 och avslår motionerna

2018/19:1201 av Marlène Lund Kopparklint (M),

2018/19:1500 av Lotta Finstorp (M),

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 5,

2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 5 och 11 samt

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 68.

Ställningstagande

I betänkandet *Se barnet* (SOU 2017:6) lämnades bl.a. förslag om att det ska införas en bestämmelse om att barn ska ha rätt att uttrycka sina åsikter och sin inställning i frågor om vårdnad, boende och umgänge vid samtal med företrädare för socialnämnden även om vårdnadshavarna motsätter sig detta. Barnombudsmannen (BO) har uttryckt stöd för detta förslag men efterlyser även tydligare handläggningsstöd för hur socialnämnderna ska genomföra samtal med barn utan vårdnadshavares samtycke.

Jag anser att kvaliteten på socialtjänstens vårdnadsutredningar måste höjas avsevärt. En kvalitetssäkring av utredningarna bör ske genom ett medvetet arbete på flera plan samtidigt. Således bör socionomutbildningens kurser i utredningsmetodik när det gäller barn stärkas och de socialsekreterare som

verkställer utredningar om vårdnad, boende och umgänge bör delta i fortlöpande vidareutbildning på området.

Regeringen bör därför snarast tillsätta en utredning med uppdrag att se över hur socialtjänstens utredningar i mål om vårdnad, boende och umgänge ska kunna kvalitetssäkras.

6. Socialtjänstens arbete med barn och unga, punkt 3 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 5 och
avslår motionerna

2018/19:758 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 2,

2018/19:1201 av Marléne Lund Kopparklint (M),

2018/19:1500 av Lotta Finstorp (M),

2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 5 och 11 samt

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 68.

Ställningstagande

I dag är det delegationsförbud för många beslut på socialtjänstens område. Besluten måste fattas av socialnämnden eller ett utskott i socialnämnden och får inte delegeras till tjänstemän. I huvudsak handlar det om ingripande beslut, ofta med inslag av tvång, som exempelvis att ansöka om omhändertaganden av barn enligt LVU, om omhändertaganden av människor med missbruksproblem enligt LVM men också om yttranden om adoption. Hur och när tvångslagstiftningarna får användas är strikt reglerat i lag. Det finns goda argument för att förtroendevalda bör ha insyn i och kontroll över hur tvång används i socialtjänsten. Samtidigt är respekten för det enskilda barnet särskilt viktig när barnet befinner sig i en utsatt situation. Ledamöterna i socialnämnden får med dagens ordning insyn i de allra känsligaste delarna av utsatta människors privatliv. Även om de är noga med sin tystnadsplikt blir det en ganska stor grupp människor som får insyn i och kontroll över andras liv.

Jag menar därför att man bör se över delegationsordningen inom socialtjänsten och i samband med detta införa legitimation för socialsekreterare. De mest ingripande besluten bör då fattas av erfaren legitimerad personal.

Mot denna bakgrund anser jag att delegationsförbuden för beslut inom socialtjänsten bör tas bort.

7. Samverkan om barn, punkt 4 (M, KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Johan Hultberg (M), Michael Anefur (KD), Ulrika Jörgensen (M) och Åsa Coenraads (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:2444 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 8,
2018/19:2731 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 14 och
2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3 och
avslår motion
2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 12.

Ställningstagande

Den viktigaste sociala insatsen för placerade barn handlar om att förbättra skolresultaten och barnets hälsa. Vi vill att socialtjänsten i större utsträckning prioriterar barnens skolresultat i familjer med social utsatthet. Barn i familjer med regelbunden socialtjänstkontakt bör särskilt uppmärksammas för sina skolresultat, oavsett föräldrarnas problem.

Socialstyrelsen bör i ett första steg ta fram en handlingsplan för hur socialtjänsten ska stärka sitt arbete med att hjälpa utsatta familjer att se till att barnen klarar skolan. Handlingsplanen bör utgå från forskning på området och bygga på beprövade metoder. Det ska finnas tydliga och mätbara mål som kan utvärderas och ligga till grund för fortsatt metodarbete.

Regeringen bör återkomma med åtgärder som syftar till att socialtjänsten, i samarbete med skolan, ska följa och stödja placerade barns skolresultat.

Vidare anser vi att regeringen bör återkomma med förslag om att undanröja hinder för att samarbeta om myndighetsutövning över kommungränser kring den sociala barn- och ungdomsvården. Det är helt avgörande för att kunna säkra kompetens, inte minst för små kommuner. På samma sätt anser vi att samverkan mellan vård, skola och socialtjänst bör stärkas, bl.a. när det gäller arbetet med samordnade individuella planer (SIP) och samlokalisering av olika yrkeskategorier.

8. Samverkan om barn, punkt 4 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 12,

2018/19:2444 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 8 och

2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3 och avslår motion

2018/19:2731 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 14.

Ställningstagande

Vi anser att samarbetet mellan skolan, skolhälsovården och socialtjänsten kring barn som placerats utanför hemmet behöver stärkas. De viktigaste sociala insatserna för placerade barn handlar om att förbättra skolresultaten och barnets hälsa. Många placerade barn har eftersatta hälsoproblem och har på grund av omsorgsbrist inte fått gå på rutinemässiga hälsokontroller.

Vi vill också att socialtjänsten i större utsträckning prioriterar skolresultaten för barn i familjer med social utsatthet. Samarbetet mellan skola och socialtjänst kring placerade barns skolgång bör därför utvecklas.

Vidare bör alla hinder för kommuner att samarbeta över kommungränserna kring den sociala barn- och ungdomsvården undanröjas. Inte minst för små kommuner är det helt avgörande för att kunna säkra kompetens.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag i enlighet med vad som anförs ovan.

9. Samverkan om barn, punkt 4 (C)

av Anders W Jonsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2444 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 8 och

avslår motionerna

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 12,
2018/19:2731 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 14 och
2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Utsatthet bland barn kan ta sig olika uttryck – det kan handla om misshandel, psykisk ohälsa och försummelse likaväl som knappa ekonomiska förutsättningar. Utmaningen för samhället ligger i att fånga upp alla de barn som behöver stöd. Ett viktigt nät för att inte barn och ungdomar ska fara illa är socialtjänsten. Maskorna i nätet måste bli tätare och säkrare.

Alla hinder för kommuner att samarbeta över kommungränserna kring den sociala barn- och ungdomsvården bör vidare undanröjas. Inte minst för små kommuner är det helt avgörande för att kunna säkra kompetens. Jag anser att regeringen bör återkomma med förslag om att undanröja hinder för att samarbeta om myndighetsutövning över kommungränser.

10. Samverkan om barn, punkt 4 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 12 och
avslår motionerna

2018/19:2444 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 8,

2018/19:2731 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 14 och

2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att samarbetet mellan skolan, skolhälsovården och socialtjänsten kring barn som placerats utanför hemmet bör stärkas. Många placerade barn har eftersatta hälsoproblem och har på grund av omsorgsbrist inte fått gå på rutinmässiga hälsokontroller. Forskning visar att familjehemsplacerade barn har mycket höga överrisker för framtida problem som missbruk, kriminalitet och psykisk ohälsa.

I några kommuner har man utvecklat modeller för ett strukturerat samarbete mellan skola och socialtjänst kring placerade barns skolgång samt systematiska uppföljningar av barnens kunskapsnivå, något som visat på mycket goda resultat.

För många barn har hälsovården varit bristfällig före placeringen. Många gånger finns också luckor i dokumentationen kring barnens hälsa. Riksdagen har beslutat att alla placerade barn ska erbjudas en hälsokontroll. Det är viktigt att denna innebär en grundlig och systematisk uppföljning av barnets hälsa.

Mot denna bakgrund bör regeringen återkomma med förslag om ett stärkt samarbete mellan skola, skolhälsovård och socialtjänst för placerade barn.

11. Stärkt kompetens och ansvar för socialsekreterare, punkt 5 (M, SD, KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Johan Hultberg (M), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD), Michael Anefur (KD), Ulrika Jörgensen (M), Clara Aranda (SD) och Åsa Coenraads (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 64.

Ställningstagande

Socialsekreterarens centrala roll i mycket svåra frågor handlar bl.a. om att omhänderta och placera barn och unga och om andra typer av vårdnads-, boende- och umgängesutredningar som sedan ligger till grund för avgöranden i domstol. Det har funnits fall där dessa utredningar har varit bristfälliga. I vissa fall har det medfört att barn har farit illa genom att de inte har blivit omhändertagna, i andra fall har det medfört att barn har farit illa för att de har blivit omhändertagna eller där vårdnads- eller boendefrågan för ett barn har varit bristfällig.

Att stärka professionernas ställning, kompetens och auktoritet inom socialtjänsten är en viktig politisk uppgift. Genom stöd och handledning och möjligheter till specialist- och vidareutbildning stärks kompetensen hos personalen i den sociala barn- och ungdomsvården.

Mot denna bakgrund anser vi att socialsekreterarens kompetens och ansvar bör stärkas.

12. Legitimation m.m., punkt 6 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 6 och 7 samt
2018/19:2597 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2 och
avslår motion
2018/19:323 av Annika Hirvonen Falk (MP).

Ställningstagande

Inledningsvis vill jag betona att socialsekreterarnas status bör höjas. I en tid då socialtjänsten är under hård press och det är svårt att rekrytera socialsekreterare har det lyfts förslag om att lätta på behörighetskraven. Jag menar att det är fel väg att gå. Ju större utmaningar, desto viktigare är det att de som ska fatta de tunga besluten har rätt kompetens. Däremot behöver socialsekreterarna avlastas och enklare arbetsuppgifter kan överlåtas till socialtjänstassistenter, så att socialsekreterare får mer tid till de uppgifter de är utbildade för.

Jag anser därför att regeringen bör återkomma med förslag om att införa legitimation för socialsekreterare. Jag anser också att man inte bör lätta på behörighetskraven för socialsekreterare.

13. Översyn av socialtjänstlagen, punkt 7 (M)

av Johan Hultberg (M), Ulrika Jörgensen (M) och Åsa Coenraads (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 6 och
avslår motionerna
2018/19:1086 av Pyry Niemi (S) och
2018/19:1432 av Josefin Malmqvist (M).

Ställningstagande

Socialtjänstlagen var avsedd att fungera som en övergripande ramlag. Men ett drygt hundratal ändringar, inklusive ett sjuttioal stora ändringar, har skapat ett slags lapptäcke av olika föreskrifter och genomförandeplaner. Socialtjänstlagen har därmed blivit mer svåröverskådlig och otydlig. I vissa fall finns uppenbara risker för motstridiga mål och medel. Detta främjar inte en enhetlig tillämpning av lagen.

Vi anser att det behövs en ny, modern och framtidsinriktad socialtjänstlag som fungerar som den ramlag som en gång var avsikten. Lagen behöver även bli mer överblickbar och anpassas till dagens levnadsförhållanden och till samhällsutvecklingen i stort. Den behöver säkerställa att socialtjänsten har möjlighet att utföra sitt uppdrag på ett sätt som både är rättssäkert och håller hög kvalitet. Samtidigt kommer den nya socialtjänstlagen bli en viktig pusselbit i att genomföra den största reformen av bidragssystemen sedan 1980. Lagen ska vara förutsägbar och ändamålsenlig för den som är i behov av samhällets stöd.

Just nu pågår utredningen Framtidens socialtjänst som ska redovisas först i juni 2020 och som bl.a. har till uppgift att se över socialtjänstlagen. Utredningen är ett steg i rätt riktning. I nästa fas måste vi emellertid säkerställa att en ny lag faktiskt kommer till stånd.

Vi anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med en ny och framtidsinriktad socialtjänstlag.

14. Barnperspektiv i socialtjänstlagen, punkt 8 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2 och
avslår motionerna
2018/19:1435 av Josefin Malmqvist (M) yrkande 4,
2018/19:2749 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 7 och
2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Riksdagen har beslutat att barnkonventionen ska bli svensk lag. Jag anser att det är av största betydelse att barnkonventionens införlivande i lagstiftningen sker på ett väl genomtänkt sätt. Konventionen behöver inkorporeras på ett sätt som gör att konsekvenserna blir tydliga och förutsebara. Det är bara då som

konventionens bestämmelser kan tillämpas på ett enhetligt och effektivt sätt i vardagen. Ett otydligt införlivande, där relationen mellan konventionens artiklar och övriga delar av svensk lagstiftning inte klargörs, kan riskera att skada barnrättspolitikern. Jag anser även att barnrättsperspektivet bör förtydligas i annan lagstiftning. Barns rätt till stöd och insatser, exempelvis de som i dag regleras i socialtjänstlagen, bör samlas i en särskild lag.

Mot denna bakgrund anser jag att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som medför att de bestämmelser i socialtjänstlagen som avser barns rätt till stöd och skydd samlas i en särskild lag.

15. Samordnad individuell plan (SIP), punkt 9 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2 och
avslår motionerna

2018/19:2324 av Åsa Lindhagen (MP) och

2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 6.

Ställningstagande

Sedan 2010 är det lag på att hälso- och sjukvården och kommunernas socialtjänst ska upprätta en s.k. SIP, en samordnad individuell plan, när en person behöver insatser från båda och önskar en sådan plan. Riksdagens socialutskott konstaterade i en utvärdering 2018 (2017/18:RFR5) att när SIP fungerar blir den ett viktigt verktyg för brukaren och hans eller hennes anhöriga, och de får då en bättre överblick över insatser och över vem som gör vad. För individen innebär SIP att adekvata insatser påskyndas och att dessa följs upp på kort och lång sikt.

Samtidigt har arbetet med SIP kommit mycket olika långt i olika delar av landet. Trots att lagen kräver att landsting och kommuner ska upprätta överenskommelser om hur samarbetet ska fungera saknas sådana på många håll. Jag anser därför att det bör införas en möjlighet till sanktioner för de kommuner och landsting som trots lagens krav inte har övergripande överenskommelser om samordning. Samtidigt anser jag att bestämmelsen bör utvidgas så att den även omfattar andra myndigheters insatser, som Försäkringskassans och Arbetsförmedlingens. Det bör även införas en möjlighet att samverka kring resurser.

Regeringen bör vidta åtgärder för att utvidga möjligheterna till och skärpa kraven på samordnade individuella planer (SIP).

16. Missbruksvården, punkt 11 (M)

av Johan Hultberg (M), Ulrika Jörgensen (M) och Åsa Coenraads (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2871 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkandena 16 och 18 samt avslår motionerna

2018/19:831 av Hillevi Larsson (S),

2018/19:1943 av Johanna Jönsson (C),

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 15 och 17 samt

2018/19:2803 av Markus Wiechel (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Även om frivillighet är utgångspunkten när det gäller missbruksvård så finns det situationer då tvångsvård genom LVU eller LVM är den enda möjligheten för att påbörja vägen ur ett narkotikamissbruk. Det gäller inte minst unga, men myndiga, personer. I dag kan det vara svårt för anhöriga att förmå den som missbrukar att frivilligt söka vård, men precis lika svårt att få myndigheterna att fatta ett beslut om tvångsvård. Vi vill därför att möjligheten till tvångsvård för fler unga missbrukare ska användas oftare. Vi anser vidare att möjligheterna till verklig vård bör omfatta fler missbrukare. Mot denna bakgrund anser vi att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som syftar till att stärka möjligheterna till vård för de som missbrukar narkotika.

17. Missbruksvården, punkt 11 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2803 av Markus Wiechel (SD) yrkande 2 och

avslår motionerna
2018/19:831 av Hillevi Larsson (S),
2018/19:1943 av Johanna Jönsson (C),
2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 15 och 17 samt
2018/19:2871 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkandena 16 och 18.

Ställningstagande

Det finns vittnesmål om att det sker en omfattande införsel av droger till LVM-hem, bl.a. av hemmets personal. Anställda har även vittnat om hur lätt det är för besökare att smuggla in droger till slutna boenden i olika förpackningar eller i kläder. Statens institutionsstyrelse (Sis) har särskilda befogenheter för att upptäcka införsel av droger, exempelvis genom kroppsvisitation, men bara om det finns misstanke att vederbörande har droger gömda på kroppen. LVM-hemmen har även en möjlighet att besluta om rutinmässiga säkerhetskontroller där man använder sig av metalldetektorer för att exempelvis upptäcka kanyler. Det finns även s.k. elektroniska näsor som reagerar på vissa droger. Trots det uppenbara behovet används det inte särskilt ofta. Det faktum att en person tvångsomhändertagits bör vara skäl nog för ordentliga kontroller. Vi anser därför att regeringen bör återkomma med förslag som syftar till att kontrollen av personer som tvångsomhändertagits genom LVM kan öka.

18. Missbruksvården, punkt 11 (V)

av Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 15 och 17 samt
avslår motionerna

2018/19:831 av Hillevi Larsson (S),
2018/19:1943 av Johanna Jönsson (C),
2018/19:2803 av Markus Wiechel (SD) yrkande 2 och
2018/19:2871 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkandena 16 och 18.

Ställningstagande

Undersökningar visar att risken att utsättas för våld för personer med beroendeproblematik är högre än för personer utan beroendetillstånd. Det behövs därför mer kompetens om våld inom beroendevården. Vidare är forskning inom området dubbel utsatthet bristfällig; det är endast genom

evidens vi vet vilken typ av behandling som är mest effektiv. Det krävs också mer kunskap för att kunna skapa nationella riktlinjer om beroendevård och våldsutsatthet. Det är av största vikt att det finns en samsyn om vilka insatser som behöver genomföras för att uppnå bästa resultat. Det är även viktigt att det är tydligt vilka villkor som ska finnas när patienter har rätt till vård eller inte.

I dag riskerar kvinnor att inte få stöd och hjälp att lämna en våldsam relation för att de befinner sig i ett aktivt bruk av något slag. Det blir tydligt att bristerna är stora, och evidensbaserad forskning skulle kunna innebära ett första viktigt steg i arbetet med att komma till rätta med den dubbla utsattheten. Därför bör regeringen uppdra åt lämplig myndighet att tillsätta en utredning för att utröna vad som behöver ske för att kunna få nationella riktlinjer på plats för behandling av kvinnor med dubbel sårbarhet.

Vidare anser jag att våldsutsatta kvinnor inte ska behöva genomgå behandling i samma grupp som sin föröväre. Eftersom kvinnor är en extra utsatt grupp inom beroendevården är det särskilt viktigt med fler separata avgiftningsplatser för att minimera riskerna att fortsatt utsättas för våld. Dessutom kan kompetens när det gäller både beroendetillstånd och våld mot kvinnor samlas på ett ställe. På så sätt kan kvinnan få hjälp både med sitt beroende och att ta sig ur en våldsam relation. Det bör också poängteras att drogfrihet aldrig får vara ett krav för att en kvinna med beroendetillstånd som utsatts för misshandel ska få hjälp. Det finns en överhängande risk att kvinnor som lever med beroendetillstånd inte söker hjälp om kravet för att få hjälp mot misshandel är att de ska vara drogfria. Därför bör regeringen arbeta för att missbrukande kvinnor som är utsatta för våld ska erbjudas behandling i könsuppdelade grupper.

19. Begränsningar i rätten till försörjningsstöd, punkt 12 (M)

av Johan Hultberg (M), Ulrika Jörgensen (M) och Åsa Coenraads (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:771 av Boriana Åberg (M),

2018/19:1438 av Josefin Malmqvist (M) yrkande 2 och

2018/19:2921 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 33 och avslår motionerna

2018/19:75 av Robert Stenkvist och David Lång (båda SD),

2018/19:540 av Eric Westroth (SD) och

2018/19:1438 av Josefin Malmqvist (M) yrkandena 1 och 3.

Ställningstagande

Det finns exempel på kommuner i Sverige som ger mer långvarig hjälp till personer som vistas olovligt i landet. Det kan exempelvis handla om hjälp med hyreskostnader. Vi anser att kommuner i sådana här situationer inte ska erbjuda långvarig hjälp eftersom det undergräver den reglerade invandringen. Det bör genom lagstiftningen införas förbud för kommuner att ge annat än mycket kortvarig hjälp till personer som vistas utan tillstånd i landet. Parallellt med att sådan kortvarig hjälp ges bör kontakt tas med Migrationsverket.

Mot denna bakgrund anser vi att regeringen bör återkomma med förslag om att kommunerna inte ska ha rätt att utge bistånd, utöver mycket kortvarig hjälp, till personer utan rätt att vistas i landet.

20. Begränsningar i rätten till försörjningsstöd, punkt 12 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:75 av Robert Stenkvist och David Lång (båda SD) och avslår motionerna

2018/19:540 av Eric Westroth (SD),

2018/19:771 av Boriana Åberg (M),

2018/19:1438 av Josefin Malmqvist (M) yrkandena 1–3 och

2018/19:2921 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 33.

Ställningstagande

Praxis kring rätten till ekonomiskt bistånd för de som vistas illegalt i landet ser olika ut på olika håll i landet. Av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen framgår att den som inte kan tillgodose sina behov på annat sätt har rätt till bistånd. Vissa socialnämnder tolkar det så att de som vistas illegalt i landet kan tillgodose sina behov i hemlandet, en tolkning som också har slagits fast i ett par kammarrättsdomar. Vissa socialnämnder väljer dock att bevilja ekonomiskt bistånd till personer som vistas illegalt i landet. Vi ser det som problematiskt att regeringen inte lagt fram ett lagförslag för att förtydliga rättsläget. Kommunerna måste få klarhet i hur rätten till bidrag för de som vistas illegalt i landet ser ut. Vi anser att någon sådan rätt inte ska finnas och att socialtjänstlagen ska förtydligas i enlighet med detta.

Regeringen bör återkomma med förslag om att förtydliga socialtjänstlagen så att det klart framgår att utlänningar som vistas illegalt i landet inte har rätt till försörjningsstöd.

21. Prestationskrav i försörjningsstödet, punkt 13 (M)

av Johan Hultberg (M), Ulrika Jörgensen (M) och Åsa Coenraads (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:1433 av Josefin Malmqvist (M) yrkande 2,

2018/19:2573 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 3,

2018/19:2574 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 3,

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkandena 5–7,

2018/19:2807 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 4 och

2018/19:2918 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 9 och

avslår motionerna

2018/19:360 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkandena 2 och 4,

2018/19:420 av Christian Carlsson (KD),

2018/19:2842 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 10,

2018/19:2843 av Annika Qarlsson m.fl. (C) yrkande 24 och

2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 15 och 16.

Ställningstagande

Försörjningsstödet är tänkt som det yttersta skyddet när andra möjligheter är uttömda, men för många arbetslösa – inte minst för utrikes födda kvinnor – har det blivit en långvarig försörjning. Att bryta beroendet av försörjningsstöd är därför både centralt för att bekämpa utanförskapet och en jämställdhetsfråga. Vi anser att socialtjänstlagen bör skärpas så att alla kommuner ställer krav på motprestation, normalt på heltid, för den som får försörjningsstöd. Dagens aktivitetskrav bör också få större inslag av jobbsökande. Det ska t.ex. ställas krav på att den som har försörjningsstöd och som kan arbeta ska söka arbete i hela landet. Aktivitetskraven i socialtjänstlagen bör även utökas, exempelvis genom deltagande i språkinsatser. Den som inte fullföljer sin motprestation bör inte heller kunna få fullt bidrag. Vi anser att regeringen bör återkomma med förslag om ökade krav på motprestation i försörjningsstödet, i enlighet med det som anförts ovan.

Försörjningsstödet ges fortfarande på familjenivå, och utbetalning sker inte sällan till mannen i familjen. Vi anser därför att regeringen bör se över

möjligheterna att individualisera inkomstgränserna för arbetsinkomster i försörjningsstödet så att försörjningsstödet betalas ut jämlikt. Att pröva personer individuellt för ytterligare bidrag, med krav på motprestation, skulle vara ett sätt att markera kvinnors individuella rättigheter och stärka inflyandet över familjens ekonomi.

Genom att införa en strikt arbetslinje i försörjningsstödet och ett bidragstak som ska omfatta personer som har etableringsersättning eller försörjningsstöd av arbetsmarknadsskäl vill vi göra det mer lönsamt att arbeta. Genom starkare drivkrafter att arbeta kan fler lämna bidragsberoende och ta steget ut på arbetsmarknaden. Mot denna bakgrund bör regeringen återkomma med förslag om tydligare drivkrafter för arbete i bidragssystemen och om en strikt arbetslinje i försörjningsstödet.

22. Prestationskrav i försörjningsstödet, punkt 13 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:360 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 2 och avslår motionerna

2018/19:360 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 4,

2018/19:420 av Christian Carlsson (KD),

2018/19:1433 av Josefin Malmqvist (M) yrkande 2,

2018/19:2573 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 3,

2018/19:2574 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 3,

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkandena 5–7,

2018/19:2807 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 4,

2018/19:2842 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 10,

2018/19:2843 av Annika Qarlsson m.fl. (C) yrkande 24,

2018/19:2918 av Ulf KristerSSon m.fl. (M) yrkande 9 och

2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 15 och 16.

Ställningstagande

Vi anser att ett aktiveringskrav i försörjningsstödet kan ge positiva effekter. Personer som aktiverat sig under arbetslösheten kan få ökad lust att hitta ett arbete och därför bör man som enskild person aktivt ha sökt sysselsättning – i form av arbete, praktik eller utbildning – för att få försörjningsstöd. Även om försörjningsstödet betalas ut av kommuner är det en nationell angelägenhet att

folkhälsan är god och att sysselsättningen är hög. Vi anser därför att regeringen bör se över socialtjänstlagen för att införa tydliga nationella prestationskrav i samband med utbetalning av försörjningsstöd.

23. Prestationskrav i försörjningsstödet, punkt 13 (C)

av Anders W Jonsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2842 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 10 och

2018/19:2843 av Annika Carlsson m.fl. (C) yrkande 24 och

avslår motionerna

2018/19:360 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkandena 2 och 4,

2018/19:420 av Christian Carlsson (KD),

2018/19:1433 av Josefin Malmqvist (M) yrkande 2,

2018/19:2573 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 3,

2018/19:2574 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 3,

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkandena 5–7,

2018/19:2807 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 4,

2018/19:2918 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 9 och

2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 15 och 16.

Ställningstagande

Många långtidsarbetslösa får sin försörjning genom ekonomiskt bistånd. Tyvärr är det ekonomiska biståndet utformat så att det för många människor inte är lönsamt att börja arbeta. Jag föreslår att jobbstimulansen ska fördubblas till 50 procent av försörjningsstödet samt att handläggare ska ha skyldighet att informera om möjligheterna och de ekonomiska fördelarna med jobbstimulansen. Jag anser att regeringen bör återkomma med förslag som syftar till att se över möjligheterna att reformera och förstärka jobbstimulansen i försörjningsstödet.

I dag är Sverige ett av de länder i Europa som har högst skillnad i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda. För kvinnor som fått uppehållstillstånd på grund av anknytning är utmaningen att komma in i samhället ännu större. Vidare är personer med långvarigt biståndsmottagande utsatta för ökad risk för försämrad psykisk och fysisk hälsa. Jag anser därför att försörjningsstödet ska delas lika mellan båda personerna i en familj. Bestämmelserna om utbetalningen av försörjningsstöd bör därmed utformas

likt socialförsäkringsbalkens lagstiftning om utbetalning av barnbidrag, där barnbidrag betalas ut med hälften till vardera föräldern.

Jag anser även att det bör införas krav på aktivering för att få försörjningsstöd. Riktlinjerna till kommunerna bör tydliggöras så att samma krav på aktivering ställs på en man och kvinna som bor i samma hushåll och får försörjningsstöd. För att få försörjningsstödet utbetalat vill jag därför att båda personerna i familjen ska studera svenska, delta i praktik, arbetsträna eller söka jobb. Kravet på aktivering ska fungera som ett incitament för att fler ska komma ut i jobb. Regeringen bör se över möjligheterna att skapa ett jämställt försörjningsstöd genom jämställd utbetalning och krav på aktivitet för att erhålla försörjningsstöd.

24. Prestationskrav i försörjningsstödet, punkt 13 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 15 och 16 samt avslår motionerna

2018/19:360 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkandena 2 och 4,

2018/19:420 av Christian Carlsson (KD),

2018/19:1433 av Josefin Malmqvist (M) yrkande 2,

2018/19:2573 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 3,

2018/19:2574 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 3,

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkandena 5–7,

2018/19:2807 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 4,

2018/19:2842 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 10,

2018/19:2843 av Annika Qarlsso m.fl. (C) yrkande 24 och

2018/19:2918 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 9.

Ställningstagande

Det måste löna sig att arbeta i förhållande till att leva på bidrag. Jag vill därför att skatten ska sänkas för den som går från bidrag till jobb. Genom att den s.k. jobbstimulansen utvidgas från dagens 25 procent till 50 procent kan en person med försörjningsstöd under två år få behålla mer av en inkomstökning. Vidare vill jag att det ska införas en motprestation för försörjningsstöd i alla kommuner. Det kan handla om att läsa inom svenska för invandrare (sfi), att ta ett praktikjobb eller att söka arbete även utanför kommungränsen.

Mot denna bakgrund bör regeringen återkomma med förslag dels om att det ska löna sig att arbeta i förhållande till att leva på bidrag, dels om motprestation för försörjningsstöd.

25. Bidragstak m.m., punkt 14 (M)

av Johan Hultberg (M), Ulrika Jörgensen (M) och Åsa Coenraads (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:2807 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 5 och
2018/19:2918 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 8 och
avslår motion
2018/19:360 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Det är i dag inte tillräckligt lönsamt att gå från bidrag till arbete. En rapport från Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) stärker bilden av att de ekonomiska drivkrafterna att gå från bidrag till arbete är alltför svaga och ibland till och med negativa bland personer som får sin huvudsakliga inkomst från etableringsersättningen eller från försörjningsstödet. Detta gäller i synnerhet för familjer med barn.

I Sverige ska en självklar princip gälla: ingen som kan jobba ska tjäna mer på bidrag än på arbete. För att säkerställa att det alltid ska löna sig att arbeta vill vi införa ett bidragstak som omfattar personer som har etableringsersättning eller försörjningsstöd av arbetsmarknadsskäl. Den exakta utformningen behöver utredas men den grundläggande principen ska vara att ingen som kan jobba ska tjäna mer på bidrag än på arbete.

Regeringen bör återkomma med förslag om införande av ett bidragstak.

26. Bidragstak m.m., punkt 14 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:360 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 3 och
avslår motionerna
2018/19:2807 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 5 och
2018/19:2918 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 8.

Ställningstagande

Många tror att arbetssökande väljer att ta de jobb de kan få om de har möjlighet. Men ibland är lönen lägre eller lika låg som försörjningsstödet. Även om det på sikt lönar sig att ta jobbet man erbjuds väljer många att inte göra det då de under en längre tid tvingats leva med en svag ekonomi. Vi anser att man i sådana fall då en person väljer att ta ett lågbetalt arbete borde få en liten kompensation så att det alltid lönar sig mer att arbeta.

Mot denna bakgrund anser vi att regeringen bör återkomma med förslag om att erbjuda högre försörjningsstöd till personer som väljer att deltidsarbeta trots att lönen inte överstiger ett hundra procentigt försörjningsstöd.

27. Övergripande om våld i nära relationer, punkt 16 (V)

av Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 1, 14, 16, 18 och 19 samt
2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 5 och
avslår motionerna
2018/19:677 av Yasmine Larsson (S),
2018/19:841 av Anders Österberg (S) yrkandena 3 och 4 samt
2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 20 och 21.

Ställningstagande

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har konstaterat att kommunerna brister i sin hantering av ärenden som rör våld. En viktig del när det gäller våld i nära relationer är möjligheten för personer som lämnar en våldsam relation att kunna söka skyddat boende. En kartläggning har visat att det saknas platser på skyddade boenden, bl.a. för kvinnor och män som behöver stöd på grund av våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld. Platsbrist kan aldrig få vara anledningen till att en person inte kan erbjudas skydd. Jag anser att regeringen bör återkomma med ett förslag på hur de brister som IVO konstaterat i

kommunernas arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som upplever våld ska åtgärdas.

Vidare riskerar kvinnor med funktionsnedsättning som lever i en våldsam relation att inte få det stöd och den hjälp som krävs för att lämna sin relation. Dessa kvinnor riskerar även i högre utsträckning att bli utestängda från samhället bl.a. på grund av bristande tillgänglighet och särskild beroendeställning till en omvårdnadsperson. Det krävs därför bl.a. mångfasetterade insatser utformade med kunskap om funktionsvariationer och riktade utbildningsinsatser till personer som arbetar inom både kommuner och landsting. Jag anser därför att regeringen bör tillsätta en utredning om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning. Regeringen bör även ta fram förslag på hur stöd och hjälp till kvinnor med funktionsnedsättning som är utsatta för mäns våld kan utformas samt hur våldet kan upphöra.

Risken att utsättas för våld är även högre för personer med beroendeproblematik. Jag menar att staten bör ta ett särskilt ansvar för de mest utsatta kvinnorna. Därför bör regeringen återkomma med ett handlingsprogram för inrättande av resursjourer som har kompetens att ta emot kvinnor med beroendetillstånd respektive kvinnor med psykisk ohälsa. Även kvinnor som lever gömda i Sverige utan uppehållstillstånd är en extra våldsutsatt grupp. Risken för utvisning kan medföra att kvinnan undviker att söka hjälp. Enligt internationella konventioner är det samhällets ansvar att ge alla våldsutsatta kvinnor rätt till stöd och skydd. Våldsutsatta gömda kvinnor får dock sällan skydd eller hjälp och det är få kvinnojourer som har möjlighet att ta emot dem eftersom jourerna inte får någon ersättning från kommunerna för skydd till gömda kvinnor. Kunskap om dessa kvinnors utsatta situation finns bl.a. hos Röda Korset och inom asylrörelsen. Jag anser att regeringen bör uppdraga åt Socialstyrelsen att sammanställa läget för papperslösa kvinnors våldsutsatthet. Vidare bör regeringen utreda hur våldsutsatta kvinnor som lever gömda utan uppehållstillstånd ska få nödvändigt stöd och skydd mot mäns våld utan att riskera utvisning.

28. Övergripande om våld i nära relationer, punkt 16 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 20 och 21 samt
avslår motionerna

2018/19:677 av Yasmine Larsson (S),
2018/19:841 av Anders Österberg (S) yrkandena 3 och 4,

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 1, 14, 16, 18 och 19 samt 2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 5.

Ställningstagande

Jag anser att det är viktigt att Kvinnofridslinjens väl fungerande verksamhet tas till vara och vidareutvecklas. Det är också viktigt att förbättra stödet för den som utsätts för fysiskt och psykiskt våld i den egna relationen. Vidare bör en bättre koppling skapas mellan Kvinnofridslinjens verksamhet och det arbete som bedrivs för att nå ut till dem som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Jag föreslår därför att Kvinnofridslinjen byggs ut till ett nationellt hjälppnummer och att verksamheten inriktas på råd och hjälp till personer som utsätts för våld och kränkningar i den egna relationen eller för hedersrelaterat våld och förtryck.

Vidare anser jag att det behövs ett tydligare fokus på våldsutövarna – oftast män – som står för våldet i nära relationer. Här krävs både straffskärpningar och andra rättspolitiska åtgärder, men också hjälp till den som vill bryta sitt eget destruktiva beteendemönster, exempelvis genom ett separat nationellt hjälppnummer. Det behövs även bättre insatser riktade till den som är motiverad att bryta ett destruktivt beteende i relationer. Det är också värdefullt med forskning om insatser som syftar till att våldsutövare förändrar sitt beteende och upphör med att utöva våld.

Mot denna bakgrund bör regeringen vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan om Kvinnofridslinjen och om förebyggande arbete till potentiella förövare.

29. Stöd till barn och unga, punkt 17 (M, C, KD, L)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Johan Hultberg (M), Anders W Jonsson (C), Lina Nordquist (L), Michael Anefur (KD), Ulrika Jörgensen (M) och Åsa Coenraads (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 19 och

2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 18 och avslår motion

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 7.

Ställningstagande

Att ett barn har bevittnat våld är en av de största riskfaktorerna för att även barnet ska utsättas för misshandel. Trots kunskap om detta utreds alltför sällan barnets situation när en vårdnadshavare misstänks ha utsatts för våld av den andra vårdnadshavaren. Socialtjänstlagen pekar på socialtjänstens särskilda ansvar för att ge stöd och hjälp åt kvinnor som är eller har varit utsatta för våld samt att vara uppmärksamma på att barnen kan behöva stöd och hjälp. Vi menar att detta regelverk bör förtydligas för att säkerställa dels att barn alltid får komma till tals, dels att barnet får rätt stöd i samband med anmälningar om våld i nära relationer. Barn som upplevt våld ska ses och behandlas som brottsoffer och därmed bli målsägare. Förutom att barnet får rätt till ett eget målsägarbiträde innebär det också att barnet kan höras även om vårdnadshavaren motsätter sig det. Regeringen bör återkomma med förslag om att förtydliga regelverket för att barn ska få stöd i samband med anmälningar om våld i nära relationer.

Vi anser vidare att barnperspektivet behöver förstärkas i frågor om skyddade boenden. Det handlar om att skapa förutsättningar för fler skyddade boenden där barn kan bo, men också om att trygga barnens möjlighet att gå i förskola och skola även om de behöver bo på en annan plats. I en traumatisk och turbulent situation kan förskolan eller skolan vara en miljö som ger kontinuitet och trygghet. Det är därför viktigt att uppmärksamma barns situation när de behöver bo i jourlägenhet eller skyddat boende. Det kan handla om att se till att de tillfälliga boendena är barnvänliga till sin utformning, men fler barn kan också behöva få skolskjuts för att kunna gå kvar i sin vanliga förskola eller skola. Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med det som anförts ovan.

30. Stöd till barn och unga, punkt 17 (V)

av Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 7 och avslår motionerna

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 19 och

2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 18.

Ställningstagande

Det finns brister i kunskapen om hur ett skyddat boende bör vara utformat och om ungas behov. Det är svårt att hitta platser för placering för barn och unga och när de finns är det svårt att få gehör för de krav på verksamheten som måste till utifrån de ungas behov. Detta har gjort att flera unga har behövt omplaceras. Att först ha tvingats klippa av alla band till familj och vänner för att sedan erbjudas boende utan tillräckligt stöd och skydd och därefter behöva omplaceras är enligt min mening oacceptabelt. Regeringen bör därför återkomma med förslag på hur det ska kunna skapas tillräckligt med platser på skyddade boenden som är utformade efter de ungas behov.

31. Kvinnor i prostitution, punkt 18 (C)

av Anders W Jonsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2843 av Annika Qarlssoon m.fl. (C) yrkande 26.

Ställningstagande

Sedan sexköpslagen infördes har gatuprostitutionen i Sverige halverats. Ännu saknas dock tillräckligt skydd, exitprogram, rehabilitering och återanpassning för kvinnor och flickor som befinner sig i prostitution, som vill lämna prostitution och som befinner sig i riskzonen för prostitution. Insatser behöver riktas mot särskilt utsatta grupper och det behövs bättre information om sexköpslagen i Sverige och internationellt. Arbetet med människohandel, koppleri och sexköp behöver prioriteras av polisen så att fler fall upptäcks och lagförs. Mot denna bakgrund anser jag att regeringen bör se över möjligheterna att hjälpa kvinnor i riskzonen för prostitution eller som vill lämna prostitution samt för kvinnor som befinner sig i prostitution att komma bort från sin situation.

32. Skyddade boenden, punkt 19 (C)

av Anders W Jonsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2843 av Annika Qarllsson m.fl. (C) yrkande 19 och avslår motion

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Alla former av våld i nära relationer måste bekämpas. Den som utsatts för våld i nära relationer måste få stöd av samhället genom exempelvis tillgång till kvinno- och mansjourer, skyddade boenden och liknande verksamheter. De skyddade boendena måste i första hand ge plats åt de personer som är i akut behov av dem. Ett stort problem för kvinnojourerna har varit bristen på bostäder, vilket har lett till att utslussningen från det skyddade boendet har försvårats. Därmed blir många kvar på boendet, samtidigt som mer akuta fall inte får plats på boendet. Jag anser därför att regeringen bör se över möjligheterna att personer som utsatts för våld i nära relationer ges en fungerande utslussning efter skyddat boende eller liknande verksamhet.

33. Skyddade boenden, punkt 19 (V)

av Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 3 och avslår motion

2018/19:2843 av Annika Qarllsson m.fl. (C) yrkande 19.

Ställningstagande

Kommunerna kan i många fall inte erbjuda våldsutsatta kvinnor ett lämpligt boende på grund av den generella bristen på bostäder. I stället blir kvinnorna kvar längre än de behöver på juren eller i otrygga tillfälliga bostäder. Kommunerna måste också bli bättre på att samarbeta över gränserna när det gäller boendefrågan, t.ex. genom att bilda resurspooler med boenden för de personer som utsatts för våld i nära relationer. Jag anser därför att regeringen bör göra en samlad översyn av kommunernas möjligheter att erbjuda bostad till personer som utsatts för våld i nära relationer samt lägga fram förslag på lämpliga åtgärder.

34. Kvinnojourernas finansiering, punkt 20 (C, KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Anders W Jonsson (C) och Michael Anefur (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2843 av Annika Qarlsson m.fl. (C) yrkande 20 och
avslår motionerna
2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 2 och
2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 14 och 15.

Ställningstagande

Det är av största betydelse att se över möjligheterna att personer, både män och kvinnor, som utsatts för våld i nära relationer får stöd av samhället genom ökad tillgång till kvinno- och mansjourer, skyddat boende och andra liknande verksamheter. De ideella kvinno- och mansjourerna är en viktig resurs i kampen mot våldet och de behöver en långsiktig, renodlad och mer stabil finansiering. Mot den bakgrunden anser vi att regeringen bör återkomma med förslag om att se över möjligheterna för att kvinno- och mansjourerna får långsiktiga och stabila förutsättningar.

35. Kvinnojourernas finansiering, punkt 20 (V)

av Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 2 och
avslår motionerna
2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 14 och 15 samt
2018/19:2843 av Annika Qarlsson m.fl. (C) yrkande 20.

Ställningstagande

Kvinnjourerna behöver kontinuerlig finansiering för att kunna bedriva ett fungerande arbete på lång sikt. I dag drivs verksamheterna i projektform och är beroende av tillfälliga satsningar. Mycket av jourernas tid går åt till att ansöka om nya projektpengar. Enligt Riksorganisationen för Sveriges tjej- och kvinnjourer (Roks) är många av deras medlemsjourer beroende av projektbidrag från olika myndigheter och privata stiftelser för att finansiera sin löpande grundverksamhet. Men myndigheter, t.ex. länsstyrelserna, som fördelar utvecklingsmedel eftersöker ofta nyskapande projekt medan många tjej- och kvinnjourer saknar medel för att garantera kontinuitet i den grundläggande jourverksamheten. Därför är det glädjande att vi under den föregående mandatperioden fick igenom riktade budgetsatsningar för kvinnjoursrörelsen. Det är dock av största vikt att dessa medel kommer kvinnjourerna till gagn och att den nuvarande styrmodellen är adekvat och välfungerande. Därför bör regeringen uppdra åt Socialstyrelsen att göra en utvärdering av de fördelade medlen till kvinnjourerna och analysera utfallet.

36. Kvinnojourernas finansiering, punkt 20 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 14 och 15 samt avslår motionerna

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 2 och

2018/19:2843 av Annika Carlsson m.fl. (C) yrkande 20.

Ställningstagande

Jourverksamhet för våldsutsatta är en del av det samhällliga åtagandet, oavsett om jourerna drivs i offentlig eller ideell regi. Jag ser det därför som självklart att det offentliga ska ge ett stabilt och långsiktigt stöd till kvinnjourer och andra jourverksamheter. Kommunerna bör även samarbeta med jourverksamheter i närområdet och erbjuda ekonomiskt stöd. Detta är viktigt för att förbättra våldsutsatta kvinnors möjligheter att söka hjälp oavsett om de vill börja med att kontakta kommunen eller en ideell kraft. Men det är också viktigt för att stärka kvinno- och tjejjourernas finansiering.

Kvinn- och tjejjourer får i dag bidrag från det allmänna via flera olika kanaler, både statliga och kommunala. Även om stödet har byggts ut på senare år är det fortfarande problematiskt att få en långsiktig och stabil finansiering

eftersom vissa kommuner fattar bidragsbeslut för ett år i taget. Likaså behövs en bredare översyn, i samverkan med företrädare för jourerna, för att skapa ett mer långsiktigt och enhetligt system där kvinno- och tjejjourer i hela landet får mer likvärdiga förutsättningar.

Regeringen bör återkomma med förslag dels om en översyn av det långsiktiga systemet för statligt och kommunalt stöd till kvinno- och tjejjourer samt andra jourer för våldsutsatta, dels om samverkan mellan kommuner och jourer för våldsutsatta.

37. Dödsfallsutredningar, punkt 21 (V)

av Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 4 och 5 samt avslår motion

2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 22.

Ställningstagande

Själv mord till följd av misshandel av en närstående omfattas inte av den nya lagen om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall. Även om det kan bli svårt att bedöma om själv mord har begåtts med anledning av brott menar jag att man bör utreda själv mord där det finns misstanke om att dödsfallet har föregåtts av misshandel, hot eller påtryckningar. Detta är viktigt för att kunna fånga upp fall där påtryckningar skett av hedersrelaterad karaktär. Utredningsmyndigheten riskerar annars att missa fall med s.k. balkongflickor som efter svår psykisk misshandel tagit sina liv. Det är mycket angeläget att åtgärder tas fram för att bekämpa denna form av hedersrelaterat våld. Därför bör regeringen återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att själv mord som misstänks ha genomförts efter hot och påtryckningar i en hedersrelaterad kontext ska omfattas av utredningsförfarandet.

Dödsfall som skett utomlands får utredas om personen vid dödsfallet var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige. Det är inte bra att frivilligheten är huvudregel när det gäller utredningar av dödsfall som skett utomlands. Jag anser därför att lagen ska formuleras starkare. Regeringen bör därmed återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att dödsfall som skett utomlands bör omfattas av utredningsförfarandet.

38. Dödsfallsutredningar, punkt 21 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 22 och avslår motion

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 4 och 5.

Ställningstagande

I dag har Socialstyrelsen ansvar för att utreda dödsfall då barn avlidit på grund av brott eller då vuxna avlidit på grund av brott av en närstående eller tidigare närstående person. Från och med januari 2019 har ansvaret även utvidgats till att bl.a. utreda fall av grov misshandel mot barn samt försök till mord eller dråp mot vuxna. Jag anser dock att dessa ändringar i lagen inte är tillräckliga och att det också måste kunna göras en granskning – en haverikommission – av myndigheternas agerande i enskilda fall. Oftast har hotbilden varit känd långt i förväg, men ändå har brottet inte kunnat hindras. Därför behöver en haverikommission kunna tillsättas också i enskilda fall där samhället misslyckats med att förebygga dödligt våld eller andra grova brott mot närstående. Att granska det enskilda fallet handlar om att bedöma hur polis och åklagare agerat, men också socialtjänsten, sjukvården och andra instanser. Det behöver också granskas vad som var känt på förhand om både gärningsman och offer.

Regeringen bör återkomma med förslag om granskning av myndigheternas agerande i enskilda fall av dödligt våld och andra grova våldsbrott.

39. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 22 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 10 och

avslår motionerna
2018/19:1402 av Annika Hirvonen Falk (MP) yrkande 2,
2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 22,
2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 8 och
2018/19:2748 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Risken för att personer som är bosatta i Sverige ska utsättas för hedersrelaterat förtryck utomlands är särskilt stor för barn och unga. Detta kan ta sig olika konkreta uttryck. Vissa barn kan skickas till ett annat land för s.k. uppfostringsresor, andra sänds utomlands för att könsstympas, bli bortgifta eller i extrema fall för att mördas. Det är därför av största vikt att svenska myndigheter ges starkare juridisk och operativ förmåga att skydda barn från att föras ut ur landet. Vi anser att regeringen bör återkomma med förslag om att socialnämnden bör ges rätt att besluta om utreseförbud om det är nödvändigt för att skydda ett barn från könsstympning, tvångsäktenskap eller liknande övergrepp.

40. Månggifte, punkt 24 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:1119 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkandena 22 och 23.

Ställningstagande

Månggifte är inte tillåtet i Sverige och är straffbart. Trots det förekommer att människor lever i vad som brukar kallas månggifte, på grund av att dessa ingåtts i annat land. Vi anser att månggifte alltid ska upplösas när någon söker uppehållstillstånd i Sverige, att månggifte ska vara olagligt för alla i Sverige oavsett härkomst och att månggifte ska straffas om det förekommer. För att motverka månggifte behövs mer kartläggning och fler undersökningar som kan tala om hur läget ser ut och hur det utvecklas över tid. Därför ska staten utveckla system för att följa utvecklingen och förenkla för effektiva insatser mot månggifte.

De personer som är offer för månggifte måste få möjlighet att ta sig ur sin situation på ett bra sätt. De gäller inte minst de barn som drabbas negativt av

att föräldrarna ingår polygama äktenskap. De som inte respekterar våra lagar om månggifte utan fortsätter att leva som gifta med flera ska straffas och i den mån det är möjligt även utvisas ur landet.

Regeringen bör återkomma med förslag dels om att förbättra kartläggningen av förekomsten av månggifte i Sverige, dels om att stödja kvinnor och barn så att de inte tvingas ingå i eller utsätts för månggifte i Sverige.

41. Nationella adoptioner, punkt 25 (M, SD, KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Johan Hultberg (M), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD), Michael Anefur (KD), Ulrika Jörgensen (M), Clara Aranda (SD) och Åsa Coenraads (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att det är problematiskt att barn ständigt omplaceras till nya familjehem. Vid långvariga familjehemsplaceringar kan barnen uppleva stor osäkerhet, eftersom en formell omprövning sker var sjätte månad. Då ska socialtjänsten utvärdera huruvida vården fortfarande behövs, vilket inte alltid ger den långsiktiga stabilitet och kontinuitet som är bäst för barnet. Vid långvariga placeringar bör därför frågan om nationell adoption eller överflyttning av vårdnad oftare prövas som ett alternativ. Syftet ska alltid vara barnets bästa och dess behov av trygghet under uppväxten. Vi anser att regeringen bör utreda hur man kan möjliggöra för fler nationella adoptioner och vårdnadsöverflyttningar.

42. Samkönade pars möjligheter att adoptera, punkt 26 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2591 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 10 och

avslår motion

2018/19:531 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Trots att samkönade par sedan 2003 har haft möjlighet att bli adoptivföräldrar i Sverige har det hittills bara i något enstaka fall inträffat att ett barn förmedlats genom internationell adoption till ett samkönat par. I så gott som samtliga ursprungsländer är berörda myndigheter avvisande till möjligheten för samkönade par att adoptera. När det gäller inhemska adoptioner har det, bortsett från närståendeadoptioner, endast förekommit i ett fåtal fall att barn har adopterats av samkönade par. Jag anser att det behövs insatser för att förbättra samkönade pars möjligheter att komma i fråga som adoptivföräldrar. Detta ska ske inom ramen för de grundläggande principer som adoptionslagstiftningen bygger på. Jag anser att regeringen bör utreda denna fråga.

43. Sociala barn- och ungdomsvården, punkt 27 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:1119 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 15 och 16 samt

avslår motionerna

2018/19:758 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 8,

2018/19:828 av Anders Österberg och Thomas Hammarberg (båda S),

2018/19:2329 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3,

2018/19:2641 av Ellen Juntti (M) och

2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 2 och 7–9.

Ställningstagande

Vi anser att alla barn har rätt till en trygg uppväxt. En nollvision mot barnmisär är för oss lika självklart som t.ex. en nollvision kring döda i trafiken. Vi vill skapa en barndomsgaranti, inom vilken samhället ställer upp en nollvision mot diskriminering, mobbning och trakasserier. Barn måste skyddas från fysiskt och psykiskt våld, sexuella övergrepp och vanvård eller utnyttjande och så långt det är möjligt garanteras en trygg uppväxt med båda föräldrarna. Vi anser att regeringen bör verka för detta.

44. Sociala barn- och ungdomsvården, punkt 27 (V)

av Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:758 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 8 och avslår motionerna

2018/19:828 av Anders Österberg och Thomas Hammarberg (båda S),

2018/19:1119 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 15 och 16,

2018/19:2329 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 2 och 3,

2018/19:2641 av Ellen Juntti (M) och

2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 2 och 7–9.

Ställningstagande

Jag anser att det i mål och ärenden om vårdnad, boende och umgänge finns särskilda skäl att ge Barnombudsmannen befogenhet att granska om ett enskilt fall handlagts i enlighet med principen om barnets bästa. Att skapa möjligheter till en särskild granskningsordning som fokuserar enbart på principen om barnets bästa ger en nödvändig garanti för att barnperspektivet i ärenden om vårdnad, boende och umgänge tas på allvar av myndigheter och domstolar. Jag anser att regeringen bör återkomma med ett förslag som möjliggör en sådan ordning.

45. Barnombud, punkt 29 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:250 av Linda Lindberg (SD) yrkandena 1 och 2 samt

avslår motionerna

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 8 och 9 samt

2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att barn som placeras i hem enligt SoL bör ges ett eget oberoende barnombud. Vi anser vidare att barnombudet bör ges möjlighet till insyn över omkostnadsbidraget, så att denne vid behov kan säkerställa att barnet verkligen får del av det tilltänkta bidraget, och att barnombudet också ges skyldighet att rapportera eventuella missförhållanden när det gäller omkostnadsbidraget. Regeringen bör tillsätta en utredning som möjliggör detta.

46. Barnombud, punkt 29 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 8 och 9 samt avslår motionerna

2018/19:250 av Linda Lindberg (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Det finns forskning som talar för att barn som bevittnat våld löper större risk att själv utsättas för misshandel. Trots kunskap om detta utreds alltför sällan barnets situation när en vårdnadshavare misstänks ha utsatts för våld av den andra vårdnadshavaren. Jag menar att regelverket bör förtydligas för att säkerställa dels att barn alltid får komma till tals, dels att barn får rätt stöd i samband med anmälningar om våld i nära relationer. Jag anser att barn som upplevt våld ska ses och behandlas som brottsoffer och därmed bli målsägare.

Vidare behöver barnrättsperspektivet också bli tydligare när en vuxen får insatser från socialtjänsten. Barn påverkas och har egna intressen, även om den vuxnes skäl till kontakt med socialtjänsten inte handlar om föräldraskapet. Jag anser att barn som förekommer i socialtjänstens utredningar som rör någon annan i familjen bör få en egen handläggare.

Regeringen bör återkomma med förslag i enlighet med detta.

47. Barnåktenskap, punkt 30 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 13 och 14 samt
2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 28 och 29 samt
avslår motionerna

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 9 och

2018/19:2591 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 12.

Ställningstagande

För att motverka barnåktenskap anser vi att det behövs mer kartläggning och fler undersökningar som kan tala om hur läget ser ut och hur det utvecklas över tid. Därför ska staten utveckla system för att följa utvecklingen och förenkla för effektiva insatser mot barnåktenskap. De barn och unga som är offer för barnåktenskap måste få hjälp och stöd att ta sig ur sin situation på ett bra sätt. Regeringen bör verka för att sådan kartläggning och att stöd till dessa barn kommer till stånd.

48. Barnåktenskap, punkt 30 (V)

av Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 9 och
avslår motionerna

2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 13 och 14,

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 28 och 29 samt

2018/19:2591 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 12.

Ställningstagande

Jag menar att det råder viss otydlighet för berörda myndigheter kring hur de ska agera när risk föreligger för unga personer att giftas bort utanför landets gränser. Det finns enligt mig därmed risk för godtyckliga bedömningar. Regeringen bör därför ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram riktlinjer för hur svenska myndigheter ska agera i dessa situationer.

49. Barnäktenskap, punkt 30 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2591 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 12 och
avslår motionerna

2018/19:1119 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkandena 13 och 14,
2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 28 och 29 samt
2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 9.

Ställningstagande

Jag konstaterar att Sverige äntligen infört ett totalt förbud mot att svenska myndigheter i något sammanhang erkänner barn under 18 år som gifta. Många barn som lever under ett tryck från omgivningens hedersnormer kan dock fortfarande försättas i ett läge där de i praktiken kommer att leva i ett äktenskapsliknande förhållande. Det vilar ett stort ansvar på socialtjänsten, överförmyndare och domstolar att säkerställa att barn som förmåtts till formella eller informella barnäktenskap inte familjehemspliceras hos vare sig den vuxna partnern eller andra släktingar till den vuxna partnern. Inte heller ska den vuxna partnern eller dennes släktingar i något sammanhang kunna vara särskilt förordnad vårdnadshavare eller god man för barnet. I de fall barnet har fött barn i barnäktenskapet är det viktigt att båda barnen får tillgång till stöd utifrån båda barnens individuella behov. Jag anser att regeringen ska vidta åtgärder för att tillförsäkra att så blir fallet.

50. Ensamkommande barn och unga, punkt 31 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2990 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 17 och

avslår motionerna

2018/19:756 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkandena 28–30 och

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 26 och 27.

Ställningstagande

Vår bedömning är att en stor andel av ensamkommande ungdomar som är 16 eller 17 år gamla, tvärtemot svenska ungdomar, anses vara i behov av omsorg, stöd och vård dygnet runt. Många av dessa ungdomar har redan ansetts vara vuxna i sina hemländer och varit på resande fot länge. De flesta är vana vid både autonomi och egenansvar. Att de ska tvingas in i en barnroll är enligt vår mening inte bara en stor belastning på det allmänna, utan ofta direkt kontraproduktivt. I stället bör vi utgå från att även utländska tonåringar med rätt stöd klarar sig relativt självständigt.

Stödboende bör utifrån detta utgöra norm för äldre ensamkommande asylsökande. På så sätt kan dyra och personalkrävande HVB-boenden med vård dygnet runt reserveras för yngre personer samt för dem som av olika anledningar individuellt bedöms behöva det. Regeringen bör återkomma med ett lagförslag i enlighet med detta.

51. Ensamkommande barn och unga, punkt 31 (V)

av Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:756 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkandena 28–30 och

avslår motionerna

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 26 och 27 samt

2018/19:2990 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 17.

Ställningstagande

Placeringen av ensamkommande och valet av boendeform ska utgå från individens behov. Jag anser dock att det alltför ofta inte är det behovet som styr. Rutin och praxis – hur kommunen brukar hantera ensamkommande – eller ekonomiska avvägningar är ofta mer avgörande. Regeringen bör enligt min mening återkomma med förslag om hur rätten till individuell bedömning vid placering av ensamkommande barn kan säkerställas både med hänsyn till boendeform och till sammansättning av övriga boenden.

Jag anser också att det är ett stort problem att ensamkommande tvingas flytta mellan boenden. Regeringen bör därför utreda möjligheterna att ta fram ett system för mottagande av ensamkommande barn som bygger på en mer långsiktig boendeplacering.

Det är vidare viktigt att personalen på boendena har kunskap och verktyg för att kunna tillgodose de behov som finns och garantera tryggheten för alla. Det bör exempelvis vara självklart att personal på samtliga boendeformer för ensamkommande barn är skyldiga att göra orosanmälningar till socialnämnden om de misstänker att barn far illa. Jag anser att regeringen bör återkomma med tydliga krav på personalens kompetenser och personaltätthet för samtliga boendeformer för ensamkommande barn.

52. Ensamkommande barn och unga, punkt 31 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 26 och 27 samt avslår motionerna

2018/19:756 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkandena 28–30 och

2018/19:2990 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 17.

Ställningstagande

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd samt socialtjänstlagens förarbeten har socialtjänsten ett särskilt ansvar för barn och unga i åldersgruppen 0–20 år. På kommunal nivå görs dock olika bedömningar av hur mycket stöd unga asylsökande och nyanlända som bedömts som 18 år är i behov av. Jag anser att det bör vara det individuella behovet, inte hur länge

man funnits i landet, som ska avgöra när stödet upphör. Regeringen bör överväga om socialtjänstens särskilda ansvar för barn och unga i åldersgruppen 0–20 år behöver förtydligas.

Vidare visar undersökningar att många ensamkommande visar tecken på posttraumatiskt stressyndrom och att självskaðebeteende och suicidförsök är överrepresenterat bland dem. Även genomförda självmord rapporteras om i stor utsträckning. Jag anser att sambandet mellan de ensamkommandes psykiska hälsa och asylprocessen behöver kartläggas och att regeringen bör ta initiativ till detta.

53. Unga lagövertredare och tidiga insatser, punkt 32 (C)

av Anders W Jonsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 5 och
avslår motionerna

2018/19:487 av Robert Hannah (L) yrkande 5 och

2018/19:2592 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 1–5.

Ställningstagande

Jag menar att ett tidigt extra stöd till familjer med barn i riskzonen har stor betydelse för att minska ett kriminellt beteende. Regeringen bör därför se till att dessa barn och familjer får tidig hjälp.

54. Unga lagövertredare och tidiga insatser, punkt 32 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2592 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 1–5 och
avslår motionerna

2018/19:487 av Robert Hannah (L) yrkande 5 och

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 5.

Ställningstagande

I Brottsförebyggande rådets rapport Insatser mot brott och otrygghet i socialt utsatta områden betonas särskilt vikten av tidiga brottsförebyggande insatser för att förhindra att barn i ett senare skede begår brott eller ansluter sig till kriminella nätverk. I rapporten framhålls att barn i riskzonen ofta växer upp i familjer där det redan tidigare finns tydliga riskfaktorer. Föräldrar som behöver hjälp att ta sitt föräldraansvar i vardagen ska få hjälp. Andra vuxna än föräldrar ska ges chans att bidra.

Jag anser också att en tidig och tydlig reaktion behövs för att den unge ska förstå att brottsliga gärningar får konsekvenser. Det är viktigt att socialtjänsten närvarar vid inledande polisförhör då en snabbare utredning ökar möjligheten till tidiga åtgärder. Åtgärder ska kunna sättas in oavsett om den unge fyllt 15 år eller ej.

Vidare menar jag att det behövs en 24-timmarsgaranti för ungdomar som har gripits för brott. Garantin innebär att socialtjänsten inom 24 timmar efter gripandet ska kalla föräldrarna till ett samtal, tillsammans med den unge om det är möjligt och lämpligt, för att socialtjänsten så snart som möjligt ska kunna få föräldrarnas medverkan till insatser till stöd för den unge där så är möjligt.

Jag anser också att det krävs samlade insatser för att splittra kriminella gäng så att inte ytterligare ungdomar rekryteras. Samarbetet mellan skola, polis och socialtjänst är avgörande.

Regeringen bör alltså återkomma med förslag om tidiga insatser, socialtjänstens närvaro vid polisförhör, samlade insatser och en s.k. 24-timmarsgaranti.

55. Mellantvång, punkt 33 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 11 och
2018/19:2592 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkandena 6 och 7 samt
avslår motion
2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

Det är fortfarande mycket sällsynt att ungdomar blir föremål för s.k. mellantvång i socialtjänsten. Jag anser att det måste finnas ett större utrymme

att besluta om obligatoriska åtgärder i hemmet, så att inte alternativet till frivilliga insatser alltid blir att gå hela vägen till ett tvångsomhändertagande.

Jag vill också se en möjlighet för socialtjänsten att även kunna ålägga vårdnadshavare att delta i obligatoriska insatser till stöd för sitt barn – ett s.k. mellantvång för föräldrar.

Regeringen bör utreda förutsättningarna för att utöka det s.k. mellantvånget på det sätt jag beskrivit ovan.

56. Omhändertagande av barn och unga, punkt 34 (M)

av Johan Hultberg (M), Ulrika Jörgensen (M) och Åsa Coenraads (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 73 och avslår motionerna

2018/19:1092 av Teres Lindberg och Kadir Kasirga (båda S),

2018/19:1211 av Roland Utbult (KD),

2018/19:2230 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 9,

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 13–15, 17, 18 och 24,

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 9 och

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 71, 74 och 75.

Ställningstagande

Det är vår uppfattning att avskiljningar, dvs. att den unge hålls skild från andra, enbart ska göras när det är nödvändigt för att skydda det enskilda barnet eller andra personer. Formen för avskiljningen ska vara så lite begränsande som möjligt, och det ska aldrig accepteras att ett barn med tvång fråntas möjlighet till mänsklig kontakt. Det är viktigt att kriterierna för sådana avskiljningar är mycket hårt ställda men också att åtgärder vidtas för att situationer som skulle kunna leda till en avskiljning i stället förebyggs. Regeringen bör utreda detta.

57. Omhändertagande av barn och unga, punkt 34 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:2230 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 9 och
2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 71 och 75 samt
avslår motionerna
2018/19:1092 av Teres Lindberg och Kadir Kasirga (båda S),
2018/19:1211 av Roland Utbult (KD),
2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 13–15, 17, 18 och 24,
2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 9 och
2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 73 och 74.

Ställningstagande

Vi anser att det är problematiskt att barn som inte begått några brott placeras på låsta ungdomshem och riskerar att behandlas som kriminella. Det finns i dag alldeles för vaga och otydliga direktiv på politisk nivå om hur barns rättigheter och barns bästa hamnar i fokus vid tvångsvård. Regeringen bör därför utreda hur nationella riktlinjer för barn och unga som vårdas på låsta avdelningar kan utformas.

Vi menar också att det är mycket svårt att utkräva ansvar från sociala myndigheter eller socialnämnd när barn som omhändertagits utsätts för övergrepp. Vi vill att regeringen överväger om ett barn eller en ungdom som drabbas av vanvård eller andra övergrepp vid omhändertagande av sociala myndigheter i större utsträckning än i dag ska kunna få skadestånd av det offentliga.

Slutligen anser vi att vårdnadsöverflyttning och adoption bör övervägas när en placering pågått en viss tid. Vi menar att det är uppenbart att barn som placerats anknuter till sin nya familj mer och mer ju längre tid som gått. När lång tid passerat och barnet känner sig som en i familjen måste detta beaktas tydligt när frågan om överflyttning ska avgöras. Regeringen bör utreda detta.

58. Omhändertagande av barn och unga, punkt 34 (C)

av Anders W Jonsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 9 och
avslår motionerna

2018/19:1092 av Teres Lindberg och Kadir Kasirga (båda S),

2018/19:1211 av Roland Utbult (KD),

2018/19:2230 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 9,

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 13–15, 17, 18 och 24 samt

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 71 och 73–75.

Ställningstagande

Jag kan konstatera att en ung person som har begått ett brott ofta släpps väldigt snabbt, inte sällan för att det råder brist på platser vid ett tvångsomhändertagande enligt LVU. När det gäller allvarlig och upprepad brottslighet behöver man lättare kunna frihetsberöva och flytta på unga kriminella som utgör en fara både för sig själv och för andra. Jag vill att regeringen återkommer med förslag som säkerställer att samhället har effektiva verktyg för att ungdomar som behöver förflyttas från skadliga miljöer kan omhändertas så snabbt som möjligt.

59. Omhändertagande av barn och unga, punkt 34 (V)

av Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2230 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 9 och
avslår motionerna

2018/19:1092 av Teres Lindberg och Kadir Kasirga (båda S),

2018/19:1211 av Roland Utbult (KD),

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 13–15, 17, 18 och 24,

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 9 och

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 71 och 73–75.

Ställningstagande

Jag anser att det är problematiskt att barn som inte begått några brott placeras på låsta ungdomshem och riskerar att behandlas som kriminella. Det finns i dag alldeles för vaga och otydliga direktiv på politisk nivå om hur barns rättigheter och barns bästa hamnar i fokus vid tvångsvård. Regeringen bör därför utreda hur nationella riktlinjer för barn och unga som vårdas på låsta avdelningar kan utformas.

60. Omhändertagande av barn och unga, punkt 34 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Michael Anefur (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 71 och 73–75 samt avslår motionerna

2018/19:1092 av Teres Lindberg och Kadir Kasirga (båda S),

2018/19:1211 av Roland Utbult (KD),

2018/19:2230 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 9,

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 13–15, 17, 18 och 24 samt

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 9.

Ställningstagande

Vår bedömning är att det är mycket svårt att utkräva ansvar från sociala myndigheter eller socialnämnd när barn som omhändertagits utsätts för övergrepp. Vi vill att regeringen överväger om ett barn eller en ungdom som drabbas av vanvård eller andra övergrepp vid omhändertagande av sociala myndigheter i större utsträckning än i dag ska kunna få skadestånd av det offentliga.

Det är vår uppfattning att avskiljningar, dvs. att den unge hålls skild från andra, enbart ska göras när det är nödvändigt för att skydda det enskilda barnet eller andra personer. Formen för avskiljningen ska vara så lite begränsande som möjligt och det ska aldrig accepteras att ett barn med tvång fråntas möjlighet till mänsklig kontakt. Det är viktigt att kriterierna för sådana avskiljningar är mycket hårt ställda men också att åtgärder vidtas för att situationer som skulle kunna leda till en avskiljning i stället förebyggs. Regeringen bör utreda detta.

Vi anser också att barn inte ska behöva omplaceras på grund av att vuxna inte kan hålla sams, vilket vi erfarit kan vara orsaken till oplanerade avbrott i familjehemsplaceringar, s.k. sammanbrott. Anknnytning bör väga tyngre i ärenden som gäller placerade barn, särskilt i frågan om var ett barn ska bo. Domstolarna måste bli bättre på att beakta barnets perspektiv. Regeringen bör göra en översyn av familjehemmens uppdrag och hur oplanerade avslut och omplacering av barn kan undvikas.

Slutligen anser vi att vårdnadsöverflyttning och adoption bör övervägas när en placering pågått en viss tid. Vi menar att det är uppenbart att barn som placerats anknyter till sin nya familj mer och mer ju längre tid som gått. När lång tid passerat och barnet känner sig som en i familjen måste detta beaktas tydligt när frågan om överflyttning ska avgöras. Regeringen bör utreda detta.

61. Omhändertagande av barn och unga, punkt 34 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 13–15, 17, 18 och 24 samt avslår motionerna
2018/19:1092 av Teres Lindberg och Kadir Kasirga (båda S),
2018/19:1211 av Roland Utbult (KD),
2018/19:2230 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 9,
2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 9 och
2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 71 och 73–75.

Ställningstagande

Min bedömning är att hälsovården har varit bristfällig för många barn före deras placering. Många gånger finns det också luckor i dokumentationen kring barnens hälsa. Riksdagen beslutade 2017 att alla placerade barn ska erbjudas en hälsokontroll (bet. 2016/17:SoU11). Jag vill att regeringen ser till att en sådan hälsokontroll innebär en grundlig och systematisk uppföljning av barnets hälsa.

Jag konstaterar att det finns många tecken på att verksamhetens vid Sis inte fungerar som tänkt. Det handlar om platsbrist och resursbrist, samtidigt som efterfrågan på vård i Sis regi har ökat. Jag anser att regeringen bör ge Sis i uppdrag att utveckla ett systematiskt utvecklingsarbete kring detta.

Som både LVU-utredningen (SOU 2015:71) och Barnombudsmannen påpekat finns det inga som helst terapeutiska effekter av att avskilja ett barn,

dvs. att den unge hålls skild från andra i ett rum med stängd dörr och under fortlöpande uppsikt av personal. Jag anser att avskiljning inte bör vara tillåtet. Regeringen bör tillse detta och säkerställa att incitamenten att använda alternativa metoder blir tillräckligt starka.

Jag anser också att regeringen bör låta genomföra en nationell uppföljning av barn som placerats i samhällets vård och ta fram riktlinjer när barn avlider under tiden som de varit placerade i samhällets vård.

Om en förälder tvingas flytta med sitt barn till ett skyddat boende kan barnet bli utan skolgång i månader. Jag anser därför att barns möjligheter att gå i skola måste säkras, även när de vistas på skyddat boende. Det kan exempelvis handla om att en våldsutövande förälder meddelas besöksförbud i området kring barnets skola, om att få skolskjuts eller om att få gå i skolan i den kommun där det skyddade boendet finns. Detta bör regeringen utreda.

62. LVU, punkt 35 (M)

av Johan Hultberg (M), Ulrika Jörgensen (M) och Åsa Coenraads (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 11 och avslår motionerna

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 10 och 28,

2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2 och

2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 10.

Ställningstagande

Vi anser att unga som kommit förhållandevis långt in i ett kriminellt beteende eller befinner sig i en miljö där grova brott begås i större utsträckning bör bli föremål för omedelbara omhändertaganden enligt LVU. Vård enligt LVU bör även tillämpas oftare när ungdomar är i riskzonen för att hamna i kriminalitet. Vi vill att regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att undersöka hur LVU tillämpas i dessa fall och ta fram allmänna råd i syfte att lagen ska få ett mer effektivt genomslag.

63. LVU, punkt 35 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 10 och avslår motionerna

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 28,

2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2,

2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 10 och

2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 11.

Ställningstagande

Jag konstaterar att LVU-utredningens förslag om ny lag om tvångsvård för barn och unga (SOU 2015:71) överlämnades till regeringen i juni 2015. Utredningens förslag skulle innebära ett stärkt barnrättsperspektiv och ökad rättssäkerhet för barn i samhällets vård och särskilt för dem som behöver tvångsvård. Regeringen bör snarast se till att utredningen färdigbereds och återkomma med ett lagförslag.

64. Familjehem m.m., punkt 36 (M)

av Johan Hultberg (M), Ulrika Jörgensen (M) och Åsa Coenraads (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 36 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 4 och

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 69 och

avslår motionerna

2018/19:842 av Eva Lindh m.fl. (S),

2018/19:1119 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkande 8,

2018/19:1427 av Alexandra Anstrell (M) yrkandena 1 och 2,

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 16 och

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 66 och 70.

Ställningstagande

Vi vill att familje- och jourhemmen i vissa viktiga avseenden professionaliseras, särskilt när det gäller uppföljning och fortbildning. Ett viktigt steg vore att införa någon form av certifiering eller fortlöpande kvalitetskontroll. Ytterligare en åtgärd för att främja barnperspektivet och samtidigt professionalisera dessa boenden vore att förbättra dokumentationen av varje placering. Överlag bör familje- och jourhemmen få bättre möjligheter till vidareutbildning och handledning. Till exempel bör handledning vara möjligt även efter att en placering har avslutats. Vi vill därför att regeringen tillsätter en utredning om hur familje- och jourhemmens roll kan tydliggöras och uppvärderas.

Vi föreslår också att unga som före 18-årsdagen har varit familjehemsplacerade ska få vara kvar i familjen efter myndighetsdagen om de själva önskar det, till dess att de har slutfört sin gymnasieutbildning.

65. Familjehem m.m., punkt 36 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 36 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 8 och avslår motionerna

2018/19:842 av Eva Lindh m.fl. (S),

2018/19:1427 av Alexandra Anstrell (M) yrkandena 1 och 2,

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 16,

2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 4 och

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 66, 69 och 70.

Ställningstagande

Vi konstaterar att det i dagsläget är svårt för kommunerna att ta del av varandras information om familjehem. Vi menar därför att det finns en risk att familjehem som visat sig vara olämpliga i en kommun kan fortsätta ta emot barn från en annan kommun. För att underlätta för kommunerna att säkerställa trygga familjehemsplaceringar menar vi att familjehemmens tidigare historiska samlas i en nationell databas. Därför anser vi att regeringen ska utreda möjligheten att införa en samordnande funktion för att landets kommuner enklare ska kunna få tillgång till relevant information om potentiella familjehems tidigare historik.

66. Familjehem m.m., punkt 36 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Michael Anefur (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 36 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 4 och
2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 66, 69 och 70 samt
avslår motionerna

2018/19:842 av Eva Lindh m.fl. (S),

2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 8,

2018/19:1427 av Alexandra Anstrell (M) yrkandena 1 och 2 samt

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 16.

Ställningstagande

Vi anser att det är viktigt att en uppföljning görs av stödboenden, då det är en ny placeringsform, och att tillsynen av dessa boenden säkerställs. Detta bör regeringen tillse.

Vi föreslår att unga som före 18-årsdagen har varit familjehemsplacerade ska få vara kvar i familjen efter myndighetsdagen om de själva önskar det, till dess att de har slutfört sin gymnasieutbildning.

Vi anser också att det är av största vikt att skapa goda villkor och förutsättningar för familje- och jourhem samt att se till att kvaliteten är så god som möjligt. Det finns ett flertal frågor som behöver utredas i detta sammanhang, inte minst när det gäller rätt till tjänstledighet och villkoren för ersättning från socialförsäkringarna. Dessutom behövs fler familjehem av god kvalitet rekryteras. Regeringen bör därför tillsätta en utredning om detta.

67. Familjehem m.m., punkt 36 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 36 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 16 och

avslår motionerna
2018/19:842 av Eva Lindh m.fl. (S),
2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 8,
2018/19:1427 av Alexandra Anstrell (M) yrkandena 1 och 2,
2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 4 och
2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 66, 69 och 70.

Ställningstagande

När ett familjehem tar över vårdnaden om ett barn upphör den formella kontakten med socialtjänsten. Det tidigare familjehemmet, nu vårdnadshavarna, får inte längre socialtjänstens hjälp. Det gör vårdnadsöverflyttning till ett stort steg som få vågar ta. Jag anser att regeringen måste återkomma med ett förslag om att socialtjänstens stöd och tillsyn ska fortsätta också efter en vårdnadsöverflyttning.

68. Barnkonventionen, punkt 37 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:244 av Barbro Westerholm (L) och
avslår motionerna
2018/19:1392 av Åsa Lindhagen (MP) yrkandena 1 och 2 samt
2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 83.

Ställningstagande

Genom inkorporeringen av barnkonventionen tydliggörs barnets rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som berör det. När domstolar och myndigheter behandlar fall som rör barnet ska barnet höras och barnets intresse komma i första rummet. Det blir då viktigt att barnets åsikter om umgängesrätt med sina närstående inklusive mor- och farföräldrar beaktas av socialtjänsten vid beslut om umgängesrätt. Vi anser att regeringen bör tydliggöra detta.

69. Barnkonventionen, punkt 37 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Michael Anefur (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 83 och avslår motionerna

2018/19:244 av Barbro Westerholm (L) och

2018/19:1392 av Åsa Lindhagen (MP) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

För att vi ska kunna efterleva barnkonventionen behövs ett perspektivskifte till barnens perspektiv och att detta genomsyras i allt offentligt arbete som rör barn direkt eller indirekt. Vi anser därför att regeringen ska besluta om en uppföljning av hur tillämpningen av barnkonventionen efterlevs som lag.

70. Barn- och familjecentraler, punkt 38 (S, V, MP)

av Kristina Nilsson (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Mikael Dahlqvist (S), Dag Larsson (S), Pernilla Stålhammar (MP), Mats Wiking (S) och Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 38 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 71.

Ställningstagande

Vi delar uppfattningen att tvärprofessionell samverkan kan innebära många fördelar. Som framgår av Kommissionen för jämlik hälsas slutbetänkande SOU 2017:47 kan ett familjecentrerat arbetssätt öka chansen att upptäcka och tillgodose behov av stöd bland barnfamiljer. Mycket tyder på att ett sådant arbetssätt kan ge synergieffekter. Möjligheten att arbeta tvärprofessionellt på detta sätt finns emellertid redan, och det finns många exempel på sådana verksamheter. Något tillkännagivande behövs därför inte. Motionen bör avslås.

71. Föräldrastöd, punkt 39 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 39 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 6 och

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 21 och 22 samt avslår motionerna

2018/19:519 av Robert Hannah och Arman Teimouri (båda L) yrkandena 3 och 4,

2018/19:1404 av Rasmus Ling (MP) yrkande 1,

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 81 och 86 samt

2018/19:2997 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 42.

Ställningstagande

Vi anser att det är viktigt att nå föräldrar i ett tidigt skede av en separation då förutsättningarna är bäst för att kunna nå samförstånd. Så snart det står klart att föräldrarna flyttat isär bör dessa kallas till familjemedling hos socialtjänsten i syfte att enas för barnets bästa. Vi anser vidare att deltagande i familjemedling ska utgöra ett villkor för att få sin sak prövad i domstol när det gäller vårdnad, boende och umgänge. Regeringen bör återkomma med lagförslag som tillser detta.

Vi tycker också att regeringen bör utreda möjligheten att införa kostnadsfri och snabb tillgång till familjerådgivning i hela landet, då detta kan skilja sig åt beroende på var man bor.

72. Föräldrastöd, punkt 39 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Michael Anefur (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 39 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 81 och 86 samt

2018/19:2997 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 42 och

avslår motionerna

2018/19:519 av Robert Hannah och Arman Teimouri (båda L) yrkandena 3 och 4,

2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 6,

2018/19:1404 av Rasmus Ling (MP) yrkande 1 och

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 21 och 22.

Ställningstagande

Vi tror att om fler separerande föräldrar kunde få hjälp att hitta konstruktiva lösningar och se till barnets bästa genom samarbetsamtal så skulle färre föräldrar ta frågan till domstol. Regeringen bör utreda möjligheten att erbjuda alla vårdnadshavare samarbetsamtal vid en separation.

Vi anser också att regeringen bör möjliggöra att det ska finnas minst en familjecentral med god tillgänglighet i varje kommun.

73. Hemlöshet, punkt 40 (M, KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Johan Hultberg (M), Michael Anefur (KD), Ulrika Jörgensen (M) och Åsa Coenraads (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 90 och avslår motionerna

2018/19:360 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 1,

2018/19:1087 av Serkan Köse (S) yrkandena 1–3,

2018/19:1137 av Malin Larsson (S),

2018/19:2590 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 5 och 6,

2018/19:2749 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 1, 2, 4–6 och 8 samt

2018/19:2779 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkande 11.

Ställningstagande

Vi vill att regeringen uppmuntrar alla kommuner i vilka det finns hemlöshet att arbeta utifrån modellen Bostad först.

74. Hemlöshet, punkt 40 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:360 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 1 och avslår motionerna

2018/19:1087 av Serkan Köse (S) yrkandena 1–3,

2018/19:1137 av Malin Larsson (S),

2018/19:2590 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 5 och 6,

2018/19:2749 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 1, 2, 4–6 och 8,

2018/19:2779 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkande 11 och

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 90.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör stimulera kommuner att lösa hemlöshetsfrågan genom såväl förebyggande arbete som införande av projekt i likhet med Bostad först genom att möjliggöra statligt stöd för ändamålet samt göra en utredning av hur hemlösheten på bästa sätt kan lösas.

75. Hemlöshet, punkt 40 (L)

av Lina Nordquist (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2590 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 5 och avslår motionerna

2018/19:360 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD) yrkande 1,

2018/19:1087 av Serkan Köse (S) yrkandena 1–3,

2018/19:1137 av Malin Larsson (S),

2018/19:2590 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6,

2018/19:2749 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 1, 2, 4–6 och 8,

2018/19:2779 av Emma Hult m.fl. (MP) yrkande 11 och

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 90.

Ställningstagande

Jag anser att det behövs en mångfald av åtgärder för att motverka utestängningen från bostadsmarknaden. Samverkan mellan socialtjänst, andra myndigheter och civilsamhället är viktig. Särskilt viktigt är det att agera förebyggande för att om möjligt undvika alla situationer där barn under 18 år hamnar i hemlöshet. Sammantaget vill jag att regeringen ska uppmuntra kommunerna att ta ett helhetsgrepp när det gäller deras bostadsförsörjningsplaner.

Särskilda yttranden

1. Översyn av socialtjänstlagen, punkt 7 (M, KD)

Acko Ankarberg Johansson (KD), Johan Hultberg (M), Michael Anefur (KD), Ulrika Jörgensen (M) och Åsa Coenraads (M) anför:

Trots att samhället har en nollvision om antal döda och allvarligt skadade till följd av brand har siffrorna över omkomna inte förbättrats under senare år. Det kan vidare konstateras att äldre människor är kraftigt överrepresenterade i dödsbränder.

På äldreboenden byggda efter 2012 finns strikta krav på omfattande brandskydd. Samtidigt bor allt fler äldre kvar hemma. Den demografiska utvecklingen och ökade möjligheter till stöd i hemmet, kombinerat med de risker som äldre människor löper när det gäller brand innebär att fler insatser behövs för att förebygga och bekämpa brand. Vi anser bl.a. att möjlighet till ett individanpassat brandskydd bör inkluderas i bostadsanpassningsbidraget, något som vi föreslog i civilutskottets betänkande 2017/18:CU6 Ny lag om bostadsanpassningsbidrag, reservation 3.

Vi kommer att noga följa frågan om äldres brandskydd och förbehåller oss rätten att återkomma i frågan.

2. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 22 (L)

Lina Nordquist (L) anför:

I den överenskommelse som träffades i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna anges bl.a. att myndigheternas möjligheter ska stärkas att ingripa vid misstanke om att personer förs ut ur landet för att giftas bort mot sin vilja eller könsstympas. I överenskommelsen anges vidare att kompetensen om hedersrelaterat våld ska öka, arbetet mot heder ska öka i skolorna och att det behövs ett tydligt barnrättsperspektiv i arbetet mot hedersförtrycket.

Jag utgår från att överenskommelsen kommer att genomföras och väljer därför att inte reservera mig. Jag avser att följa dessa frågor och delta i arbetet med politikens utveckling på området.

3. LVU, punkt 35 (L)

Lina Nordquist (L) anför:

I den överenskommelse som träffades i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna anges bl.a. att det behövs ett tydligt barnrättsperspektiv i arbetet mot hedersförtrycket och att möjligheterna ska öka att utan föräldrars samtycke ge

insatser till unga vid misstanke om hedersbrott liksom att lagen om vård av unga (LVU) ska skärpas i samma syfte.

Jag utgår från att överenskommelsen kommer att genomföras och väljer därför att inte reservera mig. Jag avser att följa dessa frågor och delta i arbetet med politikens utveckling på området.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2018/19

2018/19:75 av Robert Stenkvist och David Lång (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga socialtjänstlagen så att det klart framgår att utläningar som vistas illegalt i landet inte har rätt till försörjningsstöd och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:206 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga och utöka det statistiska underlaget för utbetalningar av ekonomiskt bistånd och om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag på hur detta ska åstadkommas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:244 av Barbro Westerholm (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det i en vägledning om tolkning och tillämpning av barnkonventionen bör tydliggöras att barn har rätt att uttrycka sina önskemål vid bedömning av deras rätt till umgänge med sina mor- och farföräldrar och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:250 av Linda Lindberg (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att ge barn som placerats i hem enligt socialtjänstlagen ett barnombud och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att ge barnombudet till ett barn som placerats i hem enligt socialtjänstlagen insyn och skyldighet att rapportera missförhållanden gällande omkostnadsbidraget och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:323 av Annika Hirvonen Falk (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införande av ett system med legitimation för socialsekreterare inom myndighetsutövning gällande barn och unga och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:360 av Markus Wiechel och Jennie Åfeldt (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekämpa hemlöshet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över socialtjänstlagen för att införa tydliga nationella prestationskrav i

samband med utbetalning av försörjningsstöd och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att erbjuda högre försörjningsstöd till de som väljer att deltidsarbeta men inte får en lön som överstiger ett hundra procentigt försörjningsstöd och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra samhällstjänster för de som saknar arbete, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:420 av Christian Carlsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om skärpta krav för att erhålla försörjningsstöd och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:487 av Robert Hannah (L):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommuner måste ha individuella handlingsplaner för varje person som vill komma ur gängkriminalitet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:519 av Robert Hannah och Arman Teimouri (båda L):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om pappagrupper för nyblivna föräldrar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om insatser för att få män och pojkar att söka stöd och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:529 av Robert Hannah (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återvändande terrorister inte utan att ta ansvar för sina brott ska beredas förtur till bostäder genom s.k. sociala kontrakt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommuner bör ha samma ansvar som staten att motverka våldsbejakande extremism genom bl.a. anmälningsplikt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:531 av Robert Hannah m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utreda ifall samkönade par vid adoptionsansökningar diskrimineras av svenska adoptionsförmedlare eller deras lokala partner och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att adoptionsförmedlare ska förmedla adoptioner från länder och genom förmedlare där samkönade par accepteras som adoptivföräldrar samt tillkännager detta för regeringen.

2018/19:540 av Eric Westroth (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att begränsa användningen av medel från välfärdssystemet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:641 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att familjer och företagare i jordbrukssektorn mot ersättning ska kunna erbjuda kommuner och landsting grön omsorg och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:677 av Yasmine Larsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att en grundlig översyn görs för att förhindra det dödliga våldet mot kvinnor, barn och djur och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:756 av Christina Høj Larsen m.fl. (V):

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om hur rätten till individuell bedömning vid placering av ensamkommande barn kan säkerställas med hänsyn till både boendeform och sammansättning av övriga boende och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheterna att ta fram ett system för mottagande av ensamkommande barn som bygger på en mer långsiktig boendeplacering och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med tydliga krav på personalens kompetenser och personaltäthet för samtliga boendeformer för ensamkommande barn och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:758 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över hur socialtjänstens utredningar i mål om vårdnad, boende och umgänge ska kunna kvalitetssäkras och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till ändring i lagstiftningen som ger Barnombudsmannen (BO) befogenhet att granska och uttala sig om

huruvida principen om barnets bästa tillgodosätts i enskilda ärenden om vårdnad, boende och umgänge och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:771 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att förbjuda kommuner att ge ekonomiskt stöd till personer som befinner sig illegalt i Sverige, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:828 av Anders Österberg och Thomas Hammarberg (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga behovet av en nationell handlingsplan för att skapa mer jämlika uppväxtvillkor för barn och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:831 av Hillevi Larsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lagstadgat brukarinflytande inom missbruksvården och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:841 av Anders Österberg (S):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att öka anslagen till forskning om våld i samkönade relationer och bemötandet av personer som har varit med om våld och söker hjälp, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att reformera socialtjänsten så att de som blivit utsatta för våld i samkönade relationer ska kunna få tillräcklig hjälp och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:842 av Eva Lindh m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att införa register över familje- och jourhem och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1086 av Pyry Niemi (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram riktlinjer för hur socialtjänstlagen ska användas för att stärka äldres brandskydd samt att regeringen bör ge den särskilda utredaren av framtidens socialtjänstlag i uppdrag att utreda hur socialtjänstlagen kan förtydligas för att stärka äldres brandskydd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:1087 av Serkan Köse (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av en ny strategi mot hemlöshet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att lagstifta om en nationell tak-över-huvudet-garanti och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten om krav på bostad-först-modellen i samtliga kommuner i landet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1092 av Teres Lindberg och Kadir Kasirga (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en ordentlig genomlysning av Statens institutionsstyrelse (Sis) och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1119 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en barndomsgaranti och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en nollvision mot bammisär och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tvister kring vårdnad i första hand ska lösas genom familjemedling och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en databas för familjehem och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kartlägga förekomsten av barnäktenskap och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja barn och unga så att de kan ta sig ur sitt äktenskap och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra kartläggningen av förekomsten av månggifte i Sverige, officiella så väl som inofficiella äktenskap, och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja kvinnor och barn så att de inte tvingas ingå i eller utsätts för månggifte i Sverige, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:1137 av Malin Larsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i regeringens arbete med en ny socialtjänstlag överväga behovet av att införa en vräkningsbestämmelse med krav på förebyggande åtgärder och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1201 av Marléne Lund Kopparklint (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn ska ha tillgång till ett nationellt journummer till socialtjänsten där de snabbt kan få råd och hjälp, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:1211 av Roland Utbult (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunen bör göras skadeståndsansvarig när ett barn eller en ungdom som har omhändertagits av sociala myndigheter drabbas av vanvård eller andra övergrepp, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:1392 av Åsa Lindhagen (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ratificera det fakultativa protokollet till barnkonventionen om ett individuellt klagomålsförfarande för barn och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Barnombudsmannen befogenhet att driva individuella klagomål från barn och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1402 av Annika Hirvonen Falk (MP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om årlig kartläggning av skolavbrott på grund av hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1404 av Rasmus Ling (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hembesök hos förstagångsföräldrar i enlighet med Rinkebymodellen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1427 av Alexandra Anstrell (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för ett nationellt register över familje- och jourhem och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att arbeta fram nationella kvalitetskriterier och årlig uppföljning av dessa och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1432 av Josefin Malmqvist (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bred reform av socialtjänstlagen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1433 av Josefin Malmqvist (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa krav på motprestation för samtliga som tar emot försörjningsstöd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:1435 av Josefin Malmqvist (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över socialtjänstlagen avseende familjehem, så att anhörig eller annan närstående inte behöver övervägas i första hand och att förutsättningar för etablering i stället blir vägledande och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1438 av Josefin Malmqvist (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ingen som vistas olagligt i landet ska ha rätt till stöd från socialtjänsten och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommuner inte ska ha rätt att stötta någon som vistas olagligt i landet genom att betala ut bidrag eller genom andra former av stöd från socialtjänsten och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de som befinner sig under tvångsvård eller avtjänar fängelsestraff (och som därför inte kan lämna landet, trots att de vistas här olagligt) inte heller ska kunna bli aktuella för bistånd enligt socialtjänstlagen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1478 av Mikael Larsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skarpare krav på anmälningsplikt när man misstänker att barn far illa, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:1479 av Mikael Larsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om råd- och stödorgan till landets socialtjänster och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1500 av Lotta Finstorp (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över socialtjänstens gallring av ärenden och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en barndomsgaranti och tillkännager detta för regeringen.

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en nollvision i fråga om barnmisär och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tvister kring vårdnad i första hand ska lösas genom familjemedling och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa kostnadsfri parterapi och familjerådgivning och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kartlägga förekomsten av barnäktenskap och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja barn och unga så att de kan ta sig ur sitt äktenskap och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1660 av Betty Malmberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att öka kunskapen om och användandet av samhällsekonomiska analyser för social verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att utarbeta samhällsekonomiska modeller och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1943 av Johanna Jönsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vård av och omsorg om människor med missbruksproblem och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvidga möjligheterna till och skärpa kraven på samordnade individuella planer (SIP) och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2140 av Carina Ohlsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ideellt skadestånd för brottsoffer som har försörjningsstöd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag på hur de brister som IVO konstaterat i kommunernas arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som upplever våld ska åtgärdas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt Socialstyrelsen att göra en utvärdering av de fördelade medlen till kvinnojourerna och analysera utfallet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att göra en samlad översyn av kommunernas möjligheter att erbjuda bostad till personer som utsatts för våld i nära relationer samt lägga fram förslag på lämpliga åtgärder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att självmord som misstänks ha genomförts efter hot och påtryckningar i en hedersrelaterad kontext ska omfattas av utredningsförfarandet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att dödsfall som skett utomlands bör omfattas av utredningsförfarandet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur det ska kunna skapas tillräckligt med platser på skyddade boenden som är utformade efter de ungas behov, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram riktlinjer för hur svenska myndigheter ska agera när unga riskerar att giftas bort utanför landets gränser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en särskild utredning om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt lämplig myndighet att tillsätta en utredning för att utröna vad som behöver ske för att kunna få nationella riktlinjer på plats för behandling av kvinnor med dubbel sårbarhet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett handlingsprogram för inrättande av resursjourer som har kompetens att ta emot kvinnor med beroendetilstånd respektive kvinnor med psykisk ohälsa och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta för att missbrukande kvinnor som är utsatta för våld ska erbjudas behandling i könsuppdelade grupper, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt Socialstyrelsen att sammanställa läget för papperslösa kvinnors våldsutsatthet och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur våldsutsatta kvinnor som lever gömda utan uppehållstillstånd ska få nödvändigt stöd och skydd mot mäns våld utan att riskera utvisning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en särskild utredning om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2230 av Karin Rågsjö m.fl. (V):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur nationella riktlinjer för barn och unga som vårdas på låsta avdelningar kan utformas och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de bestämmelser i socialtjänstlagen som avser barns rätt till stöd och skydd bör samlas i en särskild lag och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort delegationsförbuden för beslut inom socialtjänsten och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa legitimation för socialsekreterare och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inte lätta på behörighetskraven för socialsekreterare och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en möjlighet att förordna ett offentligt biträde till barn i fler ärenden än i dag och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om egen handläggare till barn som förekommer i socialtjänstens utredningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt bereda LVU-utredningen och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler möjligheter till mellantvång och tillkännager detta för regeringen.

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett stärkt samarbete mellan skola, skolhälsovård och socialtjänst för placerade barn och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en systematisk uppföljning av placerade barns fysiska hälsa och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt kvalitet vid de särskilda ungdomshemmen och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskiljning inte bör vara tillåtet vid särskilda ungdomshem och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd till familjehem också efter en vårdnadsöverflyttning och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationell uppföljning av barn som placerats i samhällets vård och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om riktlinjer när barn placerade i samhällets vård avlider, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga regelverket för att barn ska få stöd i samband med anmälningar om våld i nära relationer och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell strategi mot våld mot barn, med tydligt fokus på barn som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa skolgången för barn i skyddat boende och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga socialtjänstens särskilda ansvar för barn och unga i åldersgruppen 0–20 år och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad kunskap om ensamkommandes psykiska hälsa och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt återkomma med förslag som möjliggör ett omedelbart omhändertagande enligt LVU även då Bryssel II-förordningen är tillämplig och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2324 av Åsa Lindhagen (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av tillägg ur ett individ- och anhörigperspektiv till nuvarande lagtext i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen om samordnad individuell plan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2329 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd och behandling i barnhusens uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka socialtjänstens och andras kunskap om barnhusen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2436 av Martina Johansson (C):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur man kan ta bort den införda avgiften i samband med att tillstånd söks för att få utföra omsorg i kommunerna och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2444 av Anders W Jonsson m.fl. (C):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undanröja hinder att samarbeta om myndighetsutövning över kommungränser och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2473 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pengar ur EU:s socialfond ska kunna ges direkt till ideella organisationer som arbetar med romer i Rumänien och Bulgarien, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2573 av Josefin Malmqvist m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av aktivitetskrav i försörjningsstödet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2574 av Kristina Axén Olin m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av aktivitetskrav i försörjningsstödet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2590 av Jan Björklund m.fl. (L):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om strategier mot hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vräkningsförebyggande insatser och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2591 av Robert Hannah m.fl. (L):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samkönade pars möjligheter att komma i fråga som adoptivföräldrar och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barns skydd mot informella barnäktenskap och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2592 av Johan Pehrson m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tidiga förebyggande insatser och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om socialtjänstens närvaro vid förhör hos polisen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samlade åtgärder inom socialtjänsten även för unga som inte fyllt 15 år och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om 24-timmarsgaranti i socialtjänsten och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samordnade insatser mot kriminella ungdomsgång och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökad mellantvång i socialtjänsten och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökade möjligheter för socialtjänsten att besluta om obligatoriska insatser för vårdnadshavare och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om socialtjänstens befogenheter enligt LVU i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barnrättsperspektiv i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att socialnämnden bör ges rätt att besluta om utreseförbud om det är

nödvändigt för att skydda ett barn från könsstympning, tvångsäktenskap eller liknande övergrepp, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2597 av Jan Björklund m.fl. (L):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om dialog med kommunsektorn om hbtq-kompetens i välfärdstjänster och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2598 av Johan Pehrson m.fl. (L):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samverkan mellan kommuner och jourer för våldsutsatta och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om översyn av det långsiktiga systemet för statligt och kommunalt stöd till kvinno- och tjejjourer samt andra jourer för våldsutsatta och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barnperspektivet i frågor kring skyddade boenden och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kvinnofridslinjen och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förebyggande arbete riktat till potentiella förövare och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om granskning av myndigheternas agerande i enskilda fall av dödligt våld och andra grova våldsbrott och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2641 av Ellen Juntti (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en samlad nationell strategi och handlingsplan för att bekämpa våld mot barn och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2645 av Saila Quicklund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att återinföra fritidspengen för barn till föräldrar som långvarigt lever på försörjningsstöd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2731 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka samverkan mellan vård, skola och socialtjänst och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2748 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skyddade boenden med kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck och en stärkt eftervård och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2749 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utarbeta en nationell hemlöshetsstrategi med fokus på barns rättigheter på bostadsmarknaden samt stimulera kommuner att ta fram lokala handlingsplaner och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka skyddet för och stödet till barn i hemlöshet i socialtjänstlagen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en 14-dagarsgräns för placering av barn på akutboende samt att tillhandahålla långsiktiga boendelösningar som är trygga och lämpliga för barn och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnfamiljer inte ska vräkas till hemlöshet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppbrott från förskola, skola och vänner vid hemlöshet ska undvikas och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att socialtjänsten bör ges utökade möjligheter och ett utökat ansvar för att bevilja insatser till alla barnfamiljer, oavsett social problematik, och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunskap och nationell statistik kring barns boendesituation kontinuerligt ska tas fram och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2755 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka barnperspektivet och barns rättigheter, inte minst rätten att göra sin röst hörd på individnivå och övergripande nivå, i socialtjänstlagen och annan berörd lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genom lagstiftning säkerställa barns möjligheter att få träffa socialsekreterare enskilt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn ska ha rätt till barnombud och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa möjlighet till mellantvång i LVU vid brister i barnets hemmiljö och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra individuellt utformade insatser utan biståndsbedömning inom socialtjänsten och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga olika aktörers skyldighet att skapa en sammanhållen kedja i stödet till barn i utsatthet och utvidga bestämmelsen om samordnad individuell plan (SIP) till fler aktörer och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda åldersgränsen för när barn kan tacka ja till insatser utan vårdnadshavarens godkännande och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda frågan om att ungdomar ska kunna få stöd utan föräldrarnas vetskap och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra fler öppna insatser som barn själva kan efterfråga och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa kvalitetskraven på slutenvård för barn och unga samt förbättra övergången mellan olika vårdformer och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka socialtjänstens möjligheter att följa upp barns situation och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2779 av Emma Hult m.fl. (MP):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att boendemodellen Bostad först ska utökas kraftigt och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att socialtjänsten, i samarbete med skolan, ska följa och stödja placerade barns skolresultat och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förslag om att tydliggöra och uppvärdera familjehemmens och jourhemmens roll och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för fler nationella adoptioner och vårdnadsöverflyttningar och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en ny och framtidsinriktad socialtjänstlag och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för fler omhändertaganden av unga lagöverträdare enligt lagen om vård av unga och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2792 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell handlingsplan i syfte att stärka socialtjänsten i dess helhet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2803 av Markus Wiechel (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka möjligheten till kontroller inom beroendevården och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydligare drivkrafter för arbete i bidragssystemen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en strikt arbetslinje i försörjningsstödet med tydligare aktivitetskrav och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheterna att individualisera inkomstgränserna för arbetsinkomster i försörjningsstödet bör ses över och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2807 av Jessica Polfjärd m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en strikt arbetslinje i försörjningsstödet med tydligare aktivitetskrav och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett bidragstak i försörjningsstödet och etableringsersättningen för en stärkt arbetslinje och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L):

71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att inrätta barn- och familjecentraler och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2842 av Martin Ådahl m.fl. (C):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att reformera och förstärka jobbstimulansen i försörjningsstödet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2843 av Annika Qarlstson m.fl. (C):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att personer som utsatts för våld i nära relationer ges en fungerande utslussning efter skyddat boende eller liknande verksamhet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna för att kvinno- och mansjourerna får långsiktiga och stabila förutsättningar och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att skapa ett jämställt försörjningsstöd genom jämställd utbetalning och krav på aktivitet för att erhålla försörjningsstöd och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att hjälpa kvinnor i riskzonen för prostitution eller som vill lämna prostitution samt kvinnor som befinner sig i prostitution att komma bort från prostitution, där insatser riktas mot särskilt utsatta grupper, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för tidiga sociala insatser för att minska risken för att unga råkar dras in i kriminalitet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om omhändertagande av ungdomar som behöver förflyttas från skadliga miljöer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2871 av Tomas Tobé m.fl. (M):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka möjligheterna till vård för de som missbrukar narkotika, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler unga missbrukare behöver få tvångsvård och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2918 av Ulf Kristersson m.fl. (M):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införande av bidragstak och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade krav på motprestation i försörjningsstödet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2921 av Johan Forssell m.fl. (M):

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunerna inte ska ha rätt att utge bistånd, utöver mycket kortvarig hjälp, till personer utan rätt att vistas i landet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om principen att det ska löna sig att arbeta i förhållande till att leva på bidrag och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om principen om motprestation för försörjningsstöd och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD):

64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka socialsekreterarens kompetens och ansvar och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrade förutsättningar för familjehem och stödboenden och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att identifiera och implementera insatser som syftar till att stärka kvaliteten inom den sociala barn- och ungdomsvården, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra förlängd familjehemsplacering vid gymnasiestudier och tillkännager detta för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa goda villkor och förutsättningar för familje- och jourhem och tillkännager detta för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka kommunernas ansvar för barn som omhändertagits och drabbats av vanvård och tillkännager detta för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskiljningar enbart ska göras när det är nödvändigt för att skydda det

- enskilda barnet eller andra personer och tillkännager detta för regeringen.
74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över frågan hur man undviker sammanbrott som resulterar i omplacering av barn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 75. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga vårdnadsöverflyttning eller adoption när placering har pågått en viss tid och tillkännager detta för regeringen.
 81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att alla vårdnadshavare erbjuds samarbetsamtal vid en separation och tillkännager detta för regeringen.
 83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppföljning av tillämpningen av barnkonventionen som svensk lag och tillkännager detta för regeringen.
 86. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör finnas minst en familjecentral i varje kommun och tillkännager detta för regeringen.
 90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Bostad först och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2990 av Paula Bieler m.fl. (SD):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stödboendeform som norm för äldre ensamkommande asylsökande och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2997 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD):

42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att alla föräldrar vid en separation erbjuds ett samarbetsamtal, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.